

# **J A P O N S K O**

**Souhrnná teritoriální informace**

**za rok 2000**

**ZÚ Tokio, duben 2001**

|           |                                                                                   |           |
|-----------|-----------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1.</b> | <b>ZÁKLADNÍ INFORMACE O TERITORIU .....</b>                                       | <b>4</b>  |
| 1.1       | Oficiální název státu.....                                                        | 4         |
| 1.2       | Rozloha .....                                                                     | 4         |
| 1.3       | Počet obyvatel .....                                                              | 4         |
| 1.4       | Průměrný roční přírůstek obyvatelstva, demografické složení .....                 | 4         |
| 1.5       | Národnostní složení .....                                                         | 4         |
| 1.6       | Náboženství.....                                                                  | 4         |
| 1.7       | Úřední jazyk, nejčastěji používané jazyky .....                                   | 4         |
| 1.8       | Administrativně-správní členění země, hlavní město a další velká města.....       | 4         |
| 1.9       | Peněžní jednotka .....                                                            | 5         |
| 1.10      | Nejdůležitější internetové adresy s informacemi o zemi .....                      | 5         |
| <b>2.</b> | <b>VNITROPOLITICKÁ CHARAKTERISTIKA .....</b>                                      | <b>6</b>  |
| 2.1       | Stručná charakteristika politického systému, hlavní politické strany .....        | 6         |
| 2.2       | Hlava státu.....                                                                  | 7         |
| 2.3       | Složení vlády.....                                                                | 7         |
| 2.4       | Reforma vlády a ústředních státních orgánů .....                                  | 10        |
| <b>3.</b> | <b>ZAHRANIČNĚ POLITICKÁ ORIENTACE.....</b>                                        | <b>11</b> |
| 3.1       | Členství země v mezinárodních organizacích a regionálních uskupeních.....         | 11        |
| 3.2       | Účast země v mnohostranných smlouvách a dohodách .....                            | 12        |
| 3.3       | Přehled základních bilaterálních smluv s ČR (včetně data vstupu v platnost) ..... | 12        |
| 3.4       | Kontakty a spolupráce ve školství, vědě, kultuře a sportu .....                   | 14        |
| <b>4.</b> | <b>EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA JAPONSKA .....</b>                                  | <b>17</b> |
| 4.1       | Zhodnocení hospodářského vývoje za rok 2000, výhled na rok 2001 .....             | 17        |
| 4.2       | Základní makroekonomické ukazatele.....                                           | 19        |
| 4.3       | Průmyslová struktura, tempo růstu .....                                           | 23        |
| 4.4       | Zemědělství.....                                                                  | 25        |
| 4.5       | Služby.....                                                                       | 26        |
| 4.6       | Infrastruktura.....                                                               | 27        |
| 4.7       | Přijímaná a poskytovaná rozvojová pomoc .....                                     | 29        |
| <b>5.</b> | <b>ZAHRANIČNÍ OBCHOD .....</b>                                                    | <b>31</b> |
| 5.1       | Obchodní bilance .....                                                            | 31        |
| 5.2       | Teritoriální struktura zahraničního obchodu v roce 2000 .....                     | 32        |
| 5.3       | Komoditní struktura japonského zahraničního obchodu .....                         | 33        |
| 5.3.1     | Komoditní struktura vývozu.....                                                   | 33        |
| 5.3.2     | Komoditní struktura dovozu.....                                                   | 34        |
| 5.4       | Dovozní podmínky a dokumenty, celní systém, kontrola vývozu .....                 | 35        |
| 5.4.1     | Dovozní režim .....                                                               | 35        |
| 5.4.2     | Doklady vyžadované při dovozu .....                                               | 36        |
| 5.4.3     | Kontrola vývozu .....                                                             | 37        |
| 5.5       | Ochrana domácího trhu .....                                                       | 37        |
| 5.6       | Zóny volného obchodu.....                                                         | 38        |
| <b>6.</b> | <b>EKONOMICKÁ A OBCHODNÍ SPOLUPRÁCE S ČR.....</b>                                 | <b>39</b> |
| 6.1       | Smluvní základna.....                                                             | 39        |
| 6.2       | Bilance vzájemné obchodní výměny.....                                             | 39        |

|            |                                                                                                       |           |
|------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 6.3        | Komoditní struktura vývozu z ČR do Japonska.....                                                      | 40        |
| 6.4        | Komoditní struktura dovozu z Japonska do ČR .....                                                     | 41        |
| 6.5        | Nomenklatura zboží, rozdíly ve statistických údajích .....                                            | 41        |
| 6.6        | Perspektivní oblasti vývozu pro české exportéry a velikost dovozního trhu .....                       | 41        |
| 6.7        | Nejdůležitější firmy ve vzájemném obchodu.....                                                        | 42        |
| 6.8        | Přímé japonské investice v ČR .....                                                                   | 43        |
| 6.9        | Rozvojová pomoc poskytovaná ČR.....                                                                   | 46        |
| 6.10       | Vyhodnocení poptávek po českém zboží.....                                                             | 46        |
| <b>7.</b>  | <b>PODMÍNKY A MOŽNOSTI PRO UPLATNĚNÍ ČESKÉHO ZBOŽÍ NA TRHU</b>                                        | <b>47</b> |
| 7.1        | Distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců a další faktory ovlivňující prodej .....   | 47        |
| 7.2        | Podmínky zaměstnávání cizinců a místních sil.....                                                     | 54        |
| 7.3        | Podmínky pro zřízení kanceláře, reprezentace.....                                                     | 55        |
| 7.4        | Požadavky na propagaci, marketing, reklamu .....                                                      | 56        |
| 7.5        | Specifická pravidla při řešení obchodních sporů .....                                                 | 58        |
| 7.6        | Režim zadávání veřejných zakázek .....                                                                | 58        |
| 7.7        | Problémy a rizika japonského trhu.....                                                                | 59        |
| 7.8        | Adresy významných obchodních a hospodářských komor a podnikatelských svazů .....                      | 59        |
| 7.9        | Doporučené komerční výstavy v letech 2001 - 2002 v Japonsku .....                                     | 61        |
| <b>8.</b>  | <b>FINANČNÍ SEKTOR .....</b>                                                                          | <b>65</b> |
| 8.1        | Státní rozpočet .....                                                                                 | 65        |
| 8.2        | Platební bilance, devizové rezervy.....                                                               | 66        |
| 8.3        | Zahraniční zadluženost, dluhová služba .....                                                          | 67        |
| 8.4        | Bankovní soustava, hlavní banky v zemi .....                                                          | 67        |
| 8.5        | Daňový systém .....                                                                                   | 69        |
| 8.6        | Obvyklé platební podmínky, platební morálka .....                                                     | 70        |
| <b>9.</b>  | <b>INVESTIČNÍ KLIMA .....</b>                                                                         | <b>71</b> |
| 9.1        | Podmínky pro vstup zahraničního kapitálu.....                                                         | 71        |
| 9.2        | Přímé zahraniční investice v Japonsku .....                                                           | 72        |
| 9.3        | České investice v zemi .....                                                                          | 73        |
| 9.4        | Nejperspektivnější odvětví pro investice, rizika investování, privatizační a rozvojové programy ..... | 73        |
| <b>10.</b> | <b>ZASTOUPENÍ ČR, MÍSTNÍ PODMÍNKY .....</b>                                                           | <b>74</b> |
| 10.1       | Adresa ZÚ a kontaktní osoba, telefon .....                                                            | 74        |
| 10.2       | Zastoupení ostatních českých institucí .....                                                          | 74        |
| 10.3       | Kontakt na české firmy .....                                                                          | 74        |
| 10.4       | Česká komunita a společnosti přátelství.....                                                          | 75        |
| 10.5       | Turistické podmínky .....                                                                             | 75        |
| 10.6       | Víza, poplatky, specifické podmínky pro cestování do teritoria .....                                  | 76        |
| 10.7       | Podmínky využívání místní zdravotnické péče českými občany.....                                       | 76        |
| 10.8       | Státní svátky, obvyklá pracovní doba a prodejní doba .....                                            | 77        |
| 10.9       | Vybrané jiné zvyklosti v zemi .....                                                                   | 77        |

# 1. ZÁKLADNÍ INFORMACE O TERITORIU

číselné údaje jsou převážně převzaty z publikace "Facts and Figures of Japan, 2000 Edition" vydané Foreign Press Center, Tokyo 2000

## 1.1 Oficiální název státu

Japonsko (*japonsky Nihonkoku nebo Nipponkoku, anglicky Japan*)

## 1.2 Rozloha

377 864 km<sup>2</sup>

## 1.3 Počet obyvatel

126 700 000 obyvatel (ke dni 1.10.1999)

**Hustota obyvatelstva:** 333 osob/km<sup>2</sup>

## 1.4 Průměrný roční přírůstek obyvatelstva, demografické složení

0,16 %, muži: 61 900 000, ženy: 64 700 000

## 1.5 Národnostní složení

Japonsko je národnostně téměř jednotným státem, vedle Japonců zde žije cca 639 tisíc Korejců, 272 tisíc Číňanů, 222 tisíc Brazilců, 105 tisíc Filipínců, 43 tisíc Američanů, 41 tisíc Peruánců, 24 tisíc Thajců, 15 tisíc Britů, 14 tisíc Vietnámců, ostatní národnostní skupiny jsou podstatně menší; celkem žije v Japonsku cca 1.512.000 nejaponských obyvatel.

## 1.6 Náboženství

šintoismus (118 mil. obyv.), buddhismus (96 mil. obyv.), křesťanství (1,51 mil. obyv.)  
Většina obyvatelstva udává u náboženského vyznání šintoismus i buddhismus, a proto počet věřících zaznamenaný ve statistikách převyšuje počet obyvatelstva.

## 1.7 Úřední jazyk, nejčastěji používané jazyky

japonština, nejpoužívanější cizí jazyk - angličtina

## 1.8 Administrativně-správní členění země, hlavní město a další velká města

47 prefektur

**Hlavní město:** Tokio (8,7 mil. obyv.- pouze 23 čtvrtí tzv. centrálního Tokia,

**Další velká města:** Yokohama - 3,371 mil. obyv., Kyoto - 1,462 obyv., Osaka - 2,595 mil. obyv., Fukuoka - 1,322 mil. obyv., Nagoya - 2,163 mil. obyv., Kawasaki - 1,231 mil. obyv., Sapporo - 1,804 mil. obyv., Hiroshima - 1,125 mil. obyv., Kobe - 1,432 mil. obyv., Kitakyushu - 1,015 mil. obyv.

## 1.9 Peněžní jednotka

jen (jap. en, angl. yen, kód ISO: JPY)

1 USD = 120 JPY (31.12. 2000)

## 1.10 Nejdůležitější internetové adresy s informacemi o zemi

Japan Information Network - <http://www.jin.jcic.or.jp/>

Japanese Information - <http://www.ntt.co.jp/japan/index.html>

### v l á d a :

Official residence of the Prime Minister - <http://www.kantei.go.jp/index.html>

Prime Minister's Office - <http://www.kantei.go.jp/>

Cabinet Office - <http://www.cao.go.jp/>

House of Councillors - <http://www.sangiin.go.jp/>

House of Representatives - <http://www.shugiin.go.jp/>

Ministry of Public Management, Home Affairs, Posts and Telecommunications  
- <http://www.soumu.go.jp>

Ministry of Justice - <http://www.moj.go.jp/>

Ministry of Foreign Affairs - <http://www.mofa.go.jp/>

Ministry of Finance - <http://www.mof.go.jp/>

Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology  
- <http://www.mext.go.jp/>

Ministry of Health, Labour and Welfare - <http://www.mhlw.go.jp/>

Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries - <http://www.maff.go.jp/>

Ministry of Economy, Trade and Industry - <http://www.meti.go.jp/>

Ministry of Land, Infrastructure and Transport - <http://www.mlit.go.jp/>

Ministry of Environment - <http://www.env.go.jp/>

Chief of National Public Safety Commission and State Minister of Natural Disaster  
Prevention - <http://www.npa.go.jp/>

State Minister for Okinawa, Northern Territories, Science and Technology Policy  
- <http://www.cao.go.jp/>

State Minister of Financial Service Agency - <http://www.fsa.go.jp/>

State Minister of Economic, Fiscal and IT Policy - <http://www.cao.go.jp/>

State Minister of Administrative Reform - <http://www.cao.go.jp/>

Defence Agency - <http://www.jda.go.jp/>

Government Organization (Link) - <http://www.iiinet.or.jp/ass/inet/inet6.html>

### t i s k :

NIPPON-NET Japanese Prefecture - <http://www.nippon-net.ne.jp/japan.html>

Asahi Shimbun - <http://www.asahi.com/>

The Yomiuri Shimbun - <http://www.yomiuri.co.jp/index-j.html>

The Mainichi Newspapers - <http://www.mainichi.co.jp/>

The Nihon Keizai Shimbun - <http://www.nikkei.co.jp/index.html>

The Japan Times - <http://www.japantimes.co.jp/>

Kyodo News - <http://www.kyodo.co.jp/index.html>

### o b c h o d n í i n f o r m a c e :

JETRO - <http://www.jetro.go.jp/>

## 2. VNITROPOLITICKÁ CHARAKTERISTIKA

### 2.1 Stručná charakteristika politického systému, hlavní politické strany

Japonsko je konstituční monarchií. Parlamentní systém je nejstarším v Asii. Historie japonského zákonodárného shromáždění sahá ke konci 19. století, kdy vznikl první císařský parlament v období Meidži.

K zásadní historické změně s příznivými důsledky pro následný a dlouholetý vývoj došlo po druhé světové válce. Ústava vyhlášená 3. listopadu v roce 1946 vytvořila podmínky pro rozvoj japonské společnosti směrem k demokracii a k modernímu státu. Znamenala demilitarizaci a pacifikaci Japonska. Je založena na principu suverenity, pacifismu a respektování lidských práv.

**Zákonodárná moc** přísluší dvoukomorovému parlamentu s výsadním postavením Dolní sněmovny. Jednání ani jedné ze sněmoven nemůže být zahájeno, pokud je přítomna méně než jedna třetina poslanců. K přijetí návrhů stačí souhlas nadpoloviční většiny přítomných poslanců s výjimkou případů, kdy je stanovena potřeba kvalifikované, tedy dvoutřetinové, většiny.

Dolní sněmovna (*jap. šúgiin, angl. House of Representatives*) má 480 poslanců (snížení z původního počtu 500 podle zákona o volbách do veřejných úřadů z února 2000), z nichž 300 je voleno v jednomandátových volebních obvodech, a 180 poslanců podle principu poměrného zastoupení v 11 volebních obvodech, které nejsou stejné a pokrývají celé území Japonska. Volební období do Dolní sněmovny je čtyřleté. Může být rozpuštěna na základě rozhodnutí vlády. Poslanec musí být starší 25 let.

Horní sněmovna (*jap. sangiin, angl. House of Councillors*) má 252 křesla. Z nich je 100 poslanců voleno podle poměrného zastoupení ve volebních obvodech stanovených zákonem a 152 poslanci jsou voleni ve volebních obvodech totožných s prefekturami. Funkční období je šestileté. Volby do Horní sněmovny se konají každé tři roky pro polovinu poslaneckých mandátů. Horní sněmovna nemůže být nikdy rozpuštěna. Minimální věk poslance je 30 let.

#### ***Složení japonského parlamentu podle politických stran (aktuální stav duben 2001)***

##### Dolní sněmovna

|                                                    |         |
|----------------------------------------------------|---------|
| Liberal Democratic Party                           | 239 (9) |
| Democratic Party of Japan and Club of Independents | 126 (6) |
| New Komeito                                        | 31 (3)  |
| Liberal Party                                      | 22 (1)  |
| Japanese Communist Party                           | 20 (4)  |
| Social Democratic Party                            | 19 (10) |
| New Conservative Party                             | 7 (1)   |
| 21 <sup>st</sup> Century Club                      | 4 (0)   |
| Independents                                       | 12 (2)  |
| Vacancies                                          | 0       |

Celkem 480 (36)

Číslo v závorkách vyjadřují počet žen

##### Horní sněmovna

|                                          |          |
|------------------------------------------|----------|
| Liberal Democratic Party                 |          |
| -New Conservative Party                  | 113 (10) |
| The Democratic Party and Shin-Ryokufukai | 57 (9)   |
| New Komeito                              | 24 (5)   |
| Japanese Communist Party                 | 23 (10)  |
| Social Democratic Party                  | 13 (6)   |
| Independents                             | 6 (1)    |
| Liberal Party                            | 5 (0)    |
| Niin Club-Liberal League                 | 4 (0)    |
| Ecology Conference Sakigake              |          |
| Independents                             | 4 (1)    |
| Vacancies                                | 1        |

Celkem 250 (42)

V čele Horní sněmovny je předseda Yutaka INOUE.

V čele Dolní sněmovny je předseda Tamisuke WATANUKI.

## 2.2 Hlava státu

Hlavou Japonska je **císař**. Ústava definuje císaře jako symbol státu a jednoty lidu a stanoví, že nemá žádné výkonné pravomoci s výjimkou protokolárních funkcí a jedná ve státním zájmu pouze ve vyjmenovaných případech. Jsou taxativně stanoveny úkony, které přísluší císaři buď na základě podnětu podaného vládou nebo schválení vládou. Císařský trůn je obsazován dynastickým principem v mužské linii.

Nynější císař Akihito (The Emperor Akihito) má titul His Imperial Majesty a oslovuje Your Majesty, císařovna Michiko (The Empress Michiko) se označuje Her Imperial Majesty a oslovuje rovněž Your Majesty.

Současný císař Akihito se narodil v Tokiu 23.12.1933 jako první syn císaře Hirohita a císařovny Nagako. Korunním princem byl prohlášen v roce 1952 a v dubnu 1959 se oženil s Michiko Shoda, nynější císařovnou Michiko. Na trůn nastoupil 7.1.1989 po smrti svého otce, císaře Hirohita, posmrtně přejmenovaného na císaře Šówu. Ten byl nejdéle panujícím a nejdéle žijícím císařem v historii Japonska. Zemřel ve věku 87 let, císařem byl celkem 62 let.

Císař Akihito vystudoval politické vědy na univerzitě Gakushuin v Tokiu. Je znám svými vědeckými pracemi v oboru ichtyologie, v němž publikoval několik výzkumných prací, je spoluautorem knihy o japonských sladkovodních rybách (1987). Císařský pár má tři děti: korunního prince Naruhita, narozeného 23.2.1960, prince Fumihita 30.11.1965 a princeznu Sayako 18.4.1969.

Japonský kalendář čísluje letopočet podle počtu let vlády jednotlivých císařů; po restauraci císařské moci ve druhé polovině 19. století: první éra Meidži (1867 - 1912), druhá éra Taišó (1912 - 1926), třetí éra Šówa (1926 - 1989). S nástupem současného císaře Akihita začala éra Heisei, tzn. rok 2001 je 13. rokem éry Heisei.

## 2.3 Složení vlády

Japonská vláda měla v roce 2000 19 ministrů. V jejím čele stojí předseda vlády zvolený parlamentem, je současně poslancem zpravidla nejsilnější politické strany.

Členy japonské vlády jsou jednak ministři, kteří stojí v čele ministerstev, jsou rezortními ministry, jednak generální ředitelé ústředních úřadů podřízených přímo kanceláři předsedy vlády. Generální ředitelé jsou jmenováni státními ministry; výkon funkce rezortního ministra a současně generálního ředitele ("státního" ministra) je slučitelný.

Vláda premiéra Moriho byla v roce 2000 dvakrát personálně obměněna - první složení bylo od dubna do července 2000, druhé personální složení bylo od července do konce prosince 2000, kdy vstoupila v platnost zásadní změny struktury vlády a centrálních úřadů. Dále uvádíme složení v době od července do prosince 2000 a pak od ledna do dubna 2001, kdy premiér Mori a jeho vláda odstoupili.

### Složení vlády od 5.4.2000

|                                                        |                   |
|--------------------------------------------------------|-------------------|
| předseda vlády                                         | Joširo Mori       |
| ministr spravedlnosti                                  | Hideo Usui        |
| ministr zahraničních věcí                              | Johei Kono        |
| ministr financí                                        | Kiiči Mijazawa    |
| ministr školství                                       | Hirofumi Nakasone |
| (současně generální ředitel Úřadu pro vědu a techniku) |                   |
| ministr zdravotní a sociální péče                      | Juji Niwa         |

|                                                            |                   |
|------------------------------------------------------------|-------------------|
| ministr zemědělství, lesnictví a rybolovu                  | Tokučiro Tamazawa |
| ministr průmyslu a zahraničního obchodu                    | Takaši Fukuja     |
| ministr dopravy                                            | Toshihiro Nikaj   |
| (současně generální ředitel Úřadu pro rozvoj Hokkaida)     |                   |
| ministr pošty a spoju                                      | Ejta Jaširo       |
| ministr práce                                              | Takamori Makino   |
| ministr stavebnictví                                       | Masaki Nakajama   |
| (současně generální ředitel Národního pozemkového fondu)   |                   |
| ministr vnitra                                             | Kosuke Hori       |
| (současně předseda Národní komise pro veřejnou bezpečnost) |                   |
| vedoucí úřadu vlády                                        | Mikio Aoki        |
| (současně generální ředitel Úřadu pro rozvoj Okinawy)      |                   |
| gen. ředitel Úřadu pro řízení a koordinaci                 | Sadakazu Tanigaki |
| generální ředitel Úřadu obrany                             | Tsutomu Kawara    |
| gen. řed. Úřadu pro ekonomické plánování                   | Taiči Sakaija     |
| gen. řed. Úřadu pro životní prostředí                      | Kajoko Šimizu     |

### **Složení vlády od 4.7.2000**

|                                                            |                                                        |
|------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| předseda vlády                                             | Joširo Mori (62), LDS                                  |
| ministr spravedlnosti                                      | Jasuoka Okiharu (61), LDS                              |
| ministr zahraničních věcí                                  | Johei Kono (63), LDS                                   |
| ministr financí                                            | Kiiči Mijazawa (80), LDS                               |
| ministr školství                                           | Tadamori Ošima (53), LDS                               |
| (současně generální ředitel Úřadu pro vědu a techniku)     |                                                        |
| ministr zdravotní a sociální péče                          | Judži Cušima (70), LDS                                 |
| ministr zemědělství, lesnictví a rybolovu                  | Joiči Tani (73), LDS                                   |
| ministr průmyslu a zahraničního obchodu                    | Takeo Hiranuma (60), LDS                               |
| ministr dopravy                                            | Hadžime Morita (66), LDS                               |
| (současně generální ředitel Úřadu pro rozvoj Hokkaida)     |                                                        |
| ministr pošty a spoju                                      | Kozo Hirabajaši (69), LDS                              |
| ministr práce                                              | Jošio Jošikawa (68), LDS                               |
| ministr stavebnictví                                       | Čikage Ogi, vl. jm. Hiroko Hajaši<br>(67, žena), KS    |
| (současně generální ředitelka Národního pozemkového fondu) |                                                        |
| ministr vnitra                                             | Mamoru Nišida (72), LDS                                |
| (současně předseda Národní komise pro veřejnou bezpečnost) |                                                        |
| vedoucí úřadu vlády                                        | Hidenao Nakagawa (56), LDS                             |
| (současně generální ředitel Úřadu pro rozvoj Okinawy)      |                                                        |
| gen. ředitel Úřadu pro řízení a koordinaci                 | Kunihiro Cuzuki (69), Kómeitó                          |
| generální ředitel Úřadu obrany                             | Kazuo Torašima (72), LDS                               |
| gen. řed. Úřadu pro ekonomické plánování                   | Taiči Sakaija, vl. jm. Kotaro Ikeguči (64),<br>bezpar. |
| gen. řed. Úřadu pro životní prostředí                      | Joriko Kawaguči (59, žena), bezpar.                    |
| předseda Komise pro finanční obnovu                        | Kimitaka Kuze (71), LDS                                |

### **Složení vlády od 5.12.2000**

|                           |                           |
|---------------------------|---------------------------|
| předseda vlády            | Joširo Mori (62), LDS     |
| ministr spravedlnosti     | Masahiko Komura (58), LDS |
| ministr zahraničních věcí | Johei Kono (63), LDS      |

|                                                                                        |                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| ministr financí                                                                        | Kiiči Mijazawa (81), LDS                         |
| ministr školství                                                                       | Nobutaka Mačimura (56), LDS                      |
| (současně generální ředitel Úřadu pro vědu a techniku)                                 |                                                  |
| ministr práce a zdravotní a sociální péče                                              | Čikara Sakaguči (66), NK                         |
| ministr zemědělství, lesnictví a rybolovu                                              | Jošio Jacu (66), LDS                             |
| ministr průmyslu a zahraničního obchodu                                                | Takeo Hiranuma (61), LDS                         |
| ministřyně stavebnictví a dopravy                                                      | Čikage Ogi, vl. jm. Hiroko Hajaši (67, žena), KS |
| (současně generální ředitelka Úřadu pro rozvoj Hokkaida a Národního pozemkového fondu) |                                                  |
| ministr pošty, spojů a vnitra                                                          | Toranosuke Katajama (65), LDS                    |
| (současně generální ředitel Úřadu pro řízení a koordinaci)                             |                                                  |
| vedoucí úřadu vlády                                                                    | Jasuo Fukuda (64), LDS                           |
| předseda Národní komise pro veřejnou bezpečnost                                        | Bunmei Ibuki (62), LDS                           |
| předseda Komise pro finanční obnovu                                                    | Hakuo Janagisawa (65), LDS                       |
| generální ředitel Úřadu obrany                                                         | Tošicugu Saito (55), LDS                         |
| gen. řed. Úřadu pro ekonomické plánování                                               | Fukuširo Nukaga (56), LDS                        |
| gen. řed. Úřadu pro životní prostředí                                                  | Joriko Kawaguči (59, žena), bezpartijní          |
| gen. řed. Úřadu pro rozvoj Okinawy a                                                   |                                                  |
| státní ministr pro správní reformy                                                     | Rjútaro Hašimoto (63), LDS                       |
| zvláštní ministr pro vědu a technologii                                                | Takaši Sasagawa (65), LDS                        |
| gen. ředitel Legislativního úřadu vlády                                                | Osamu Cuno (62), LDS                             |

Po odstoupení premiéra Moriho na jaře roku 2001 byl novým předsedou vládnoucí strany LPD a současně novým premierem zvolen Džuničiro Koizumi. Pro informaci uvádíme i složení této vlády, třebaže ta byla schválena parlamentem až od 26.4.2001.

### **Složení vlády od 26.4.2001**

|                                                                              |                                        |
|------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|
| předseda vlády                                                               | Džuničiro Koizumi (59 let)             |
| ministr pro řízení státních účastí a pro pošty, telekomunikace a vnitra      | Toranosuke Katajama (65)               |
| ministr spravedlnosti                                                        | Majumi Morijama (73)                   |
| ministřyně zahraničních věcí                                                 | Makiko Tanaka (57)                     |
| ministr financí                                                              | Masajuro Šiokava (79)                  |
| ministřyně školství, vědy a techniky                                         | Acuko Toyama (62)                      |
| ministr práce a zdravotní a sociální péče                                    | Čikara Sakaguči (67)                   |
| ministr zemědělství, lesnictví a rybolovu                                    | Cutomu Takebe (59)                     |
| ministr průmyslu a zahraničního obchodu                                      | Takeo Hiranuma (61)                    |
| ministřyně půdy, infrastruktury a dopravy                                    | Čikage Ogi, vl. jm. Hiroko Hajaši (67) |
| gen. řed. Úřadu pro životní prostředí                                        | Joriko Kawaguči (59)                   |
| vedoucí úřadu vlády                                                          | Jasuo Fukuda (64)                      |
| předseda Národní komise pro veřejnou bezpečnost                              | Džin Murai (64)                        |
| generální ředitel Úřadu obrany                                               | Džen Naktani (43)                      |
| státní ministr pro Okinawu a Severní teritoria a vědecko-technickou politiku | Kodži Omi (68)                         |
| státní ministr pro finanční politiku                                         | Hakuo Janagisava (65)                  |
| státní ministr pro hospodářskou, rozpočtovou a informační politiku           | Hejzo Takenaka (50)                    |
| státní ministr pro administrativní reformu                                   | Nobuteru Išihara (44)                  |

## 2.4 Reforma vlády a ústředních státních orgánů

Japonská vláda přijala rozhodnutí provést reformu struktury vlády a ústředních státních orgánů počínaje rokem 2001. K tomuto cíli přijala postupně v roce 1999 a 2000 řadu opatření a rozhodnutí, která všechna vstoupila v platnost od 1. ledna 2001. Hlavním cílem reformy vlády a ústředních orgánů je učinit státní správu modernější, pružnější, lépe a více odpovídající požadavkům na efektivitu státní správy současné doby atp. Reforma vlády a státní správy pokrývá následující části :

- posílení vůdčí role (“leadership”) premiera a posílení funkce Úřadu vlády (GovernmentOffice) s cílem učinit státní administrativu pružnější a lépe reagující na názory občanů

Pro posílení vůdčí role premiera a úřadu vlády, reforma zavádí nové funkce v sekretariátu Úřadu vlády, zavádí funkce ministrů pro zvláštní záležitosti (“ministers for special missions”), vytváří rady vlády pro důležité politické otázky, např. Rada pro hospodářskou a fiskální politiku atp. a v každém ministerstvu zavádí funkce státních tajmeníků (“state secretary”) a parlamentních tajemníků (“parliamentary secretary”)

- restrukturalizace celé vlády s cílem učinit proces přijímání rozhodnutí efektivnějším a účinnějším

Dosavadní struktura Úřadu vlády a 22 ministerstev bude přestrukturována do Úřadu vlády a 12 ministerstev předefinováním kompetencí jednotlivých ministerstev. Koordinace politických rozhodnutí v případě otázek týkajících se dvou a více ministerstev přechází na Úřad vlády, jehož statut je povýšen nad statut ministerstev a jeho rolí je celková koordinace činností

- zavedení systému nezávislých administrativních institucí (“IAI - Independent Administrative Institutions”) s cílem učinit realizaci politických rozhodnutí transparentnější a efektivnější

Dosavadních 89 vládních orgánů (“undertakings”) jako např. řízení státních muzeí, výzkumných institutů atp. bude přeměněno na 59 IAI, jejichž efektivita a činnost budou hodnoceny nezávislou institucí, jejichž účetnictví a finanční hospodaření převezme systém účetnictví privátní sféry, informace o jejich činnosti budou v rozsáhlé části zpřístupněny veřejnosti a platy zaměstnanců budou záviset na jejich osobní pracovní výkonnosti a také na výkonnosti příslušného IAI

- napřímení (“streamlining”) administrativy s cílem učinit vládní strukturu štíhlejší a efektivnější

Cílem je snížit počet státních úředníků o 25 procent během 10 let obdobně snížit počet sekcí ministerstev, divizí v odborech atp.

### **3. ZAHRANIČNĚ POLITICKÁ ORIENTACE**

#### **3.1 Členství země v mezinárodních organizacích a regionálních uskupeních**

Japonsko je členem OSN od 18. prosince 1956. V posledních třech letech vyvíjí intenzivní úsilí k získání stálého členství v RB a podporuje finanční a institucionální transformaci OSN. Je fakticky největším přispěvatelem do rozpočtu OSN a na svém území hostí Univerzitu OSN.

V březnu 1996 získalo Japonsko status pozorovatele v Radě Evropy.

Japonsko není členem žádné mezinárodní organizace vojenského charakteru, svoji bezpečnost zakládá na japonsko-americkou bezpečnostní smlouvou z roku 1978 a dalších bilaterálních japonsko-amerických dokumentů odvozených od této smlouvy nebo ji provádějících. Japonsko-americké konzultace o vojensko-politické situaci v regionu a o dalším postupu v zajišťování japonské bezpečnosti jsou konány pravidelně několikrát ročně na různých pracovních úrovních.

Výdaje japonského státního rozpočtu na Síly sebeobranys jsou ve výši kolem 5,8%.

Japonsko je členem velkého počtu mezinárodních institucí a organizací a je aktivní v mnoha multilaterálních uskupeních a dohodách, např. :

AfDB (African Development Bank)

APEC (Asia Pacific Economic Cooperation)

ADB (Asian Development Bank)

ASEM (Asia-Europe Meeting)

Australia Group

BIS (Bank of International Settlements)

CP (Colombo Plan)

post-COCOM (Coordinating Committee for Multilateral Export Controls) - nástupnická organizace COCOMu založeného v roce 1949, vznikla v roce 1995

CCC (Customs Cooperation Council)

ESCAP (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific)

EBRD (European Bank for Reconstruction and Development)

FAO (Food and Agriculture Organization)

WTO (World Trade Organization)G 8

IAEA (International Atomic Energy Agency)

IBRD (International Bank for Reconstruction and Development)

ICC (International Chamber of Commerce)

ICAO (International Civil Aviation Organization)

ICFTU (International Confederation of Free Trade Unions)

IEA (International Energy Agency)

IFC (International Finance Corporation)

IFAD (International Fund for Agricultural Development)

ILO (International Labor Organization)

IMO (International Maritime Organization)

INMARSAT (International Maritime Satellite Organization)

IMF (International Monetary Fund)

IOC (International Olympic Committee)

IOM (International Organization for Migration)

ISO (International Organization for Standardization)

ITU (International Telecommunication Union)  
INTELSAT (International Telecommunications Satellite Organization)  
INTERPOL (International Criminal Police Organization)  
KEDO (Korean Energy Development Organization)  
LORCS (League of Red Cross and Red Crescent Societies)  
MTCR (Missile Technology Control Regime)  
NEA (Nuclear Energy Agency)  
NSG (Nuclear Suppliers Group)  
OECD  
PCA (Permanent Court of Arbitration)  
UNICEF (United Nations Children's Fund)  
UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development)  
UNDP (United Nations Development Program)  
UNESCO (United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization)  
UNEP (United Nations Environment Program)  
UNIDO (United Nations Industrial Development Organization)  
UNHCR (United Nations Office of the High Commissioner for Refugees)  
UNOMOZ (United Nations Operation in Mozambique)  
UNPFA (United Nations Population Fund)  
UNRWA (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East)  
UPU (Universal Postal Union)  
WFTU (World Federation of Trade Unions)  
WHO (World Health Organization)  
WIPO (World Intellectual Property Organization)  
WMO (World Meteorological Organization)  
WTO (World Tourism Organization)  
WTO (World Trade Organization)  
ZC (Zangger Committee)

### **3.2 Účast země v mnohostranných smlouvách a dohodách**

Japonsko podepsalo a ratifikovalo všechny hlavní mezinárodní smlouvy, úmluvy a dohody, směřující k posílení míru, stability a jadernému odzbrojení. Jedná se o stovky dokumentů, nejčastěji připravených v gesci OSN.

### **3.3 Přehled základních bilaterálních smluv s ČR (včetně data vstupu v platnost)**

Výměnou nót mezi ZÚ Japonska v Praze a MZV ČR v roce 1994 byla oběma stranami formálně potvrzena sukcese ČR do smluv, které byly uzavřeny mezi Japonskem a Československem a byly účinné ke dni jeho zániku. Jedná se o následujících 6 dvoustranných smluv:

1. Protokol o obnovení normálních styků mezi Československou republikou a Japonskem, Londýn, 13.2.1957, vyhl. č. 26/1958 Sb.,
2. Dohoda o kulturní spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Japonska, Tokio, 20.1.1976, vyhl. č.81/1976 Sb.,

3. Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Japonskem o zamezení dvojího zdanění v oboru daní z příjmu, Praha, 11.10.1997, vyhl. č. 46/1979 Sb.,
4. Dohoda o vědeckotechnické spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Japonska, Praha, 13.11.1978,
5. Dohoda mezi vládou České a Slovenské Federativní republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Divadlu Oldřicha Stibora v Olomouci, Praha, 20.12.1991,
6. Obchodní dohoda mezi vládou České a Slovenské Federativní republiky a vládou Japonska, Tokio, 24.4.1992, vyhl. č. 570/1992 Sb.

**Po 1.1.1993 uzavřela Česká republika s Japonskem následující dohody:**

7. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Divadlu na Vinohradech, Praha, 22.3.1994,
8. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Janáčkovu divadlu v Brně, Praha, 20.3.1995,
9. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Divadlu v Plzni, Praha, 5.2.1996,
10. Na základě jednostranných opatření české a japonské strany byla s platností od 17.3.1996 (ve vztahu k vízům do ČR) a 23.4.1996 (ve vztahu k vízům do Japonska) zrušena vízová povinnost pro držitele diplomatických a služebních pasů,
11. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Národnímu muzeu v Praze, Praha, 21.8.1997,
12. Na základě jednostranných opatření české a japonské strany byla s platností od 15.8. 1998 pro japonské občany a od 10.9. 1998 pro české občany zrušena vízová povinnost mezi oběma zeměmi, Praha, 10.7. 1998,
13. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Univerzitě Karlově v Praze, Praha, 15.12. 1998,
14. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Národní galerii v Praze, podepsána 17. 5. 1999 v Tokiu (ministři Janem Kavanem a Masahiko Komurou).
15. Dohoda mezi vládou ČR a vládou Japonska o udělení kulturního grantu státní filharmonii Brno, podepsána 11.12.2000.

### 3.4 Kontakty a spolupráce ve školství, vědě, kultuře a sportu

Mezi ČR a Japonskem je uzavřena **mezivládní kulturní dohoda z r. 1976**, podle níž se realizují kulturní, školské a vědecké výměny. Japonská strana každou nabídku notifikuje separátně a přímo MŠMT ČR a kopii nót zasílá na vědomí MZV ČR. Možnost ucházet se o japonský kulturní grant notifikuje MZV ČR a kopie předává MŠMT ČR a MK ČR.

#### Školská a vědecká spolupráce

Mezi ČR a Japonskem existuje **platná mezivládní dohoda v oblasti školské spolupráce**, která zajišťuje reciproční výměnu čtyř vysokoškolských stipendistů. Stipendium je dvouleté a každoročně se přihlásí přibližně 16 japonských studentů. Největší zájem je tradičně o studium hudby (cca 80 %), zbytek žadatelů se pak většinou uchází o studium českého jazyka nebo historie.

Zájem o studium hudby na českých uměleckých školách je z japonské strany pochopitelný a opodstatněný, neboť tato studijní oblast je v ČR na špičkové úrovni, o čemž jsou Japonci velice dobře informováni.

ČR poskytuje japonským zájemcům každoročně také pět krátkodobých měsíčních stipendií pro studium českého jazyka na kurzech Letní školy slovanských studií (LŠSS) na Karlově univerzitě v Praze, Masarykově univerzitě v Brně a na Palackého univerzitě v Olomouci. Mnozí Japonci se účastní těchto kurzů i jako samoplátci.

Vzhledem k tomu, že počet zájemců o stipendium na vysokých školách (VŠ) v ČR postupně roste, iniciovala česká strana jednání o navýšení počtu stipendijních míst - ze čtyř na šest. Japonská strana v současné době však upřednostňuje studentské výměny s asijskými zeměmi a o rozšíření kvóty s ČR nemá prozatím zájem.

Vzájemné školské výměny se v současné době rozvíjejí také na základě **dvoustranných dohod** japonských a českých VŠ. Novou a poněkud ojedinělou je dohoda mezi českou školou a japonskou prefekturou, kterou v r. 1999 uzavřela Konzervatoř Praha s prefekturou Gifu, a spolupráce mezi japonskou a českou pobočkou humanitární nadace ZONTA, která vypisuje zahraniční studijní pobyty pro dívky do 27 let. Aktivita ZONTA se budou z české strany uskutečňovat za podpory MŠMT ČR.

**Vědecká spolupráce** s Japonskem se rozvíjí převážně na základě přímých kontaktů jednotlivých vědeckých pracovišť obou zemí. Každoročně nabízí japonská strana i řadu vědeckých grantů a stipendií, o které se mohou ucházet také čeští zájemci.

Dalšímu rozvoji vědecké spolupráce s Japonskem by měla napomoci nová **Dohoda o vědecko-technické spolupráci mezi Českou republikou zastoupenou MŠMT a Japan Society for Promotion of Science**. Jde o diagonální dohodu mezi státní organizací ČR a nestátní japonskou institucí, která umožní vzájemnou výměnu vědců, participaci na společných dvouletých vědeckých projektech a na krátkodobých (30 - 90 dnů) i dlouhodobých seminářích (10 měsíců) pro 30 účastníků. Japonská strana již učinila všechny potřebné kroky a na české straně probíhá v současnosti schvalovací proces dokumentu. Jeho podpis se předpokládá v říjnu 2001.

Japonsko nabízí většinu vědeckých pobytů v technologické a přírodovědné oblasti. Společenské vědy se zde rozvíjejí sporadicky (*cca 10% z celého vědeckého výzkumu*). V oblasti společensko-vědní nabízí japonská strana zahraničním výzkumným pracovištím vědecké pobyty pouze v některých oblastech lingvistiky (např. v oboru slavistika).

V oblasti pedagogické se úspěšně rozvíjí spolupráce mezi Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích a Univerzitou Kochi, kde čeští odborníci participují na mezinárodním projektu, jehož výstupem bude učebnice biologie pro japonské střední školy

I nadále pokračuje spolupráce mezi Tokijskou zemědělsko-technologickou univerzitou a českými vysokými školami - ČVUT a Karlovou univerzitou, které si vyměňují své doktorandy i experty.

V současné době se připravuje navázání bilaterální spolupráce mezi Karlovou univerzitou a Tokijskou univerzitou v oblasti výměny expertů ortopedické kliniky.

V Japonsku se v průběhu roku koná také řada mezinárodních vědeckých konferencí, kterých se účastní čeští specialisté. Jsou zváni většinou přímo pořadatelskou stranou. Konference mají různou kvalitu odbornosti, většina z nich je však na velmi dobré úrovni. Japonci si totiž díky svým finančním možnostem mohou pozvat skutečně vynikající vědce světového renomé.

O rozvoj vědeckých kontaktů s ČR projevuje japonská strana trvalý zájem a váží si odbornosti našich vědců. Překážkou dalšího rozvoje vědeckých kontaktů však zůstává jazyková bariéra, neboť na většině vědeckých pracovišť se mluví jenom nebo převážně japonsky a rovněž odborné publikační materiály bývají často pouze v japonštině.

### **Kulturní spolupráce**

Kulturní styky mezi Japonskem a Českou republikou byly v roce 2000 velmi živé a budou jistě i v budoucnu patřit k důležitým oblastem česko-japonských bilaterálních vztahů. Českého umění si Japonci velmi váží a naše umělce upřímně obdivují. Plně obsazené sály a četně navštívené výstavní prostory svědčí o úspěchu českých umělců v této zemi. Každoročně se potvrzuje, že umění, především pak hudba, patří k nejvýznamnějším exportním artiklům České republiky pro Japonsko.

Japonci znají kvalitu českých umělců a oceňují českou kompoziční školu. Téměř denně zní na koncertech hudba A. Dvořáka, velmi často je hrán také B. Smetana, z české komorní tvorby pak dominuje hudba L. Janáčka. Po zkušenostech z posledních dvou let se ukazuje, že zdejší obdivovatelé hudebního žánru nejsou zdaleka tak konzervativní, jak tomu bylo v předcházejících letech, a v budoucnu bude možno "vyvážet" do Japonska i hudbu dalších autorů 20. století. Japonské agentury jsou však spíše opatrné a více lpí na tradici, proto je třeba je přesvědčit.

Japonci mají zájem pouze o prestižní české umělce. Na renomé souboru jim nesmírně záleží a neznámému souboru či sólovému interpretovi, i když vynikajících uměleckých kvalit, se do Japonska proniká velmi obtížně. Z českých souborů jsou upřednostňována komorní tělesa díky menším finančním nákladům na jejich dopravu a pobyt. Nejčastějšími českými hosty v Japonsku jsou: **Stamicovo kvarteto, Kocianovo kvarteto, Kvarteto M. Nosticové, Moravské kvarteto**

**České smyčcové trio a Komorní orchestr České filharmonie**, z větších hudebních těles pak **Symfonický orchestr Českého rozhlasu s dirigentem V. Válkem, Česká filharmonie, Symfonický orchestr FOK, Národní divadlo, Pražská komorní filharmonie s J. Bělohlávkem, sbory Boni pueri a Bambini di Praga.**

Ocenění si zaslouží i **spolupráce japonských a českých umělců**, a to nejen v koncertních sálech. Ta se projevila především ve společném projektu inscenace dětské opery tereziňského skladatele **H. Krásky "Brundibár"** v r. 2000 nebo darem japonské umělecké veřejnosti městu Terezín ve formě koncertního křídla téhož roku. **Tereziňský klavír** se stal symbolem úcty japonských donátorů k lidskému poselství tereziňských skladatelů umučených v koncentračním táboře.

Rovněž české **sklářské umění** má ji tradičně v Japonsku dobré jméno a zájem o jeho výtvarné zpracování je trvalý. Na četných sklářských výstavách po celé zemi se např. v r. 2000 představilo na padesát českých uměleckých sklářů.

V poslední době se zvyšuje zájem o **český folklór** především díky dvěma mezinárodním folklórním festivalům v Japonsku.

Japonci dlouhodobě uznávají českou **filmovou produkci** a jejich zájem se soustřeďuje především na loutkový a animovaný film. Nejuznávanějšími českými filmovými tvůrci v Japonsku jsou J. Trnka a J. Švankmajer. Úspěch zaznamenávají i filmové výukové pořady, o čemž svědčí i zvláštní cena "Japan Prize 2000" udělená českému režisérovi P. Štinglovi v této kategorii. Hranému českému filmu Japonci málokdy rozumějí, neboť jim je česká realita prozatím cizí.

S **literární tvorbou českých spisovatelů** se Japonci seznamují prostřednictvím japonských překladů. Do japonštiny byla poslední dobou přeložena díla **Oty Pavla, Viktora Fishla, Bohumila Hrabala a Pavla Kohouta**.

Na základě **Dohody o kulturní spolupráci mezi ČR a Japonskem** uděluje ka doročně japonská vláda kulturní grant vybrané kulturní nebo školské instituci z ČR.

Ve fiskálním roce 2000 (1.4. 2000 - 1.4. 2001) obdržela japonský grant Státní filharmonie Brno. V současné době se projednává grant na fiskální rok 2001 pro Moravsko-slezské divadlo v Ostravě. Protokol zatím podepsán nebyl.

### **Sportovní kontakty**

Do Japonska zajíždí poměrně málo českých sportovců. Nejčastějším důvodem jejich absence na sportovních soutěžích jsou vysoké finanční náklady na cestu i pobyt v této vzdálené zemi. Přesto mají Japonci velmi dobré povědomí o úspěších českého sportu. Starší generace vzpomíná především na Emila Zátopka a gymnastku Věru Čáslavskou. Mladá generace obdivuje mistrovství našich hokejistů hlavně díky jejich vítězství na olympiádě v Naganu v r. 1995 a díky skvělým výkonům českých hokejistů v týmu NHL Pittsburgh, který se v Japonsku představil na podzim r. 2000.

Sportovních soutěží v Japonsku se každoročně účastní gymnastická reprezentace z Brna, občas přijedou i čeští tenisté. V r. 2000 navštívili Japonsko reprezentanti ČR v tradičních japonských sportech kendó a sumó.

V rámci japonské profesionální soutěže v zápase sumó, která se koná šestkrát do roka, předává Česká republika prostřednictvím ZÚ již tradičně vítězi křišťálový pohár. Podobná ocenění ze strany ČR dostávají i vítězové běžeckých soutěží ve Fukuoce a Okajamě.

## **4. EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA JAPONSKA**

Japonsko patří mezi hospodářsky nejvyspělejší země světa. Ačkoli má velmi omezené zásoby přírodních zdrojů, stalo se v průběhu svého poválečného vývoje hospodářsky silnou zemí s významným postavením ve světové ekonomice. Japonská ekonomika se vyznačuje vysokým stupněm modernizace a značným zastoupením výrobků s vysokým stupněm přidané hodnoty a nevýrobních služeb v celkové hospodářské produkci. Dalším jejím charakteristickým rysem je široké využívání moderních technologií a vysoká technologická a infrastrukturní vyspělost japonských podniků i ekonomického systému země jako celku. Pro japonskou ekonomiku je též charakteristický nadále velký vliv vlády a státních orgánů na řízení ekonomiky, významný podíl státních zakázek a existence mnoha tradičních přístupů a způsobů v metodách výroby i řízení.

Japonsko se významnou měrou podílí na celkovém obratu světového obchodu. V dovozech dominují zejména suroviny. Skladba vývozu je velmi bohatá. Přestože však je Japonsko známo jako významný světový vývozece, vývoj jeho ekonomiky záleží na vývoji vnitřního trhu a vývoz se podílí na HDP pouze 8 - 10 %. Významný obchodní přebytek vznikl historicky nejen na základě obchodní dravosti japonských vývozců, ale i z důvodů silné ochranné dovozní politiky uplatňované až do 90. let.

V 50. a 60. letech zaznamenávalo Japonsko velmi dynamický hospodářský růst v průměru 10 % ročně. V 70. letech se hospodářský růst zpomalil na průměr 4,5 %, ale i tak měla japonská ekonomika rychlejší růst než ostatní průmyslově vyspělé země. V 80. letech se růst zpomalil na průměr 2,5%. Posledním výrazným rokem ekonomického růstu byl rok 1988 s přírůstkem HDP 6,2%. V 90. letech se japonská ekonomika vyznačovala přetrvávající vleklou krizí, která v roce 1998 vyvrcholila vážnou hospodářskou recesí na základě utlumené domácí poptávky. Prohloubily se ekonomické problémy z předcházejících let a hospodářství vykázalo nejhorší výsledek v poválečném období s poklesem HDP o 2,2 %. V průběhu roku 1999 se podařilo opakovanými mimořádnými rozpočtovými opatřeními vlády znovu nastartovat hospodářský růst a zhruba od poloviny roku 1999 průmyslová produkce i celkový výkon ekonomiky začaly ukazovat postupný nárůst. Tempo růstu se však opět zpomalilo koncem roku 1999, takže do roku 2000 japonská ekonomika vstupovala s nadále nejasnými ekonomickými perspektivami.

Japonsko si i přes složitý stav domácí ekonomiky v posledních letech udržuje ve světovém hospodářství pozici po USA druhé nejsilnější ekonomiky světa. Podíl Japonska na souhrnném světovém HDP činí cca 13%, podíl Japonska na HDP zemí OECD představuje zhruba 25 %. Ve fiskálním roce 1999 (duben 1999 - březen 2000) dosáhl HDP 513,7 bil. jenů (v běžných cenách), tj. zhruba 4506 mld. USD (při přepočtu průměrným směnným kursem roku 1999). Ve fiskálním roce 2000 (duben 2000 - březen 2001) činil dle předběžného odhadu vládních míst HDP Japonska v běžných cenách opět zhruba 514 bil. jenů (4759 mld. USD při přepočtu průměrným směnným kurzem roku 2000).

### **4.1 Zhodnocení hospodářského vývoje za rok 2000, výhled na rok 2001**

Do roku 2000 vstupovala japonská ekonomika s očekáváním pokračujícího a dále pokračujícího oživení směrem k úplné obrodě hospodářství, ačkoli pokles HDP ve dvou po sobě následujících čtvrtletích ve druhém pololetí roku 1999 zařadil Japonsko formálně zpět mezi země v hospodářské recesi (v meziročním srovnání však i v roce 1999 HDP zaznamenal reálný růst). Mírný optimismus vycházel zejména z toho, že ačkoli soukromá spotřeba v

posledním čtvrtletí 1999 výrazně oslabil, a to zejména kvůli propadu reálných příjmů omezením zimních bonusů zaměstnancům ve velké části podniků, kaptiálové investice nadále vykazovaly vzestupný trend, což naznačovalo zlepšující se náladu v podnikové sféře a bylo považováno za příslib dalšího pozitivního vývoje.

Hospodářské cíle vlády na rok 2000 přednesl tehdejší premiér Obuchi v lednu ve svém programu na rok 2000. Tažnou silou obrody ekonomiky v roce 2000 se podle očekávání většiny zainteresovaných měla stát převážně soukromá poptávka, jejíž přirozený pozitivní dopad na podnikovou sféru měl nahradit účinky dosavadní stimulační politiky vlády spočívající ve vládních zakázkách financovaných fiskální expanzí. Součástí růstu soukromé poptávky měl být i růst osobní spotřeby vzhledem k novému daňovému zvýhodnění soukromých nákupů vybraných výrobků (informační a komunikační technika) a předpokládanému poklesu nezaměstnanosti. V průběhu celého rozpočtového roku 2000 pak pozitivně měla působit i oživená vnější poptávka, opírající se zejména o pokračující růst ekonomiky USA i o zlepšující se ekonomickou situaci v mnoha asijských zemích a v EU.

Japonské hospodářství v průběhu roku 2000 skutečně vykazovalo známky pokračujícího, ač ne vždy silícího, oživení. To bylo odstartováno v závěru roku 1999 rozsáhlým programem vládních zakázek financovaných z dodatečných rozpočtů. V průběhu roku 2000 se oživení poptávky přeneslo i do nestátní sféry a ve druhém čtvrtletí bylo již hospodářské oživení taženo do určité míry i poptávkou nestátního sektoru. Podstatnou měrou k oživení poptávky prokazatelně přispěly rostoucí exporty do okolních asijských zemích. Sektorálně se oživení projevilo zejména v elektronickém sektoru, automobilovém průmyslu a v oborech podílejících se na rozvoji informačních technologií. Poptávka domácností zůstávala celoročně nadále slabou, ačkoli průzkumy veřejného mínění začaly v polovině roku již vykazovat obrat ve vývoji indexu spotřebitelské důvěry. V průběhu roku postupně klesala nezaměstnanost, když před tím v prvních měsících roku dosahovala rekordní výše od druhé světové války (přes 4,9%). Klesala též přebytná výrobní kapacita i nadbytečné zásoby v mnoha průmyslových podnicích.

V prvním pololetí roku 2000 bylo oživení ekonomiky evidentní, ale nadále považováno za křehké. Centrální banka proto pokračovala v politice nulové úrokové sazby, aby volnou monetární politikou co nejvíce stimulovala nastartovaný růst. Navzdory této výjimečné měnové politice zůstávala cenová hladina stabilní. V srpnu 2000 se centrální banka rozhodla ukončit politiku nulové úrokové sazby a začala směřovat referenční sazbu na trhu "krátkých" peněz k úrovni 0,25% (u nezajištěných půjček přes noc). I po tomto opatření zůstala japonská monetární politika nadále velmi volnou. To poskytovalo hospodářství další záruku dostatečné likvidity i do budoucího období, v němž se očekávalo zvýšení potřeby nových finančních zdrojů v souladu s probíhající restrukturalizací v podnikové sféře. Ve druhém pololetí 2000 většina japonských podniků nadále vykazovala rostoucí zisky i výdaje na kapitálové investice, což potvrzuje, že restrukturalizace v mnoha podnicích nabraly na vážnosti.

V důsledku ukončení politiky nulové úrokové míry a z toho vyplývajícího zvýšení úvěrových sazeb v ekonomice však průmyslová výroba zaznamenala v posledních třech měsících roku nižší dynamiku. Společně s nadále slabou soukromou spotřebou se tyto trendy projevíly v dalším celkovém oslabení výkonu národní ekonomiky. Mírné ale nadějně oživení z první poloviny roku se tak prokazatelně zpomalilo a znovu se objevily náznaky hospodářské stagnace a deflačních tlaků. Tento trend potvrdily i oficiální průzkumy názorů na hospodářskou situaci pravidelně konané v podnikatelské komunitě, které v prosinci 2000 poprvé po dvou letech vykazovaly snížení důvěry podnikatelských subjektů v další vývoj ekonomiky.

Hospodářské oslabení se promítlo i do jednotlivých makroekonomických ukazatelů. Cenový index vykázal v posledních měsících roku nečekaný pokles, což oživilo obavy z návratu deflačních tlaků a z toho vyplývajícího většího rizika hospodářské recese. Pokles nezaměstnanosti se zastavil a v závěru roku došlo dokonce k jejímu opětovnému zvýšení. Míra nezaměstnanosti v závěru roku dosáhla opět hodnot v zemi nevidaných od dob těsně po druhé světové válce. Poslední čtvrtletí roku 2000 tak přineslo nečekaný obrat v dosavadním vývoji národní ekonomiky, která v předchozích čtvrtletích roku spěla sice váhavě, ale vytrvale k žádoucí dlouhodobě udržitelné konjunktuře.

Rok 2001 bude dalším rokem, kdy se prohloubí problémy spojené s opakovanými schodkovými rozpočty z posledních let a z toho vyplývajícím rostoucím státním dluhem. Hlavním bodem agendy v roce 2001 proto bude otázka reformy veřejných financí. Ta se přitom neobejde bez změn v systému důchodového zabezpečení a bez úprav daňové soustavy, které zajistí zvýšení daňových příjmů do státního rozpočtu. Rok 2001 bude též rokem závěrečných příprav na zavedení nového systému důchodového zabezpečení, který by měl po určitém zpoždění oproti původním záměrům vstoupit v platnost v roce 2002. Významnou roli při určování budoucnosti japonského hospodářství sehraje i rychlost postupu restrukturalizací v jednotlivých japonských podnicích i v celých sektorech, zejména v sektoru finančním a v distribučních systémech maloobchodu i velkoobchodu. Zásadní otázkou zůstává, zda se podaří překonat oslabení růstu ekonomiky ze závěru roku 2000 a směřovat ekonomiku ke konjunktuře výroby tažené soukromou poptávkou, pro níž důležitost vládních zakázek pro stimulaci ekonomiky klesne. Očekává se, že potřebný růst spotřeby domácností by mohl nastat během roku 2001, pokud v důsledku zlepšujících se příjmů podnikové sféry vzrostou v roce 2001 reálné mzdy a poklesne celková nejistota mezi obyvatelstvem.

V čase uzávěrky (duben 2001) nadále pokračoval nejistý vývoj domácí ekonomiky. Ačkoli nedošlo k růstu nezaměstnanosti, posílily stagnační a deflační trendy v ekonomice. Neuspokojivý vývoj v prvním čtvrtletí 2001 přinutil centrální banku obnovit fakticky politiku nulové úrokové sazby. V roce 2001 tato politika dostala novou praktickou formu (centrální banka nyní nesměřuje cenu krátkodobých peněz na mezibankovním trhu k nulové sazbě kroky v oblasti refinancovacích úvěrů poskytovaných bankám, ale usiluje o dostatečnou likviditu v bankovním sektoru udržováním celkového objemu bankovních depozit u centrální banky na předem zvolené úrovni), jedná se však opět o maximální možnou volnou měnovou politiku. Navzdory snahám vlády a centrální banky převládá v japonském podnikovém sektoru pesimismus a index kapitálového trhu Nikkei poklesl v březnu až na šestnáctileté minimum. Japonský jen oslabil v průběhu prvního čtvrtletí 2001 až k hranici 125 JPY/USD. Koncem prvního čtvrtletí opakovaně vyzvaly země G-7, EU i mezinárodní organizace typu IMF Japonsko, aby urychlilo strukturální reformy v průmyslu i bankovníctví a podniklo další kroky k dosažení dostatečného růstu hospodářství tak, aby vývoj v Japonsku neohrozil vývoj v mezinárodním ekonomickém systému.

## **4.2 Základní makroekonomické ukazatele**

Základní makroekonomické ukazatele za finanční rok 2000 budou zveřejněny v polovině roku 2001 (roční statistiky jsou vedeny nikoliv za kalendářní, ale fiskální rok), stejně jako oficiální analýzy vývoje ekonomiky. V dalším jsou uváděny poslední dostupné údaje za fiskální rok 1999 (do března 2000) nebo kalendářní rok 2000, případně zveřejněné odhady za fiskální rok 2000 (který běží až do konce března 2001).

### **Objem hrubého domácího produktu**

V rozpočtovém roce 1999 (duben 1999 - březen 2000) činil objem HDP 513,7 biliónu jenů (v běžných cenách). Podle vládních odhadů z dubna 2001 HDP ve fiskálním roce 2000 (duben 2000 - březen 2001) bude v běžných cenách zhruba na stejné úrovni. To by znamenalo reálný růst o 1,2% oproti fiskálnímu roku 1999, což byl původní vládní cíl.

Za období leden - březen 2000 Japonsko vykázalo reálný nárůst HDP o 2,4% oproti poslednímu kvartálu 1999 (ve stálých cenách, po sezónním vyrovnání) a za období duben - červen 2000 další reálný růst o 0,2%. K tomuto růstu došlo zejména díky oživení domácí poptávky, která za první čtvrtletí roku 1999 vzrostla o 2,0% oproti poslednímu čtvrtletí roku předchozího a za druhé čtvrtletí 1999 o dalších 0,1% procenta oproti předchozímu čtvrtletí (ve stálých cenách, po sezónním vyrovnání). Čisté vývozy též v prvním pololetí rostly, konkrétně o 0,4% v prvním čtvrtletí a o 0,1% ve druhém. V období červenec - srpen klesla domácí poptávka o 0,5% oproti předchozímu čtvrtletí a spolu s poklesem vnější poptávky (čisté vývozy klesly o 0,1% oproti předchozímu čtvrtletí) způsobila pokles HDP o 0,6% oproti předchozímu čtvrtletí. V posledním čtvrtletí roku 2000 se podařilo obnovit pozitivní růst díky posílení domácí poptávky, která vzrostla o 1,1% oproti třetímu čtvrtletí. Výsledkem byl reálný nárůst HDP o 0,8% ve čtvrtém čtvrtletí.

***Struktura HDP Japonska dle výdajů v běžných cenách v jednotlivých fiskálních rocích (skutečnost 1999, odhad 2000, plán 2001)***

Pramen: Úřad vlády a Ministerstvo financí

| (údaje v běžných cenách)                   | 1999         | 2000         | 2001     | roční změna |      |
|--------------------------------------------|--------------|--------------|----------|-------------|------|
|                                            |              |              |          | 2000        | 2001 |
|                                            | bl<br>n. JPY | bl<br>n. JPY | bln. JPY | %           | %    |
| <b>HDP</b>                                 | 513,7        | 513,7        | 518,6    | 0           | 1    |
| <b>Celková spotřeba soukromého sektoru</b> | 289,3        | 288,7        | 291,8    | -0,2        | 1,1  |
| <b>Soukromé investice do bydlení</b>       | 20,5         | 19,9         | 19,5     | -3,3        | -2   |
| <b>Soukromé kapitálové investice</b>       | 75,1         | 76,4         | 78,1     | 1,8         | 2,2  |
| <b>Celkové veřejné výdaje</b>              | 120,9        | 121,8        | 123,3    | 0,4         | 1,2  |
| vládní spotřeba                            | 81,4         | 82           | -        | 0,2         | -    |
| tvorba fixního kapitálu                    | 39,5         | 39,8         | -        | 0,7         | -    |
| <b>Vývoz zboží a služeb</b>                | 52,2         | 55,7         | 57,7     | 6,8         | 3,5  |
| <b>Dovoz zboží a služeb</b>                | 44,3         | 48,8         | 51,8     | 10          | 6,2  |

**Tvorba HDP podle jednotlivých odvětví**

Největší podíl na tvorbě HDP má v Japonsku terciární sféra, která z něj vytváří téměř dvě třetiny. Obchod (velko- i maloobchod) představoval v roce 2000 zhruba 12% HDP, služby dalších 43% a státní správa necelých 10%. Podíl průmyslové výroby a ostatní sekundární sféry trvale klesá od 80. let a v roce 1999 činil již zhruba jen 33,5%. Zemědělství již po řadu let setrvává na zhruba stejné úrovni, která vyplývá z jeho strategického sociálního

významu. Primární sféra (zemědělství, lesnictví a rybolov a těžba nerostných surovin) vytváří zhruba 2% HDP.

### **Podíl jednotlivých odvětví na tvorbě HDP, 1998**

Pramen: Statistics Bureau, Government of Japan

|                                                               | <b>Celková roční<br/>produkce<br/>(bil. jenů)</b> | <b>Podíl na<br/>HDP<br/>(%)</b> |
|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|---------------------------------|
| Zemědělství, lesnictví a rybolov                              | 9,3                                               | 1,8                             |
| Těžba a dobývání                                              | 8,9                                               | 0,2                             |
| Průmyslová výroba                                             | 130,4                                             | 25,9                            |
| Stavebnictví                                                  | 39,3                                              | 7,8                             |
| Sektor elektrické energie, plynu a vody                       | 14,6                                              | 2,9                             |
| Velko a maloobchod, restaurace, hotely                        | 61,6                                              | 12,2                            |
| Správa nemovitostí                                            | 60                                                | 11,9                            |
| Finance a pojišťovnictví                                      | 25,2                                              | 5                               |
| Doprava a spoje                                               | 31,9                                              | 6,3                             |
| Služby soukromé                                               | 82,4                                              | 16,4                            |
| Ostatní, vč. státem vlastněných služeb a státní správy        | 47,7                                              | 9,5                             |
| <b>Celkem (HDP bez příjmů z cel a úroků a stat. odchylek)</b> | <b>494,5</b>                                      | <b>100</b>                      |

### **HDP na obyvatele a příjmy obyvatelstva**

Japonsko má jeden z nejvyšších průměrných HDP na obyvatele na světě. Vyjádřeno v národní měně činil ve fiskálním roce 1999 HDP na obyvatele 4,055 mil. jenů (v běžných cenách). Údaje v USD se liší z důvodu rozdílného kursu JPY/USD použitého pro přepočty, pohybují se však ve výši přes 30.000 USD.

Průměrný měsíční příjem zaměstnanců za všechna odvětví v roce 2000 činil dle oficiální statistiky 398 tis. jenů (cca 3.700 USD při použití průměrného směnného kursu za rok 2000).

### **Roční míra inflace**

Japonsko je zemí s relativně stabilní úrovní cenové hladiny a v mezinárodním srovnání zemí s nejvyšší cenovou úrovní spotřebitelských cen a služeb na světě. Tokio a Ósaka patří tradičně k nejdražším městům světa. V některých, i běžných, cenových kategoriích jsou tokijské ceny v porovnání s jinými světovými metropolemi až několikanásobné. V souvislosti s recesí hospodářství v uplynulých letech vykazovala v posledním období japonská ekonomika tendenci k cenové deflaci, které se japonským úřadům daří čelit extrémně volnou monetární politikou. Zatímco ve fiskálním roce 1999 poklesl jak index spotřebitelských cen (o 0,5%), tak index velkoobchodních cen (o 1,0%) v rozpočtovém roce 2000 velkoobchodní ceny stagnovaly a spotřebitelské ceny vykázaly dle předběžných výsledků další pokles o několik desetin procenta. Rozpočet na rok 2001 vychází z vládního odhadu další stagnace spotřebitelských i velkoobchodních cen.

### **Míra nezaměstnanosti**

Úroveň nezaměstnanosti v Japonsku je stále relativně nízká v porovnání s ostatními vyspělými průmyslovými zeměmi, vzhledem k hluboké recesi národní ekonomiky však

v posledních letech zaznamenala relativně nebývalý nárůst. V roce 1995 činila míra nezaměstnanosti 3,2%, čímž byla poprvé přesazena hranice 2 mil. osob. Ve fiskálním roce 1999 dosáhla průměrná nezaměstnanost již 4,7% a v roce 2000 bylo dokonce na určitou dobu vyrovnáno poválečné maximum 4,9%. V roce 2000 bylo v Japonsku 67,66 mil. praceschopných osob, z nichž průměrně 64,46 mil. bylo zaměstnáno. Počet obyvatel v produktivním věku se dlouhodobě snižuje.

### ***Míra nezaměstnanosti v letech 1995 - 2000 (% , mil. osob)***

Pramen: Statistics Bureau, Government of Japan

|                          | 1995  | 1996  | 1997  | 1998  | 1999 | 2000  |
|--------------------------|-------|-------|-------|-------|------|-------|
| Míra nezaměstnanosti (%) | 3,2   | 3,4   | 3,4   | 4,1   | 4,7  | 4,7   |
| Nezaměstnané osoby       | 2,1   | 2,22  | 2,3   | 2,79  | 3,17 | 3,2   |
| Pracovní síla celkem     | 66,67 | 67,11 | 67,87 | 67,93 | 67,8 | 67,66 |

### **Stabilita národní měny, směnný kurs**

Japonský jen prochází v posledním desetiletí dramatickým kursovým vývojem. Z kursu 126 JPY/USD na začátku roku 1993 posílil až na 80,65 JPY/USD v dubnu 1995, v létě 1998 pak dočasně oslabil až na 147 JPY/USD. Tento vývoj směnného kursu jenu vůči hlavním světovým měnám potvrzuje, že pozice jenu na světových finančních trzích mnohdy neodpovídá základním ukazatelům japonské ekonomiky ani běžným pravidlům tržního určování směnného kursu měny. Proto je vývoj směnného kursu jenu velmi těžko předvídatelný.

Do roku 2000 japonský vstupoval v poměrně silné pozici poté, co v roce 1999 zaznamenal posílení na nejsilnější kurz za období posledních několika let. Na počátku roku 2000 se kurz jenu pohyboval nadále kolem 103 JPY/USD, poměrně rychle však začal oslabovat. V prvním čtvrtletí oslabil pouze mírně, zhruba ke hranici 106 JPY/USD. Ve druhém a třetím čtvrtletí mírné oslabování kurzu pokračovalo, přičemž docházelo k několikaprocentním fluktuacím kurzu. Do posledního čtvrtletí již jen vstupoval na úrovni 108 JPY/USD a v posledních dvou měsících roku začal výrazně oslabovat. Rok 2000 jen uzavíral již na kursu kolem 115 JPY/USD a v prvních měsících roku 2001 depreciační trend nadále pokračoval.

Průměrný směnný kurz za kalendářní rok 2000 činil zhruba 108 JPY/USD. Pro rok 2001 se předpokládá nejprve další oslabování kurzu jenu až k hranici 125-130 JPY/USD, později opětné posilování podmíněné úspěšným pokračováním reforem státních financí a obnovením hospodářského růstu. Vláda očekávala v prosinci roku 2000 průměrnou hodnotu jenu ve fiskálním roce 2001 na úrovni 109 JPY/USD. Za optimální kurs jenu, který by dostatečně stimulovat japonský vývoz a tím ekonomický růst, je nadále považována hodnota cca 130 JPY/USD.

### ***Vývoj směnného kursu JPY/ USD , 1995 - 2000***

Pramen: Bank of Japan a Statistics Bureau, Government of Japan

|      | USD    | CZK   | EURO   | CHF   | GBP    |
|------|--------|-------|--------|-------|--------|
| 1995 | 93,97  | 28,34 | 135,14 | 89,15 | 159,54 |
| 1996 | 108,81 | 24,99 | 145,35 | 86,47 | 198,71 |
| 1997 | 120,92 | 26,29 | 143,49 | 88,89 | 214,09 |
| 1998 | 131,02 | 24,71 | 132,8  | 84,13 | 191,22 |
| 1999 | 113,94 | 30,53 | 120,26 | 74,28 | 183,95 |

|      |        |       |        |       |        |
|------|--------|-------|--------|-------|--------|
| 2000 | 107,78 | 35,84 | 117,06 | 63,69 | 163,85 |
|------|--------|-------|--------|-------|--------|

### Úrokové sazby

Japonské úrokové sazby patří k nejnižším na světě a dlouhodobě se drží na absolutním minimu. Diskontní sazba Bank of Japan činí od roku 1995 pouze 0,5%. Vzhledem k pokračující hospodářské recesi přistoupila v únoru 1999 centrální banka po dohodě s vládou k bezprecedentnímu kroku a zavedla tzv. politiku nulové úrokové sazby. V rámci této politiky poskytovala centrální banka komerčním bankám krátkodobé peněžní zdroje na refinancování za nulový úrok. Nulová sazba byla praktikována až do srpna 2000, následně centrální banka za krátkodobé refinancovací úvěry začala účtovat úrok 0,2-0,25%. Politika nulové úrokové sazby i po jejím skončení pokračující velmi volná měnová politika se odpovídajícím způsobem odrazily i na poklesu ostatních úrokových sazeb v bankovním sektoru.

### *Vývoj úrokových sazeb v Japonsku 1995 - 2000*

Pramen: Statistics Bureau

|      | Diskontní sazba BOJ | Úrok na krátkodobé bankovní půjčky | Bankovní úrok na běžné depositum | Bankovní úrok na roční depositum |
|------|---------------------|------------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|
| 1994 | 1,75                | 3                                  | 0,25                             | 1,885                            |
| 1995 | 0,5                 | 1,625                              | 0,1                              | 1,091                            |
| 1996 | 0,5                 | 1,625                              | 0,1                              | 0,504                            |
| 1997 | 0,5                 | 1,625                              | 0,1                              | 0,388                            |
| 1998 | 0,5                 | 1,5                                | 0,1                              | 0,363                            |
| 1999 | 0,5                 | 1,375                              | 0,09                             | 0,26                             |
| 2000 | 0,5                 | 1,5                                | 0,1                              | 0,259                            |

### 4.3 Průmyslová struktura, tempo růstu

Výrobní odvětví byla základem japonského poválečného hospodářského zázraku. Od poloviny 70. let se však struktura japonské ekonomiky mění ve prospěch nevýrobních odvětví. I přes klesající podíl na tvorbě HDP však průmyslová výroba Japonska zaznamenávala tradičně vysoké tempo růstu. Toto tempo se zpomalilo v 90. letech zejména v důsledku rozsáhlé hospodářské recese, která postihla sekundární sféru národního hospodářství nejvíce, takže v roce 1999 průmyslová výroba zaznamenala nárůst pouze 0,8%. V roce 2000 došlo k prvnímu výraznějšímu růstu od poloviny 90. let a průmyslová výroba vzrostla meziročně o 5,7%.

### Přírodní zdroje, těžební průmysl

Japonsko nedisponuje téměř žádnými zdroji průmyslových ani energetických surovin. Podíl těžby na tvorbě HDP je méně než 1%. Většinu svých surovinových a energetických potřeb zajišťuje dovozem. Dovoz surovin a ropy představuje zhruba 23% celkových dovozů do země.

Japonsko dováží 99,7% své potřeby ropy. Hlavním zdrojem ropy jsou dovozy z oblastí Blízkého a Středního Východu (85%, v tom UAE a Saúdská Arábie téměř 50%), pokračuje však úsilí o větší diverzifikaci. Japonsko má zásoby uhlí, ale své potřeby kryje z 97% importem (kvůli vysokým těžebním nákladům), disponuje omezenými zdroji plynu (cca 8% domácí spotřeby), železné rudy (ale dovoz představuje 100%) a některých stavebních materiálů. Těžba dřeva přes vysoké zalesnění Japonska kryje jen 21% spotřeby. Důvodem je

nevhodná věková skladba porostů a obtížnost těžby v horských oblastech. Velká část potřeby dřeva je proto kryta dovozy z Kanady, USA, Ruska a zemí JV Asie.

### **Průmyslová výroba**

Struktura japonské průmyslové výroby pružně reaguje na celosvětové ekonomické klima i na nejnovější vývojové trendy a s nimi se měnící poptávku. Po druhé světové válce došlo k přeorientaci z oblasti lehkého průmyslu na těžký a chemický průmysl. V obou dosáhlo Japonsko významných úspěchů a i v současnosti si zde udržuje špičkovou úroveň. Současně však byla velmi cílevědomě budována struktura perspektivních výrobních odvětví s vysokou přidanou hodnotou (automobilový průmysl, elektrotechnika, elektronika, atd.).

Japonsko je jedním z největších světových výrobců průmyslového strojního zařízení, elektrických strojů pro domácí a průmyslové užití, výpočetní techniky, polovodičů, transistorů, generátorů elektrické energie, elektromotorů, transformátorů, spotřební elektroniky jako barevných televizorů, videorekordérů, videokamer, mikrovlnných trub, faxových přístrojů, magnetických audiorekordérů, digitálních počítačů, dopravních zařízení jako osobních automobilů, motocyklů, jízdních kol, železničních vagonů, námořních lodí a přesných přístrojů, fotooptiky a hodinek. Dlouhodobě se snižuje význam textilního průmyslu, který historicky býval hlavním průmyslovým odvětvím země.

Po dvou ropných krizích v r. 1974 a 1978 došlo k zásadní reorientaci japonské průmyslové výroby na obory s nejnižší materiálovou a energetickou náročností a nejvyšším stupněm přidané hodnoty. Rozhodujícím činitelem rozvoje průmyslu se stal technický a technologický rozvoj a závažnou úlohu při restrukturalizaci průmyslu sehrává i snaha o co nejnižší znečišťování životního prostředí.

Těžiště průmyslové výroby v Japonsku spočívá ve vyspělém strojírenství (výroba automobilů, průmyslových robotů, obráběcích center, atd.), elektrotechnice, chemii, petrochemii a papírenském průmyslu. Postupně klesá podíl ocelářství, výroby lodí a textilního průmyslu, stabilní úroveň si udržuje stavební výroba. Mezi nejdynamičtěji se rozvíjející průmyslová odvětví v současnosti patří vyspělá elektronika (počítače a jejich součásti, audio a videotechnika, hudební technika, reprografická technika, komunikační technika, polovodiče, atd.) a výroba průmyslových robotů. Specifické postavení zaujímají materiály a technologie související s rozvojem jaderné energetiky a biotechnologií a nanotechnologií. Oběma těmito oblastem je věnována v Japonsku zvláštní pozornost, v prvním případě zejména s ohledem na bezpečnost, ve druhém a třetím případě coby oborům budoucnosti a příštím hlavním zdrojům komparativní výhody ve světovém hospodářství.

Na průmyslové výrobě se podílí potravinářský průmysl 11,5%, textilní průmysl zhruba 1%, výroba papíru a celulózy 3 %, chemický průmysl 8%, hutní prvovýroba 9 %, ostatní kovoprůmysl 4%, všeobecné strojírenství 12 %, elektrotechnický průmysl 17 %, výroba dopravních zařízení 13%, přesné strojírenství necelými 2 %.

Jedním z důvodů stagnace průmyslové výroby je její přemísťování do zemí s nižšími náklady na pracovní sílu - především do jihovýchodní Asie. Tento jev, označovaný jako "vymílání" (hollowing out) japonské ekonomiky, je předmětem kritiky řady ekonomů. Ti se obávají, že Japonsko nebude schopno dostatečně rychle uskutečnit potřebné strukturální reformy a úbytek pracovních míst, způsobený "vymíláním", výrazně zvýší nezaměstnanost v zemi. Přesun výroby do zahraničí se týká prakticky všech odvětví průmyslu. Zatímco v roce 1985 se pouze 4% výroby japonských firem odehrávala v zahraničí, o deset let později to bylo již 11,6%. V roce 2000 se toto číslo podle předběžných odhadů pohybovalo kolem 15%. Nejmenší podíl výroby v zahraničí trvale vykazuje potravinářský průmysl (pod 5% v roce) a

průmysl papíru a celulózy, největší podíl výroby v zahraničí mají japonští producenti v elektrotechnickém průmyslu (přes 20%) a ve výrobě dopravních strojů a zařízení (až 30%).

#### **4.4 Zemědělství**

Obdělávaná zemědělská půda včetně sadů a pastvin představovala v roce 1998 49,9 tis. km<sup>2</sup>, t.j. cca 13% celkového území země. Na tvorbě HDP se zemědělství podílí méně než 2%, zaměstnává však přes 4% pracujících a celkově na farmách žije téměř 10% celkové populace. Zemědělství má v Japonsku velký význam pro sociální stabilitu mimoměstského obyvatelstva.

Specifickým rysem japonského zemědělství je jeho rodinný charakter. V roce 1999 bylo v Japonsku cca 2,5 mil. rodinných farem a průměrná velikost pozemků obhospodařovaných jednou rodinou se pohybovala od 0,5 - 1,5 ha (což je méně než 10% průměrné rozlohy farem v Holandsku, které jsou podle západního standardu považovány za malovýrobní). Důvodem je velká členitost a hornatost Japonska a vysoké ceny půdy ve výhodněji položených oblastech. Velké zemědělské podniky s rozsáhlými obhospodařovatelnými plochami jsou pouze na Hokkaidu, kde více než polovina farem obhospodařuje pozemky o rozloze 10 a více hektarů. .

Dalším specifikem je vysoký průměrný věk obyvatel pracujících v zemědělství, jehož důvodem je migrace mladších lidí do městských oblastí. V roce 2000 pracovalo v zemědělství kolem 3 mil. osob, z nichž téměř polovina byla starší 60 let.

Zemědělská výroba je velmi intenzivní, ale její efektivnost je ve světovém srovnání nízká. Zemědělství je dotováno a chráněno státem a v oblasti dovozu jsou zemědělské a potravinářské výrobky předmětem ochranné politiky. Z těchto důvodů jsou ceny potravin na japonském trhu enormě vysoké - jedním z příkladů je cenová úroveň rýže místní produkce, která je až pětikrát vyšší než na světovém trhu.

Japonsko je ve výrobě potravin soběstačné pouze zhruba ze 40% a závislost na importu neustále narůstá. Největší soběstačnost vykazuje Japonsko v zelenině (84%), rýži (90%) a vejcích (96%). Nízká je naopak soběstačnost u masa (55%), ovoce (49%) a pšenice (9%). Japonsko je největším světovým dovozcem potravin - v roce 1998 byla hodnota dovozu potravin 45,9 mld. USD. Největší část dovozů pochází z USA (přes 30%) a Číny (přes 10%), významné jsou i dovozy potravin z Austrálie (téměř 7%) a Thajska (5%).

#### **Rostlinná výroba**

Nejvýznamnější plodinou je rýže, která se pěstuje na zhruba 1,9 mil ha, což je asi 40% celkové plochy obhospodařované půdy. V roce 2000 bylo vypěstováno cca 9 mil. tun. Značný je rozsah produkce zeleniny (brambory, okurky, houby shiitake, rajská jablka, zelí, čínské zelí, cibule, salát, japonská ředkev, mrkev, sója), ovoce (jablka, mandarinky, japonské hrušky) a průmyslových plodin (tabák, čaj, cukrová řepa).

## **Živočišná výroba**

V roce 2000 činila hodnota produkce masa 3,7 mil. t - z toho hovězí maso 530 tis. t, vepřové maso 1,6 mil. t, drůbeží maso 1,6 mil. t. Od roku 1985 se produkce masa snižovala na základě tlaku konkurence dovozu při stoupající spotřebě z důvodu změn spotřebitelského jídelníčku, v letech 1999 a 2000 zaznamenala mírný nárůst. Produkce mléka a mléčných výrobků dosáhla v roce 2000 hodnoty přes 8,5 mil. t.

## **Rybolov**

Ryby a mořští živočichové tvoří významnou část japonské produkce i spotřeby potravin. Zaměstnanost v rybolovu však měla klesající tendenci. V roce 1965 se rybolovem zabývalo 612 tis. osob, zatímco v roce 1995 již jen 301 tis. osob a v roce 1998 kolem 260 tis. osob. V letech 1999 a 2000 se pokles zastavil a v roce 2000 došlo k nárůstu osob zabývajících se rybolovem až na 290 tis., což je nejvíce za poslední desetiletí. Kombinace rybolovu a pěstování ryb a mořských živočichů dosáhla vrcholu v roce 1984 (produkce 12,8 mil. t). V roce 1999 činila produkce pouze 6,6 mil. t celkového výlovu (zejména tuňák, sardinky, makrely, lososi a pstruzi). Zhruba polovinu produkce představuje výlov na otevřeném moři, dalších 25% výlov v pobřežním šelfu. Přes 20% produkce pochází z umělého chovu, přičemž podstatnou část z toho tvoří umělých chov ve slané vodě.

Důvodem poklesu rybolovu je jednak snížení úlovků v pobřežních vodách (v současnosti tvoří cca 20%), jednak ztížení podmínek pro rybolov v bezprostřední blízkosti Japonska poté, co řada zemí rozšířila oblast svých výsostných vod na 200 mílové pásmo. Přes celkové snížení množství úlovků zůstává Japonsko v rybolovu na 4. místě na světě (za Čínou, Chile a Peru).

## **Lesnictví**

Zalesněná plocha japonského území je 25,2 mil. ha, tj. 67 % celkového území. Celkově je na této ploše registrováno zhruba 3,5 mld. m<sup>3</sup> rostoucí dřevní hmoty, z čehož 2,3 mld. t připadá na jehličnany a 1,2 mld. t na listnáče. Značná část lesních ploch však zůstává nevyužita vzhledem ke složitosti terénu a tím dané relativní nedostupnosti. Těžba probíhá pouze na poměrně malém území. V roce 2000 produkce dřeva činila 27,1 mil. m<sup>3</sup> dřevní hmoty. Japonsko je významným dovozcem dřeva a dřevěných polotovarů s klesající soběstačností dosahující v současnosti pouze 20 %. Japonské lesní hospodářství je dlouhodobě v útlumu, neboť krytí potřeb dřeva dovozem se ukázalo v mnoha ohledech výhodnější (finančně, ekologicky, apod.). V roce 1960 pracovalo v lesním průmyslu 440.000 osob, zatímco v roce 1997 pouze 80.000.

## **4.5 Služby**

Terciální sektor Japonska v posledních desetiletích významně rostl v souvislosti se změnami struktury průmyslu. Japonsko se stalo zemí s převahou služeb a zaměstnaností více než 60 % ve službách, což zahrnuje velkoobchod, maloobchod, finanční služby a banky, pojišťovnictví, obchod s nemovitostmi, dopravu, telekomunikace. Japonsko je světovým finančním střediskem a finanční sektor tvoří nejdůležitější součást oblasti služeb z hlediska zapojení Japonska do světové ekonomiky.

Velkoobchod a maloobchod dosud nedosahuje efektivnost srovnatelnou s vyspělými zeměmi zásluhou státních regulací, které ochraňují malé soukromé podniky před konkurencí velkých společností. Navíc vzhledem k tradiční složité distribuční struktuře v zemi je poměr velkoobchodního prodeje k maloobchodnímu mnohem vyšší než v ostatních rozvinutých zemích. Tento rozdíl se však postupně stírá vzhledem k rostoucímu počtu moderních velkokapacitních maloobchodních prodejních míst (obchodní domy, supermarkety, apod.) a k rostoucímu tlaku zahraniční konkurence. Rok 2000 byl pro japonskou obchodní síť zlomový, neboť na japonský trh vstoupily dvě významné zahraniční obchodní společnosti CostCo (USA) a Carrefour (Francie), obě s plány na vybudování rozsáhlé sítě obchodních středisek západního stylu. Firma CostCo provozuje již dvě prodejní místa na předměstí Tokia, firma Carrefour otevřela v roce 2000 první tři hypermarkety a na další roky plánuje pokračování expanze.

V sektoru obecných služeb jsou značné rezervy v oblasti domácího cestovního ruchu. I přes existující infrastrukturu dopravní sítě a ubytovacích zařízení nepatří z důvodu relativně vysokých nákladů tuzemský cestovní ruch k oblastem s vysokým podílem na spotřebě domácností a převážně je dávana přednost zahraničnímu cestovnímu ruchu.

V posledních letech nejrychleji rostly oblasti služeb spojené s moderními technologiemi a zábavou (mobilní telefonie, Internetové služby, zábavní průmysl, satelitní vysílání) a dále služby poskytované soukromými podnikatelskými subjekty v sociální infrastruktuře (zprostředkování sňatků, domácí sociální péče, stacionární sociální péče). Zejména růst škály a objemu služeb v sociální péči v souvislosti se stárnutím japonské populace bude dále sílit a již nyní lze do určité míry pozorovat propojování těchto služeb s moderními komunikačními technologiemi (tzv. dálková lékařská péče, apod.).

#### **4.6 Infrastruktura**

Japonsko patří k zemím s velmi dobře rozvinutou infrastrukturou, na kterou v porovnání s ostatními vyspělými zeměmi vydává značně vyšší podíl HDP. Přesto nelze tvrdit, že infrastruktura v zemi je lepší než např. v USA nebo jiných vyspělých zemích. Vysoké náklady na infrastrukturu souvisí s velkou členitostí terénu, hornatostí země, potřebou budovat konstrukce odolné proti živelným pohromám - záplavám, zemětřesením, tajfunům, a se způsobem rozhodování a provádění veřejných zakázek, jimiž jsou infrastrukturní stavby často budovány.

##### **Doprava**

Japonsko disponuje rozsáhlou sítí silnic, železnic, pravidelných leteckých spojení i lodních linek. Celková délka silnic v Japonsku je téměř 1,2 mil. km. Dálniční síť v roce 2000 zahrnovala 7548 km dálnic a rychlostních komunikací. Železniční síť Japonska je pravděpodobně nejhustší na světě. Značně rozvinutá je i letecká doprava.

Největší podíl na osobní přepravě má automobilová doprava (66%), následovaná železniční (28%), leteckou (5%) a lodní dopravou (pod 1%). Podíl silniční automobilové dopravy přitom neustále narůstá spolu s motorizací Japonska již od 70. let a výrazný nárůst zaznamenává i vnitrostátní letecká přeprava.

Počet motorových vozidel v zemi dosahuje téměř 76 mil., z čehož je přes 52 mil. registrováno k provozu na veřejných komunikacích (z toho 42 mil. osobních aut, 8 mil. nákladních aut a cca 2 mil. autobusů a ostatních vozidel).

Výhodou japonské železniční sítě je její velká hustota a přesnost spojů. Po privatizaci železnic v roce 1987 došlo ke zlepšení služeb železničních společností a důsledkem toho je i zvýšení počtu pasažerů (nárůst o 16% mezi roky 1985 a 1997). V současnosti se 64% osobní železniční přepravy uskutečňuje na státní železnici (JR - Japan Railways) a zbývajících 36% na linkách ostatních, převážně soukromých, dopravců. Japonské státní dráhy JR přitom výrazně převažují v přepravě na větší vzdálenosti, a to zejména díky síti superrychlých spojů Šinkansen. Podíl superexpresů Šinkansen (s cestovní rychlostí až 290 km/hod.) na vnitrostátní přepravě neustále narůstá a v současnosti sestává z pěti linek (další dvě linky jsou provozovány jako "mini-šinkanseny", tj. s podobnými vlaky, ale nižší provozní rychlostí). V roce 1990 přepravily Šinkanseny 260 tis. cestujících, v roce 1995 již 275 tis. V roce 2000 se počet přepravených osob pohyboval kolem 280 tis. při stagnujícím objemu přepravy (každoročně těsně nad 70 mld. osobokilometrů již od roku 1990).

Neustále se zvyšuje obliba letecké dopravy a civilní letiště je u každého většího japonského města. Mezinárodní přeprava probíhala v roce 2000 na 34 letištích, z nichž však pouze 4 byla zařazena mezi vládou uznaná mezinárodní letiště. Hlavními leteckými dopravci v Japonsku jsou Japan Airlines (JAL), All Nippon Airways (ANA) a Japan Air System (JAS). Všechny tři společnosti provozují jak vnitrostátní tak i mezinárodní přepravu a JAL patří mezi 5 největších leteckých společností světa. S postupujícími deregulacemi v letecké přepravě vznikly v roce 1998 dvě nové letecké společnosti Skymark Airlines a Hokkaido International Airlines (Air Do), které se zaměřují na vnitrostátní přepravu. Vnitrostátní linky přepravují na 80 mil. cestujících ročně. Mezinárodní linky z a do Japonska využívá ročně přes 20 mil. cestujících, z nichž asi 17 mil. je Japonců a 4 mil. tvoří cizinci. Asi 80% cestujících v mezinárodní přepravě z a do Japonska (cca 16 mil) užívá japonských leteckých společností.

V nákladní přepravě činí podíl silniční dopravy 54%, lodní dopravy 42 %, železnic 4% a letecké dopravy pod 1% (měřeno realizovanými tkm). Převážná část přepravy se přitom uskutečňuje po silnici (91% všeho nákladu).

Významnou složkou přepravních výkonů je mezinárodní lodní doprava. Objem přepravy v roce 2000 stagnoval na úrovni zhruba 480 mil. t. Japonské a pronajaté námořní lodě dopravily celkem necelých 40% celkového vývozu a 69,5% dovozu.

### **Spoje a telekomunikace**

Japonsko disponuje rozvinutou telekomunikační sítí. Telefonní spoje jsou 100% digitalizovány. Telefonní síť má téměř 70 mil. účastníků a 759 tisíc veřejných tel. automatů, z toho téměř 95% přístrojů na tel. karty. Obrovský rozmach zaznamenaly v posledních letech mobilní telefony - v roce 1999 předčil počet držitelů mobilních telefonů počet majitelů pevných telefonních linek. Na konci roku 2000 bylo v zemi v provozu 52 mil. telefonních linek a téměř 64 mil. mobilních telefonů.

Značný je rozvoj mezinárodních telekomunikací s využitím satelitního spojení a optických kabelů s vysokou rychlostí přenosu. Kvalita sítě je mimořádně vysoká a umožňuje využití také pro počítačový přenos. S tím souvisí i rozvoj sítě Internet, která po úvodním vlažnějším rozjezdu zažívá v Japonsku v posledních letech velký rozmach. Počet uživatelů Internetu v polovině roku 1999 dosáhl 13 mil., v roce 2000 byl odhadován na 15-20 mil., na internet bylo na počátku roku 2000 připojeno 21,4% domácností. Rozšíření internetu do domácností silně koreluje s příjmy domácností: v nejnižší příjmové kvintile se rozšíření pohybovalo v roce 2000 mezi 5-6%, v nejvyšší se blížilo 50%.

Televizní vysílání je šířeno státní vysílací společností NHK a řadou soukromých stanic. Počet pozemních TV programů přijímaných v Tokiu je 8, existuje možnost satelitního TV příjmu (několik provozovatelů s nabídkou 3 - 45 kanálů) a postupně se rozšiřuje nabídka

kabelové TV. Nabídka rozhlasového vysílání je např. v porovnání s USA poměrně nízká a zahrnuje několik státních stanic (NHK Radio) na středních vlnách a místní stanice na FM. Japonská společnost NHK zajišťuje též vysílání televize i rozhlasu pro zahraničí. V roce 2000 bylo zahájeno zkušební televizní vysílání v digitálním formátu, rozšíření této technologie do běžné televizní sítě je plánováno kolem roku 2005.

Kvalita, rychlost a spolehlivost poštovních služeb je na mimořádně vysoké úrovni.

Další rozvoj telekomunikací je jedním z klíčových úkolů, doporučovaných poradními orgány japonské vlády k urychlenému řešení. Vláda hodlá do roku 2010 zajistit vybudování "informační dálnice" včetně on-line propojení všech japonských škol a jejich napojení na Internet. V roce 1999 bylo na internet připojeno 35% škol. Informační dálnice umožní multimediální spojení všech oblastí japonského veřejného života včetně bankovních služeb a elektronického obchodu.

Pro urychlení rozvoje telekomunikačního sektoru zahájila vláda v roce 1996 jeho deregulaci. Výsledkem je mimo jiné existence několika konkurenčních poskytovatelů mezinárodního telefonního spojení již od konce 90. let. Deregulační trend nadále pokračoval i v roce 2000 a na rok 2001 bylo připraveno otevření dalších segmentů trhu telekomunikačních služeb volné konkurenci.

## **Energetika**

Japonsko má vysoce rozvinutý energetický sektor a patří k největším výrobcům a spotřebitelům energie na světě. Vláda přijala v roce 1998 základní strategický dokument pro oblast energetiky, který vytyčuje základní cíle země v energetice až do roku 2010. Cílem vlády je snížit závislost na dovozu ropy ve prospěch domácích zdrojů energie. S tím souvisí rozvoj jaderné energetiky, využívání geotermální energie a pokusy o využívání dalších netradičních energetických zdrojů.

V roce 1999 činila produkce elektrické energie 920 tis. GWh., z čehož 90,2% bylo dodáno do sítě a 9,8% spotřebováno na místě. V roce 2000 se produkce elektrické energie pohybovala nad 930 tis. GWh - z toho podíl hydroelektráren činil 10%, tepelných elektráren 54 % a atomových elektráren 35 %. V Japonsku bylo v roce 2000 v provozu 51 jaderných elektráren a výstavba dalších se připravuje.

## **4.7 Příjímaná a poskytovaná rozvojová pomoc**

Rozvojová pomoc poskytovaná Japonskem je důležitou součástí zahraniční politiky země. Japonsko je od roku 1990 nejvýznamnějším světovým přispěvovatelem na zahraniční rozvojovou pomoc. ODA (Overseas Development Aid) je poskytována formou vládních půjček, vládních grantů, technické spolupráce a příspěvků agenturám OSN a mezinárodním finančním institucím.

Příslušnou institucí pro technickou pomoc je vládní agentura Japan International Cooperation Agency (JICA), která řídí její poskytování. Realizátorem půjček v japonských jenech a financování infrastrukturních projektů v rozvojových zemích, resp. konzultační činnosti pro tyto projekty v rámci ODA je Japan Bank for International Cooperation (JBIC), která vznikla v roce 1999 sloučením dosavadní japonské EXIM banky (JEXIM Bank) a vládního fondu pro zahraniční ekonomickou spolupráci Overseas Economic Cooperation Fund (OECF).

Ve finančním roce 1999 poskytlo Japonsko na zahraniční rozvojovou pomoc celkem 1,89 biliónu jenů, což představuje 0,38% HDP. Ze státního rozpočtu bylo financováno

1,05 biliónu jenů, 0,34 bil. bylo pokryto ze splátek rozvojových úvěrů a půjček z předchozích let a zbytek pocházel z ostatních zdrojů. Ačkoli z hlediska poměru objemu rozvojové pomoci k HDP nepatří Japonsko ke světové špičce, v absolutních objemech zdrojů věnovaných na rozvojovou pomoc se drží dlouhodobě na prvním místě na světě. Z celkové částky v roce 1999 činily dary a nenávratná pomoc 928 mld. jenů (49,2%) a rozvojové půjčky 958 mld. jenů (50,8%). Z darů bylo 629 mld. jenů využito v rámci bilaterální pomoci a 299 mld. jenů bylo distribuováno přes multilaterální organizace (OSN - 80 mld, mezinárodní finanční instituce - 219 mld.). V bilaterální pomoci tvořila ekonomická a potravinová pomoc 40% (249,5 mld. jenů) a 60% technická pomoc (379 mld. jenů), převážně prostřednictvím JICA.

Kromě pomoci zemím JVA k překonání finanční krize a upevnění sociální stability byla pomoc orientována do školství a kvalifikace pracovních sil v rozvojových zemích, humanitární pomoci, asistenci při likvidaci následků katastrof, na projekty zdravotní pomoci a infrastrukturní projekty, resp. projekty v oblasti životního prostředí. Největší část rozvojové pomoci (60%) směřuje do asijských zemí. Dalšími významnými oblastmi jsou Blízký a Střední východ a vybrané země Afriky a Latinské Ameriky. Významně vzrostl v posledních letech objem pomoci poskytované do zemí bývalého SSSR ve Střední Asii.

Pro finanční rok 2000 bylo na japonskou rozvojovou pomoc vyčleněno ze státního rozpočtu 1,047 bil. jenů, což bylo o 2,3% méně než v předchozím roce. Na bilaterální granty bylo určeno 607 mld. jenů, na dary a příspěvky v rámci multilaterální pomoci 134 mld. jenů. Objem rozvojových půjček se oproti roku 1999 snížil na 307 mld. jenů. Celkově se počítalo s japonskou rozvojovou pomocí ve fiskálním roce 2000 ve výši přes 1,5 bil. jenů.

V roce 2000 zesílily tlaky části politického spektra na zásadní přehodnocení japonské politiky rozvojové pomoci. Některé parlamentní politické skupiny navrhovaly snížení objemu prostředků na rozvojovou pomoc až o 30%. Vláda reagovala mírnou redukcí rozpočtů na rozvojovou pomoc na fiskální roky 2000 i 2001 (v řádu několika procent) a dále ustavováním různých pracovních skupin v rámci státní správy i mimo ni, jejichž účelem je zhodnocení účelnosti a efektivity japonské rozvojové pomoci v její stávající podobě. Na fiskální rok 2001 vláda vyčlenila 1,015 bil. jenů.

## 5. ZAHRANIČNÍ OBCHOD

### Celková charakteristika

Pro japonský zahraniční obchod je již několik desetiletí charakteristický velký obchodní přebytek. Tento jev vznikl již v 60. letech, kdy Japonsko po dvou dekádách uplatňování promyšlené průmyslové technologické politiky, aktivní proexportní politiky a investic do vysokého školství, výzkumu a vývoje dosáhlo takové konkurenceschopnosti svých výrobků na světových trzích, že i při postupném rušení přímých dotací exportním firmám a různých omezení dovozu, se japonský export stal hlavním pilířem rozvoje japonského hospodářství a motorem japonského “hospodářského zázraku”.

Japonsko je země chudá na přírodní zdroje a proto jeho zahraniční obchod tradičně charakterizuje dovoz průmyslových a energetických surovin pro užití ve zpracovatelském průmyslu, a následně vývoz výrobků zpracovatelského průmyslu s vysokou přidanou hodnotou. Důsledkem je, že podíl zpracovaných výrobků na celkovém japonském dovozu je relativně velmi malý (62 % v r. 1998), což je předmětem kritiky vyspělých průmyslových zemí. Naopak řada důležitých japonských průmyslových odvětví je závislá na exportu (automobilový průmysl, elektrotechnický průmysl, všobecné strojírenství).

Podrobné statistické údaje o zahraničním obchodu Japonska jsou k dispozici na internetových stránkách japonského ministerstva financí:

<http://www.mof.go.jp/english/files.htm>

### 5.1 Obchodní bilance

Japonský zahraniční obchod v roce 2000 skončil přebytkem obchodní bilance 10 715 miliard JPY, což je přibližně 100 miliard USD. Tento přebytek má však již dva roky klesající tendenci.

**Tab. 5.1. Vývoj zahraničního obchodu Japonska v letech 1996 - 2000**

Objemy uvedeny v miliardách (10<sup>9</sup>) JPY

| Rok  | Vývoz            |            | Dovoz            |            | Balance          |            | Průměrný kurz |             |
|------|------------------|------------|------------------|------------|------------------|------------|---------------|-------------|
|      | objem<br>mld JPY | index<br>% | objem mld<br>JPY | index<br>% | objem<br>mld JPY | index<br>% | USD/JPY       | 100 JPY/CZK |
| 1996 | 44 731           | 107,7      | 37 993           | 120,4      | 6 738            | 67,5       | 108,81        | 24,992      |
| 1997 | 50 938           | 113,9      | 40 956           | 107,8      | 9 981            | 148,1      | 120,92        | 26,292      |
| 1998 | 50 645           | 99,4       | 36 654           | 89,5       | 13 991           | 140,2      | 131,02        | 24,709      |
| 1999 | 47 548           | 93,9       | 35 268           | 96,2       | 12 279           | 87,8       | 113,91        | 30,526      |
| 2000 | 51 654           | 108,6      | 40 938           | 116,1      | 10 715           | 87,3       | 107,78        | 35,841      |

Pramen: Internetová stránka japonského ministerstva financí

Pozn: “index” je podíl hodnoty pro daný rok a hodnoty pro rok předcházející vyjádřený v procentech

Vývoz i dovoz zaznamenaly opět po dvou letech nárůst, dovoz však rostl dvakrát rychleji než vývoz. To se projevilo dalším poklesem přebytku celoroční obchodní bilance. V průběhu roku měla bilance klesající trend, prosincová hodnota byla méně než poloviční než hodnota lednová.

Lze očekávat, že trend snižování přebytku obchodní bilance bude pokračovat i v r. 2001.

## 5.2 Teritoriální struktura zahraničního obchodu v roce 2000

Regionálně jsou pro japonský zahraniční obchod nejvýznamnější oblastí země Asie s celkovým podílem na vývozu 41,1 % a na dovozu 41,7 %. Japonský obchod s asijskými zeměmi má přitom i vysokou dynamiku (meziroční nárůst ve vývozu i dovozu přes 20 %) a jeho význam pro japonskou ekonomiku proto dále poroste. Na japonském vývozu do asijských států se nejvíce podílejí trhy čtyř tzv. “nově industrializovaných ekonomik” (NIE), což jsou Jižní Korea, Tchajwan, Hong Kong a Singapur. Vzhledem k celkovým objemům obchodu se zeměmi NIE je pozoruhodný meziroční nárůst japonské aktivní obchodní bilance s těmito zeměmi (19,6 %).

Na druhém místě v důležitosti pro japonskou ekonomiku je obchod se zeměmi Severní Ameriky (USA a Kanada) s podílem na vývozu 31,3 % a na dovozu 21,3 %. Obchod s tímto regionem také generuje největší část japonského přebytku obchodní bilance - více než 70 miliard USD. Navíc tento přebytek dále roste. To, že Japonsko je tak úspěšné na severoamerickém trhu svědčí o stále trvající vysoké konkurenceschopnosti japonských výrobků, zejména výrobků s vysokou technologickou úrovní. Tento přebytek je známou příčinou politicko-obchodních sporů Japonska s USA, USA usilují o ještě větší otevřenost japonského trhu a žádají, aby Japonsko samo omezovalo vývoz některých komodit do USA.

Třetím největším obchodním partnerem Japonska je Západní Evropa s podílem na vývozu 17,4 % a na dovozu 13,6 %. V poměru k objemu obchodu je přebytek obchodní bilance se Záp. Evropou ještě vyšší než pro region Severní Ameriky, má však klesající trend.

Dovoz energetických surovin s oblasti Středního Východu způsobuje, že na japonském dovozu se tento region podílí 13 %, zatímco na vývozu jen 2 %. Vznikající obchodní deficit je značný, přesahuje 40 miliard USD a v roce 2000 navíc zaznamenal i vysoký meziroční nárůst 82,4 %.

Region Ruska a zemí střední a východní Evropy (včetně zemí býv. SSSR) je z hlediska zahraničního obchodu pro Japonsko téměř zanedbatelný s podílem pouhých 0,5 % na vývozu a 1,5 % na dovozu. S Ruskem samotným má Japonsko zápornou obchodní bilanci vzhledem k dovozu surovin. Na dovozu ze zemí střední a východní Evropy (bez Ruska) je zajímavá jeho vysoká dynamika s meziročním nárůstem 32,4 % v r. 2000.

Podrobnější číselné údaje o teritoriální struktuře zahraničního obchodu Japonska jsou uvedeny v následujících dvou tabulkách.

**Tab. 5.2. Teritoriální struktura zahraničního obchodu v roce 2000 po regionech**

| Region          | Vývoz            |            |            | Dovoz            |            |            | Bilance          |            |
|-----------------|------------------|------------|------------|------------------|------------|------------|------------------|------------|
|                 | objem<br>mld JPY | index<br>% | podíl<br>% | objem<br>mld JPY | index<br>% | podíl<br>% | objem<br>mld JPY | index<br>% |
| Asie celkem     | 21 254           | 120,1      | 41,1       | 17 063           | 122,1      | 41,7       | 4 192            | 112,6      |
| Asijské NIE     | 12 356           | 120,6      | 23,9       | 5 008            | 122,1      | 12,2       | 7 348            | 119,6      |
| ASEAN           | 7 381            | 119,6      | 14,3       | 6 424            | 122,1      | 15,7       | 957              | 104,9      |
| Oceánie         | 1 109            | 92         | 2,1        | 1 929            | 109,2      | 4,7        | -819             | 146        |
| USA+Kanada      | 16 162           | 105        | 31,3       | 8 728            | 102,1      | 21,3       | 7 435            | 108,6      |
| Stř+Již Amer.   | 2 265            | 102,2      | 4,4        | 1 183            | 107,4      | 2,9        | 1 082            | 97,1       |
| Záp. Evropa     | 9 000            | 99,2       | 17,4       | 5 567            | 102,4      | 13,6       | 3 433            | 94,5       |
| EU              | 8 432            | 99,6       | 16,3       | 5 043            | 103,7      | 12,3       | 3 389            | 94,1       |
| SVE (bez Ruska) | 210              | 119,9      | 0,4        | 130              | 132,4      | 0,3        | 80               | 104        |
| Rusko           | 61               | 112,3      | 0,1        | 494              | 115,2      | 1,2        | -432             | 115,7      |

|             |        |     |     |        |       |     |        |       |
|-------------|--------|-----|-----|--------|-------|-----|--------|-------|
| Stř. Východ | 1 047  | 94  | 2   | 5 310  | 153,9 | 13  | -4 263 | 182,4 |
| Afrika      | 544    | 87  | 1,1 | 535    | 115   | 1,3 | 9      | 0,057 |
| Celkem svět | 51 654 | 8,6 | 100 | 40 938 | 116,1 | 100 | 10 716 | 87,3  |

Pramen: Japonské ministerstvo financí

Pozn: "index" je podíl hodnoty pro rok 2000 a hodnoty pro rok 1999 vyjádřený v %

"podíl" je poměr hodnoty pro daný region a hodnoty pro svět celkem vyjádřený v %

"NIE" jsou 4 nově industrializované asijské země (Jižní Korea, Tchajwan, Hong Kong, Singapur)

"ASEAN" tvoří tyto země: Thajsko, Filipiny, Indonesie, Malajsie, Singapur, Brunej, Vietnam, Laos, Myanmar a Kambodža

"SVE" jsou země býv. SSSR, Mongolsko a země střední a východní Evropy

**Tab. 5.3. Teritoriální struktura zahraničního obchodu v roce 2000 po jednotlivých zemích**

| Země           | Vývoz            |            |            | Dovoz            |            |            | Bilance          |
|----------------|------------------|------------|------------|------------------|------------|------------|------------------|
|                | objem<br>mld JPY | index<br>% | podíl<br>% | objem<br>mld JPY | index<br>% | podíl<br>% | objem<br>mld JPY |
| USA            | 15 356           | 105,1      | 29,7       | 7 779            | 101,8      | 19         | 7 577            |
| Tchajwan       | 3 874            | 118,3      | 7,5        | 1 930            | 132,6      | 4,7        | 1 944            |
| Čína           | 3 274            | 123,2      | 6,3        | 5 941            | 121,9      | 14,5       | -2 667           |
| Jižní Korea    | 3 309            | 127        | 6,4        | 2 205            | 120,9      | 5,4        | 1 104            |
| Hong Kong      | 2 930            | 116,9      | 5,7        | 180              | 88,4       | 0,4        | 2 750            |
| Singapur       | 2 244            | 121        | 4,3        | 694              | 112,2      | 1,7        | 1 550            |
| Filipiny       | 1 106            | 110,9      | 2,1        | 776              | 128,6      | 1,9        | 329              |
| Malajsie       | 1 497            | 118,3      | 2,9        | 1 562            | 125,9      | 3,8        | -66              |
| Indonesie      | 818              | 148,6      | 1,6        | 1 766            | 123,6      | 4,3        | -948             |
| Austrálie      | 924              | 96         | 1,8        | 1 596            | 109,5      | 3,9        | -672             |
| SAE            | 273              | 95         | 0,5        | 1 600            | 159,8      | 3,9        | -1 327           |
| Saudská Arábie | 333              | 88,4       | 0,6        | 1 531            | 162,2      | 3,7        | -1 198           |
| Německo        | 2 155            | 101,6      | 4,2        | 1 372            | 105        | 3,4        | 783              |
| Británie       | 1 598            | 98,9       | 3,1        | 709              | 105,2      | 1,7        | 889              |
| Holandsko      | 1 357            | 99,2       | 2,6        | 216              | 100,3      | 0,5        | 1 141            |

Pramen: Ministerstvo financí

Pozn: "index" je poměr hodnoty pro rok 2000 a hodnoty pro rok 1999 vyjádřený v %

"podíl" je poměr hodnoty pro danou zemi a hodnoty pro svět celkem vyjádřený v %

## 5.3 Komoditní struktura japonského zahraničního obchodu

### 5.3.1 Komoditní struktura vývozu

Komoditní struktura japonského vývozu se v posledních desetiletích silně měnila. V 60. letech byl hlavním vývozním artiklem textil a textilní zboží (30 % celkového vývozu), následovaný strojním zařízením (25 %). V současnosti jsou hlavními vývozními položkami elektrotechnické zboží (24,2 %), strojírenská technika obecně (21,5 %) a spotřební zboží trvalého charakteru (17,4 %). Z toho největší položku tvoří osobní automobily (11,8 %). Textilie a textilní výrobky, jejichž vývoz kdysi Japonsku pomohl vybudovat jeho silnou ekonomiku, se dnes podílejí na exportu jen velmi málo - 1,6 %. Důležitou vývozní komoditou

jsou rovněž průmyslové materiály (17,3 %), z nichž vývoz průmyslových chemikálií se na celkovém vývozu podílí 7,2 %.

### 5.3.2 Komoditní struktura dovozu

Vzhledem k tomu, že Japonsko nemá vlastní energetické zdroje největší položku v japonském dovozu tvoří už tradičně minerální paliva (20,3 %). Dovoz těchto paliv má také největší dynamiku, meziroční nárůst hodnoty dovozu v r. 2000 činil 47,3 %. To bylo sice částečně způsobeno zvýšením cen ropy a plynu na světových trzích, ale na nárůstu má podíl i zvyšování objemu dovážených paliv.

V meziročním srovnání se také značně zvýšil dovoz elektrických strojů a elektrotechniky (o 28,3 %), který se na celkovém dovozu podílí už 12,8 %. Rychle roste i dovoz strojírenské techniky (o 20 %). Uvedené nárůsty jsou zřejmě důsledkem přesunu výroby japonských firem do zahraničí.

Velmi významnou položkou v japonském dovozu jsou potraviny (11,9 %), i když tento dovoz je ustálen a v současné době neroste.

Komoditní strukturu vývozu i dovozu hlavních skupin výrobků, jejich dynamiku a podíl na celkovém objemu obchodu dokumentuje následující tabulka.

**Tab. 5.4 Komoditní struktura zahraničního obchodu v r. 2000**

Objemy uvedeny v miliardách JPY

| Skupina výrobků                  |                              | Vývoz            |            |            | Dovoz            |            |            |
|----------------------------------|------------------------------|------------------|------------|------------|------------------|------------|------------|
|                                  |                              | objem<br>mld JPY | index<br>% | podíl<br>% | objem<br>mld JPY | index<br>% | podíl<br>% |
| Potraviny a zboží přímé spotřeby |                              | 212              | 99,2       | 0,4        | 4 878            | 98         | 11,9       |
| Průmyslové materiály             |                              | 8 963            | 106,6      | 17,3       | 17 110           | 124,6      | 41,8       |
| z toho                           | suroviny                     | 340              | 106        | 0,7        | 2 347            | 105,7      | 5,7        |
|                                  | minerální paliva             | 187              | 110,2      | 0,4        | 8 317            | 147,3      | 20,3       |
|                                  | průmyslové chemikálie        | 3 714            | 108,6      | 7,2        | 2 728            | 108,4      | 6,7        |
|                                  | kovy                         | 2 162            | 105,7      | 4,2        | 1 570            | 123,2      | 3,8        |
|                                  | textilie                     | 720              | 100,7      | 1,4        | 426              | 102        | 1          |
| Výrobní prostředky               |                              | 31 105           | 113,1      | 60,2       | 11 354           | 118,3      | 27,7       |
| z toho                           | stroje mechanické            | 11 120           | 109,3      | 21,5       | 4 522            | 120,5      | 11         |
|                                  | elektrické stroje            | 12 519           | 121        | 24,2       | 5 262            | 128,3      | 12,8       |
|                                  | dopravní zařízení            | 4 341            | 101,2      | 8,4        | 656              | 69,3       | 1,6        |
| Spotřební zboží                  |                              | 387              | 100        | 0,7        | 3 330            | 110,2      | 8,1        |
|                                  | textilní výrobky             | 84               | 108,3      | 0,2        | 2 213            | 113,7      | 5,4        |
| Zboží dlouhodobé spotřeby        |                              | 9 012            | 96         | 17,4       | 3 340            | 109,5      | 8,2        |
| z toho                           | zařízení domácnosti          | 68               | 97,8       | 0,1        | 123              | 105,8      | 0,3        |
|                                  | domácí elektrické spotřebiče | 243              | 88,8       | 0,5        | 515              | 114,7      | 1,3        |
|                                  | osobní auta                  | 6 123            | 98,3       | 11,8       | 749              | 106        | 1,8        |
|                                  | motocykly a jízdní           | 718              | 106,8      | 1,4        | 100              | 113,6      | 0,2        |

|                           |       |      |     |     |       |      |  |
|---------------------------|-------|------|-----|-----|-------|------|--|
| kola                      |       |      |     |     |       |      |  |
| hračky a hudební nástroje | 1 278 | 79,5 | 2,5 | 457 | 107,1 | 1,12 |  |

Pramen: Monthly Statistics of Japan

Pozn: "index" je podíl hodnoty pro rok 2000 a hodnoty pro rok 1999 vyjádřený v %

"podíl" je podíl hodnoty pro danou skupinu výrobků a celkové hodnoty vývozu/dovozu vyjádřený v %

## 5.4 Dovozní podmínky a dokumenty, celní systém, kontrola vývozu

Japonsko bylo a je předmětem kritiky za obtížný přístup na japonský trh a nerovné podmínky v zahraničním obchodu. Od roku 1995 byl prováděn plán deregulace, který přispěl k liberalizaci zahraničního obchodu a odstranění netarifních překážek bránících přístupu zahraničního zboží na japonský trh v 1000 položkách. Na základě Uruguayského kola se zavázalo Japonsko liberalizovat dovoz zemědělských výrobků.

Na základě tlaku USA Japonsko otevřelo trh s automobilovými součástkami a některých potravin (především masa, rýže, čerstvého ovoce a zeleniny). Další součástí liberalizace dovozu je omezení restrikcí při dovozu farmaceutických výrobků, zdravotnické techniky, telekomunikační techniky apod.

Legislativním základem pro zahraniční obchod je Zákon o devizové kontrole a kontrole zahraničního obchodu (Foreign Exchange and Foreign Trade Control Law), ke kterému se vztahují další zákony jako např. Nařízení o kontrole dovozu (Import Trade Control Order), Nařízení o devizové kontrole (Foreign Exchange Control) pro nehmotný obchod a Nařízení o kontrole exportu (Export Trade Control Order). Příslušnými institucemi pro zahraniční obchod jsou METI (Ministry of Economy, Trade and Industry), MOF (Ministry of Finance) a centrální banka Bank of Japan. V roce 1988 přijalo Japonsko harmonizovaný celní sazebník (HS).

### 5.4.1 Dovozní režim

Dovozní režim je formálně liberalizovaný, nediskriminačního charakteru, s relativně nízkým celním zatížením, které patří k nejnižším v rámci zemí OECD. Přístup zahraničního zboží komplikují netarifní překážky zejména v oblasti odlišných standardů průmyslových výrobků, atestace a certifikace výrobků na celonárodní nebo na místní úrovni (jednotlivých prefektur), předpisů na ochranu spotřebitele, předpisy na označení zboží, doporučení oborových sdružení, zdravotní předpisy a kontroly apod.

Vůči ČR nepoužilo Japonsko antidumpingové řízení. Dosavadní klasifikace japonského ministerstva zemědělství řadí ČR mezi země se závadným chovem masného dobytka, která znemožňuje dovoz čs. masa a masných výrobků. ČR je na seznamu zemí, které mohou využívat výhod japonského systému GSP (Generalized System of Preferences).

Japonsko není zatím členem žádného regionálního seskupení volného obchodu a neuzavřelo doposud s žádnou zemí dohodu o volném obchodu, uvažuje se však o těchto dohodách se Singapurem, Jižní Koreou, Mexikem a Chile. Nejdále je zřejmě jednání se Singapurem, kde v březnu 2000 byl ustaven společný výzkumný tým ze zástupců vlády a průmyslu obou zemí s úkolem do konce roku 2000 vypracovat doporučení ohledně obsahu dohody a účelnosti zahájení formálních jednání o dohodě. Jednání nadále úspěšně pokračují i v r. 2001.

Důležitou součástí splnění dovozních podmínek jsou požadavky na označení výrobků včetně japonského označení a popisu, na dodržení průmyslových a spotřebitelských standardů, hygienických standardů, farmaceutických předpisů. Informace o předpisech pro dovoz lze získat od:  
Standards Information Center  
Information Service Department  
JETRO, fax: 0081-3-5690-3227.

Výrobkové standardy publikuje instituce Japanese Standards Association (JSA), která je součástí ministerstva obchodu a průmyslu. Soubor aktuálních průmyslových standardů lze objednat na adrese:

Japanese Standards Association  
Sales Department  
4-1-24 Akasaka, Minato-ku, Tokyo 107  
fax: 0081-3-35862029.

Existuje řada komodit, k jejichž dovozu je třeba licence nebo na které se vztahují množstevní kvóty. Seznam těchto komodit stanoví ministerstvo obchodu (METI) v tzv. "Import Notices", které jsou neustále aktualizovány. V tomto věstníku jsou uvedeny neliberalizované položky dovozu (např. některé potraviny, uran, opium, chemikálie, vakcíny, výbušniny, jaderné reaktory, motory pro vojenská letadla, válečné lodě, zbraně a další vojenský materiál) a zvířata a rostliny a jejich deriváty spadající pod Washingtonskou konvenci a kontrolované zboží podle Montrealského protokolu.

Existuje pět kategorií importních omezení:

- výrobky vyžadující povolení dovozu (výrobky, na jejichž dovoz jsou stanoveny kvóty např. obilí, zbraně, léky, ryby)
- výrobky vyžadující potvrzení dovozu předem (nutné potvrzení příslušného japonského ministerstva, do jehož kompetence daný dovoz spadá),
- výrobky vyžadující specifickou dokumentaci při celním odbavení (většinou podle země původu - především u potravin)
- výrobky, jejichž dovoz je zakázán
- výrobky, na něž se vztahují zvláštní požadavky nebo jejichž dovoz je zcela zakázán - ohrožené druhy zvířat a rostlin dovážené ke komerčním účelům, pornografie, padělané značkové výrobky, výrobky porušující patentové a autorské právo, nebezpečné drogy.

#### **5.4.2 Doklady vyžadované při dovozu**

Základními doklady pro celní odbavení v dovozu zboží do Japonska je obchodní faktura ve trojím vyhotovení (forma není předepsána), dvě kopie balicího listu a nákladní list (B/L - Bill of Lading, AWB - Air Way Bill). Pro odbavení zboží v preferenčním režimu jako GSP (General System of Preference) je třeba doložit doklad o původu zboží s doložkou, potvrzující, že zboží nebylo do Japonska reexportováno přes třetí zemi.

U řady výrobků (především u potravin a nápojů nebo zboží přicházejícího do styku s nimi, jako je např. sklo, keramika, kovové nádoby, u kosmetiky, atd.) je nutno při dovozu prokázat jejich zdravotní nezávadnost podle japonských norem. Podobně je potřebné předkládat doklad o splnění požadovaných norem např. bezpečnosti u elektrotechnických výrobků. Seznam výrobků, které podléhají schválení japonských úřadů, lze získat např. od kanceláře JETRO Praha nebo agentury CzechTrade. Příslušné kontaktní údaje jsou:

JETRO Praha  
Pařížská 11/67  
tel: 02-2481-7470  
fax: 02-2481-3998

CzechTrade  
Dittrichova 21  
128 01 Praha 2  
tel: 02-2490-7504, fax: 02-2491-3440

Všeobecně je povinností japonského dovozce, aby si příslušné předpisy ověřil a o požadovaných průvodních dokumentech a dalších požadavcích informoval svého partnera. V zájmu českého vývozce je se na tyto záležitosti japonského dovozce výslovně dotázat, neboť o obchod s ČR projevují zájem v poslední době i menší méně zkušené japonské obchodní firmy.

### **5.4.3 Kontrola vývozu**

Zboží ve vývozu nepodléhá množstevním omezením nebo licenčnímu řízení. Vývoz technologií a zařízení duálního použití podléhá schválení zvláštní komise Ministerstva pro ekonomiku, obchod a průmysl (METI).

V oblasti exportu je zahraniční obchod omezen pouze limity, které na nátlak USA Japonsko stanovilo pro vývoz některých citlivých komodit (např. oceli, osobních automobilů, polovodičových součástek apod.).

## **5.5 Ochrana domácího trhu**

Japonsko je členem WTO a pro dovoz uplatňuje především celní opatření vyplývající z Celního zákona (Tariff Law, Tariff Schedule Law). Silná ochrana trhu byla uplatňována doposud např. v oblasti dovozu rýže. Tarifní opatření uplatňuje Japonsko u některých druhů zboží, jehož ceny jsou v zahraničí výrazně nižší - např. u koženého zboží, obuvi a potravinářských výrobků.

Kromě tarifních opatření a dovozních kvót existuje v Japonsku řada netarifních překážek dovozu. Dovážené výrobky musí získat certifikát podle japonských norem (bezpečnosti, technické spolehlivosti, zdravotní nezávadnosti apod.), což je v řadě případů dlouhodobá a velmi nákladná záležitost. Za každou oblast zodpovídá zpravidla jiné resortní ministerstvo. Získání těchto atestů je pro zahraničního dodavatele přímo, již z jazykových důvodů, velmi obtížné.

Pro zboží skupiny existují předpisy spotřebitelského označení v japonštině a také způsob označení podléhá schválení japonských úřadů. Pro dovoz masných výrobků, ovoce, zeleniny, řezaných květin, apod., platí velmi přísné zdravotní a sanitární normy. Dalším závažným problémem je komplikovaná distribuční síť s nepřehlednou strukturou velkoobchodu a maloobchodu a obchodní praktiky japonských firem, průmyslových sdružení, které upřednostňují vlastní produkci.

## **5.6 Zóny volného obchodu**

Zóny volného obchodu nejsou v Japonsku zřízeny.

## **6. EKONOMICKÁ A OBCHODNÍ SPOLUPRÁCE S ČR**

### **6.1 Smluvní základna**

Výměnou nót mezi velvyslanectvím Japonska v Praze (nóta ze dne 25.3.1994) a Ministerstvem zahraničních věcí ČR (nóta č.j. 88.048/94-MPO ze dne 21.4.1994) byla oběma stranami formálně potvrzena sukcese České republiky do smluv, které byly uzavřeny s Japonskem bývalým Československem a měly účinnost ke dni jeho zániku. V ekonomické oblasti se jedná o tyto smlouvy:

1. Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Japonskem o zamezení dvojího zdanění oboru daní z příjmu, Praha, 11.10.1977, č. 46/1979 Sb.
2. Obchodní dohoda mezi vládou České a slovenské federativní republiky a vládou Japonska, Tokio, 24.4.1992, č.570/1992 Sb.

Od 1.5.1992 zařadilo Japonsko ČSFR do všeobecného systému preferencí GSP, tento režim byl obnoven pro ČR 1.4.1993 a je poskytován na dovoz zboží z ČR doposud (nevztahuje se na chmel).

### **6.2 Bilance vzájemné obchodní výměny**

Na počátku 90. let měla být ČSFR s Japonskem téměř vyrovnanou obchodní bilanci, od roku 1993 je však obchodní bilance s Japonskem pasivní a deficit vzájemného obchodu stále narůstá. V roce 2000 již dosáhl dle české statistiky více než 19 miliard CZK a na celkovém deficitu českého zahraničního obchodu se podílí 15,2 %.

Japonský vývoz do ČR stále ale bez velkých výkyvů narůstá, průměrný meziroční přírůstek za posledních 7 let je přibližně 20 %. Tento nárůst je důsledkem zvyšujícího se zájmu o dovoz japonského zboží, aktivním pronikáním japonských firem na český trh a v neposlední řadě také investičními aktivitami japonských firem v ČR. Ty pro své nové výrobní provozy dovážejí technologie, jejichž hodnota se pohybuje v průměru kolem 50% vstupních nákladů investice.

Zatímco v letech 1998 a 1999 se objem vývozu z ČR do Japonska dle české statistiky mírně snižoval, v roce 2000 náhle prudce vzrostl o 1,9 miliardy CZK, což je téměř o 74 % ve srovnání s rokem 1999. Ani tento nárůst však nemohl zabránit dalšímu propadu obchodní bilance.

Při hodnocení tohoto nárůstu je však třeba brát v úvahu, že japonský jen v r. 2000 mimořádně posílil vůči americkému dolaru i dalším světovým měnám. Průměrný roční korunový kurz jenu (100 JPY/CZK - viz tabulka 5.1.) vrostl oproti roku 1999 o 17,4 % a je proto třeba počítat s tím, že meziroční nárůst českého exportu očištěný o vliv tohoto kurzového výkyvu bude jen okolo 60 %.

Podrobnější přehled o obchodu s Japonskem a jeho dynamice v posledních 7 letech poskytuje následující tabulka.

**Tab. 6.1 Vývoj obchodu s Japonskem v letech 1996 - 2000**  
Objemy uvedeny v milionech CZK

| Rok  | Vývoz z ČR   |              |         | Dovoz do ČR   |              |         | Bilance |
|------|--------------|--------------|---------|---------------|--------------|---------|---------|
|      | dle GŘC      |              | dle MOF | dle GŘC       |              | dle MOF | dle GŘC |
|      | mil CZK      | index %      | mil CZK | mil CZK       | index %      | mil CZK | mil CZK |
| 1994 | 2 953        | 142          | 2 792   | 9 255         | 129,8        | 3 586   | -6 302  |
| 1995 | 3 688        | 124,9        | 3 088   | 11 711        | 126,5        | 3 758   | -8 023  |
| 1996 | 2 665        | 72,3         | 3 411   | 12 885        | 110          | 5 145   | -10 220 |
| 1997 | 3 042        | 114,1        | 3 694   | 16 628        | 129          | 6 962   | -13 586 |
| 1998 | 2 656        | 87,3         | 3 004   | 17 009        | 102,3        | 6 322   | -14 353 |
| 1999 | 2 590        | 97,5         | 3 590   | 19 647        | 115,5        | 6 475   | -17 057 |
| 2000 | <b>4 501</b> | <b>173,9</b> | 6 027   | <b>23 760</b> | <b>120,9</b> | 9 728   | -19 259 |

Pramen: statistika GŘC ČR, statistika jap. ministerstva financí (MOF)

Pozn: Údaje japonských statistik v JPY přepočítány na CZK dle průměrného kurzu - viz. tab. 5.1.

“index” je meziroční index, t.j. poměr hodnoty za daný rok a hodnoty za rok předcházející vyjádřený v %

### 6.3 Komoditní struktura vývozu z ČR do Japonska

Na uvedeném nárůstu vývozu z ČR do Japonska se jednoznačně nejvíce podílí vývoz tantalových pevných elektrických kondenzátorů (HS 853221), který v roce 2000 dosáhl objemu téměř 1,2 miliardy CZK (27 % celkového vývozu) a oproti roku 1999 se zvýšil více než sedmkrát. Jde zřejmě o výrobky ze závodu AVX Czech Republic s.r.o. v Lanškrouně, který byl jednou z prvních japonských investic v ČR (1992). Formálně jde však o investici britskou, protože český závod je dceřinou společností britské firmy AVX Ltd., UK, která je vlastněna japonskou firmou Kyocera Corporation.

Druhou největší nosnou položkou českého vývozu do Japonska v r. 2000 bylo jehličnaté dřevo (HS 440710), jehož objem vývozu dosáhl hodnoty 610 milionů CZK (13,5 % celkového vývozu) a oproti roku 1999 se zvýšil o 45 %.

Na třetím místě je tradiční komodita českého vývozu do Japonska - čerstvý chmel, jehož se v roce 2000 vyvezlo za 405 milionů CZK (9 % celkového vývozu), což je však o 4 % méně než v r. 1999.

Rovněž vývoz další tradiční komodity - sklo a skleněné výrobky - zaznamenal v roce 2000 mírný pokles o 2 %, a to při celkovém vývozu v hodnotě 398 milionů CZK (9 % celkového vývozu).

Je pozitivní, že co do objemu vývozu hned za tradičními komoditami stojí skupina výrobků strojírenské techniky (HS 84 - reaktory, kotle, přístroje, nástroje mechanické) s vysokou přidanou hodnotou. Těchto výrobků se vyvezlo za téměř 354 milionů CZK (7,5 % celkového vývozu). Navíc tento vývoz zaznamenal v r. 2000 meziroční nárůst 25 %, takže pokud by takový růstový trend pokračoval, již v r. 2001 by vývoz strojírenské techniky předstihl vývoz chmele nebo skleněných výrobků. Podrobnější pohled do statistiky GŘC ukazuje, že nejde o vývoz jednoho typu výrobku, ale o poměrně diverzifikovanou škálu strojírenských výrobků s více než třetinovým podílem výrobků ve skupině HS 847990 - části strojů, přístrojů mechanických, s individuální funkcí.

## 6.4 Komoditní struktura dovozu z Japonska do ČR

Největší položku v dovozu tvoří elektrické stroje a přístroje (HS 85) s objemem 6,7 miliard CZK. V této skupině výrobků převládají elektrické akumulátory (HS 8507) v objemu 1,1 miliardy, významné jsou i dovozy přístrojů pro televizní a rozhlasové vysílání (HS 8525) - 0,8 miliardy CZK, a dále elektronické integrované obvody (HS 8542) - 0,7 miliardy CZK.

Na druhém místě stojí výrobky strojírenské techniky (HS 84) v objemu 6,5 miliardy CZK. Zde jednoznačně převládá výpočetní technika (HS 8471) v objemu 1,7 miliardy CZK a části výpočetních strojů (HS 8473) - 0,75 miliardy CZK. Velkou položku tvoří i mechanické stroje (HS 8479) - 0,7 miliardy CZK, která je více než z poloviny dána dovozem průmyslových robotů.

Teprve na třetím místě je dovoz motorových vozidel (HS 87) v objemu 3,8 miliardy CZK, z čehož dovoz osobních aut tvoří 2,7 miliardy CZK.

## 6.5 Nomenklatura zboží, rozdíly ve statistických údajích

Japonské ministerstvo financí používá pro nomenklaturu zboží výhradně harmonizovaný systém (HS), v něm jsou vedeny i statisticky zahraničního obchodu s jednotlivými zeměmi uveřejněné na internetu na stránkách tohoto ministerstva. Pro eventuální možnost porovnání českých a japonských statistických dat jsou i údaje v této zprávě uváděny v nomenklatuře HS (statistiky Generálního ředitelství cel na internetu jsou však dostupné i v nomenklatuře SITC).

Adresy internetových stránek, na nichž jsou k dispozici statistické údaje o zahraničním obchodu jsou:

Generální ředitelství cel MF ČR: <http://web.cs.mfcr.cz>

Japonské ministerstvo financí:

<http://www.mof.go.jp/english/files.htm>

Rozdíly ve statistických údajích dle české a japonské statistiky jsou již tradičně značné. Japonská statistika vykazuje objem českého vývozu o 20 až 50 % vyšší, naopak objem japonského vývozu do ČR je udáván hodnotou, která tvoří jen 30 až 40 % hodnoty uváděné v českých statistikách. Proto deficit vzájemného obchodu dle japonských statistik není příliš veliký. Rozdíly značně převyšují hodnotu 10 %, která se uvádí jako obvyklá při srovnávání statistik dvou zemí, které spolu obchodují. Za příčiny těchto rozdílů jsou označovány zejména reexporty přes třetí země, dále časový faktor při ukládání zboží v celních skladech a metodika započítání kurzových výkyvů. Protože však obchodní výměna Japonsko - ČR je dlouhodobě poměrně ustálená, uvedeným časovým faktorem není možné tak velké rozdíly ve statistických údajích vysvětlit. Rovněž tak kurzové změny ve vztahu JPY a CZK nebyly v minulosti tak velké, aby mohly být příčinou uvedených rozdílů. Tato problematika by vyžadovala zpracování samostatné studie, která by zkoumala, v kterých jednotlivých zbožíových položkách rozdíly vznikají a jaké jsou jejich pravděpodobné příčiny. Z agregovaných hodnot vývozu a dovozu za celý rok nelze příčiny rozdílů identifikovat.

## 6.6 Perspektivní oblasti vývozu pro české exportéry a velikost dovozního trhu

Japonsko je pro české vývozce zajímavý a perspektivní trh i přes obtížné pronikání na japonský trh a problematické navazování obchodních vazeb s japonskými partnery. Jedná

se o rozsáhlý trh s vysokou spotřebou potravin, spotřebního zboží, surovin, průmyslových materiálů a polotovarů, strojního zařízení a komponentů pro průmyslovou spotřebu. Perspektivní položky vývozu lze najít ve všech zbožových skupinách. Dosavadní vývoj českého vývozu naznačuje, že čeští vývozci nedoceňují možnosti japonského trhu, neoprávněně se domnívají, že na japonský trh s novými výrobky nelze proniknout a nepřístupují proto k japonskému trhu s potřebnou aktivitou.

K hlavním cílům vývozu do Japonska patří:

- zvyšování podílu vyvážených výrobků s vyšší přidanou hodnotou
- rozšiřování a zavádění nových položek vývozu zejména u potravin, chemikálií, polotovarů, strojních komponentů, spotřebního zboží

Současné trendy na japonském trhu naznačují, že dlouhodobé udržení objemů vývozu tradičních českých komodit, jako jsou sklo, skleněné výrobky, skleněná bižuterie, křišťálové lustry, a dále chmel a slad, není příliš pravděpodobné.

**Objem a hodnota globálního japonského dovozu jsou tak obrovské, že pro každého českého vývozce by mělo být Japonsko jednou z priorit firemní strategie vývozu.** Teoreticky veškerá produkce, která nachází odběratele na vyspělých evropských a amerických trzích má naději na vývoz do Japonska, ovšem s výjimkou specifických omezení, jako jsou např. masné výrobky. Na rozdíl od ustálených představ rozšířených mezi českými výrobci Japonsko je perspektivním trhem pro nové nápadité výrobky strojírenské techniky i elektrotechniky. Počet obyvatelstva s vysokou kupní silou tento trh předurčuje pro výrobky, které vycházejí vstříc japonským zvyklostem (např. dárkové předměty), a dále pro veškeré zboží, které reflektuje postupné změny v japonské společnosti: zvyšuje se průměrný věk, lidé lépe pečují o své zdraví, mají více volného času a proto i více času na své záliby, ale přitom i více šetří.

## 6.7 Nejdůležitější firmy ve vzájemném obchodu

K významným českým exportérům do Japonska v minulých letech patřily firmy BMC, Tchecomalt Group, Bohemia Hop, Top Hop, Obchodní sladovny Prostějov, Crystalex, Nová Huť Export a.s., Škoda Plzeň, Nikom a.s., Galena, Šmeralovy závody Brno, ŽĐAS, Preciosa, Jablonex, Thonet a další. Tento výčet nemusí být úplný, neboť firmy nemají povinnost informovat ZÚ o uskutečněných obchodních případech.

Na českém exportu se stále více podílejí firmy, které v ČR vznikly jako japonské investice do nové výrobní kapacity (viz následující kapitola), a jejichž výroba se již rozběhla tak, že vnitřní český trh pro ně nestačí. Jde např. o firmy Toray Textile Central Europe, Matsushita Television Central Europe, Matsushita Automation Controls, Showa Aluminum, AVX Czech Lanškroun. Jejich zboží je však exportováno především na trhy EU a zemí SVE. Vyjimku tvoří např. firma AVX Czech Republic, která vyváží tantalové kondenzátory ve větším množství i do Japonska.

Hlavními dovozci zboží z Japonska jsou obchodní pobočky významných japonských výrobců registrované v ČR. V současné době v ČR působí 24 takových obchodních firem, např. Bridgestone Firestone (pneumatiky), Canon CZ, s.r.o.(kopírky), Honda Czech Republic (automobily), JVC (spotřební elektronika), Konica Czech s.r.o. (technika na zpracování fotomateriálu), Minolta s.r.o.(faxy, kopírky a fototechnika), Olympus C&S, s.r.o. (lékařské přístroje a fototechnika), Panasonic ČR, s.r.o. (kancelářská technika), Sharp Electronics (elektronika), Sony Czech s.r.o.(elektronika), Toyota Motor Czech, s.r.o. (automobily) a další.

Na vzájemném obchodu v obou směrech včetně spolupráce na třetích trzích se významně podílejí velké japonské tradingové společnosti. Sedm z nich má v ČR v současné době svá zastoupení, a to Itochu Corporation, Meiwa Corporation, Mitsubishi Corporation, Mitsui and Co., Ltd., Nichimen Corporation, Sumitomo Corporation, a Toyota Tsusho Praha s.r.o.

Společnost Meiwa Corporation bývala téměř výhradním dovozcem českého skla a stále ještě dováží největší sortiment této komodity. V současnosti vedle ní existuje ještě řada malých dovozců, často zaměřených jen na úzkou skupinu skleněných výrobků. ZÚ nemá bohužel možnost zjistit, jaký je poměr objemů dovozů těchto dvou kategorií firem, nespornou skutečností však je, že objem dovozů realizovaných prostřednictvím Meiwa Corporation klesá.

Chmel, slad a pšeničné pivo z ČR do Japonska již tradičně dováží malá firma Nichietsu, která má v Praze kancelář. Firma se snaží rozšiřovat své obchodní aktivity s ČR a kromě výše uvedených výrobků dováží také nakládané okurky, kysané zelí, Becherovku, ale i broušené sklo, české granáty, ofsetové tiskařské stroje, lité čedičové dlaždice a zejména zpětná autozrcátka. Dle vlastního tvrzení firma dováží 100.000 zrcátek měsíčně a zásobuje všechny japonské výrobce automobilů kromě Hondy. Pokud by tento údaj byl správný, firma by měla více než 10 % japonského trhu s autozrcátky.

Pivo Budvar do Japonska dováží další malá japonská firma Ikon. Zařízení pro minipivovary dováží firma Konematsu KGK.

## **6.8 Přímé japonské investice v ČR**

Začátkem 90.let japonské firmy začaly investovat do ČR s určitým zpožděním oproti investorům z jiných vyspělých zemí. Zájem o možnost přímých investic do výroby v ČR se však výrazně zvýšil po zavedení systému investičních pobídek. Dle údaje CzechInvestu celkové japonské investice v ČR včetně těch, ke kterým se japonské firmy zavázaly, již přesáhly 1 bilion (tisíc miliard) českých korun. Do toho jsou však započítány i ty investice, kde oficiálním investorem byla japonská společnost se sídlem mimo Japonsko, převážně jde o dceřiné firmy japonských společností v některé zemi EU. (Takové investice jsou na účtu ČNB vedeny jako investice ze země, kde sídlí dceřiná společnost).

Největším japonským investorem vůbec je firma Asahi Glass, která v r. 1991 realizovala investici v hodnotě 232 milionů USD do výroby plochých skel ve firmě Glavounion a.s. v Teplicích prostřednictvím své dceřiné společnosti Glaverbel S.A. v Belgii. Šlo o první velkou japonskou investici v naší zemi (tehdy ještě ČSFR).

Ze sektoru elektroniky a elektrotechniky je největším japonským investorem firma Matsushita, která v ČR vybudovala prostřednictvím několika svých divizí tři výrobní závody. V r. 1996 to byl závod Matsushita Television Central Europe v Plzni na výrobu televizních přijímačů. Původní investice činila 66 milionů USD, firma však své výrobní kapacity později rozšířila, takže dosud bylo investováno 139 milionů USD. O rok později následovala relativně malá investice německé dceřiné společnosti Matsushita Electric Works Europe, která založila firmu Matsushita Automation Controls s.r.o. a vybudovala v Plané závod na výrobu relé a přepínačů. V r. 2000 pak následovala investice jiné divize firmy Matsushita - Matsushita Communication, která v Pardubicích vybudovala závod za 78 mil USD na mobilní telefony. Význam investic firmy Matsushita je i v tom, že její příklad je "pozváním" pro její subdodavatele - často jen firmy střední velikosti, aby investovaly do výroby v blízkosti hlavního závodu. Příkladem takové investice je závod na plastové kryty televizorů budovaný japonskou firmou Daiho Kogyo Ltd. v Plzni. Díky rozhodnutí Matsushity vybudovat závod na

mobilní telefony v Pardubicích, lze očekávat pokračování zájmu o investování v ČR ze strany jejich subdodavatelů.

Dalšími velkými japonskými firmami v ČR co do objemu přímých investic jsou Showa Aluminum v Kladně vyrábějící hliníkové výměníky tepla pro automobilové klimatizace, a dále Toray Textile Central Europe v Prostějově, vyrábějící polyesterová textilní vlákna.

Rok 2000 byl z hlediska přílivu japonských investic velmi úspěšným, bylo oznámeno šest japonských investičních projektů (včetně výše zmíněné investice Matsushita Communication, která je z nich největší).

Mezi přímé investice je možno zahrnout i společné česko-japonské podniky v průmyslové výrobě (joint-ventures) nebo podniky s japonskou majetkovou účastí v případech, že byl založen nový podnikatelský subjekt. Takovými podniky jsou např.:

- Nikom, a.s. na výrobu ferovanadiové slitiny v Mníšku p. Brdy. Akcionáři firmy Nikom a.s. jsou Kovohutě Mníšek, Nissho Iwai, Japan Metal Chemical a Japan International Development Organization - JAIDO.
- AVX Czech Republic s.r.o. (výroba tantalových kondenzátorů AVX Limited UK/Kyocera)
- Tesla-Y.S.a.s. (výroba keramických substrátů - Tesla Hradec Králové, Y.S. Porcelain Tubes Inc., JAIDO, Czech-USD Enterprise Fund)
- Indet Safety Systems, a.s. (ISS) - společný česko-japonský podnik na výrobu systémů pro spouštění airbagů pro automobily a vyvíječe plynů pro předpínače bezpečnostních pásů (Zbrojovka Vsetín-INDET,a.s., Nippon Kayaku, Nichimen Corporation).

Přehled o přímých japonských investicích, na jejichž přípravě se podílela agentura CzechInvest, je v následující tabulce:

**Tab. 6.2. Přímé japonské investice do výrobní sféry**  
(realizované s pomocí agentury CzechInvest)

| Japonský investor/<br>(mateřská firma v Jap.)                              | Jméno firmy<br>v ČR                             | Výrobek                             | Invest.<br>mil USD | Počet<br>zaměst. | Lokalita           | Rok  |
|----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------|--------------------|------------------|--------------------|------|
| Glaverbel S.A.Belgium<br>(Asahi Glass)                                     | Glavunion, a.s.                                 | plochá skla                         | 232                | 3000             | Teplíce            | 1991 |
| AVX Ltd., UK<br>(Kyocera Corp. JP)                                         | AVX Czech Republic<br>s.r.o.                    | tantalové<br>kondenzátory           | 80                 | 4400             | Lanškroun          | 1992 |
| JCC Engineering + Far East<br>Engineering JP                               | JCEE, s.r.o.                                    | kondenzátory                        | 0,1                | 65               | Lanškroun          | 1992 |
| NisshoIwai + JAIDO +<br>Japan Metal and Chemical                           | Nikom,a.s.                                      | ferovanadium                        | 5                  | 36               | Mníšek pod<br>Brdy | 1993 |
| Alps Electric /Ireland/ Ltd.<br>(Alps Electric Co.,)                       | Alps Electric Czech s.r.o.                      | klávesnice,<br>ovladače             | 2                  | 100              | Blansko            | 1995 |
| Matsushita Electric<br>Industrial                                          | Matsushita Television<br>Central Europe, s.r.o. | televizory                          | 139                | 1040             | Plzeň              | 1996 |
| Matsushita Electric Works<br>Europe<br>(Matsushita Electric<br>Industrial) | Matsushita Automation<br>Controls s.r.o.        | relátka, přepínače                  | 2                  | 136              | Planá              | 1997 |
| Showa Aluminum Co                                                          | Showa Aluminum Czech,<br>s.r.o.                 | prvky klimatizace<br>pro automobily | 27,8               | 280              | Kladno             | 1997 |
| Toray Industries, Inc.                                                     | Toray Textile Central<br>Europe, s.r.o.         | textil.polyester.<br>vlákna         | 150                | 300              | Prostějov          | 1997 |
| Nippon Kayaku + Nichimen                                                   | Indet Safety System, a.s.                       | rozbušky pro                        | 10                 | 93               | Vsetín             | 1999 |

|                                         |                                             |                            |      |     |           |      |
|-----------------------------------------|---------------------------------------------|----------------------------|------|-----|-----------|------|
| Corporation                             |                                             | airbagy                    |      |     |           |      |
| Aisan Industries                        | Aisan Bitron Czech s.r.o.                   | palivová čerpadla          | 17,8 | 170 | Louny     | 2000 |
| Daiho Kogyo Ltd.                        | Daiho Czech s.r.o.                          | plasty pro elektroniku     | 11   | 300 | Plzeň     | 2000 |
| Matsushita Communication                | Matsushita Communication, s.r.o.            | mobilní telefony           | 78   | 550 | Pardubice | 2000 |
| Mitsubishi Electric Corp., Himeji Works | Mitsubishi Electric Automotive Czech s.r.o. | alternátory                | 36   | 280 | Slaný     | 2000 |
| Shimano Inc.                            | Shimano Czech Republic s.r.o.               | komponenty pro jízdní kola | 10   | 100 | Karviná   | 2000 |
| Tatsuno Megatronics                     | Tatsuno Benc Europe                         | čerpací stojany            | 1    | ns  | Blansko   | 2000 |

Pramen: CzechInvest Yokohama

Pozn: Uváděný rok je rokem, kdy investor oficiálně oznámil investici, začátek výroby je obvykle o rok později

V 90. letech se mezi českými a japonskými firmami rozšířila i oblast výrobní spolupráce, event. smluvní výroby původních značkových výrobků, aniž by byl zakládán nový podnik. Příklady takových forem průmyslové spolupráce jsou např. Toyota Tsusho s firmou Praha Gear ve výrobě převodovek pro průmyslové roboty, Hitachi Seiko s TOS Holice ve výrobě obráběcích nástrojů, Hitachi Metal s Moravskými železárnami ve výrobě litinových odlitků, Kawasaki Heavy Industries ve výrobě motorů plynových turbín s ABB & PBS Brno, Hitachi a Škoda Plzeň, Matsushita Electric Industrial s Teslou Lanškroun, Tesla Ecimex s firmou Toshiba ve výrobě barevných obrazovek. Převážná část této produkce je předmětem vývozu na evropské trhy nebo do Japonska.

Částečný přehled o těchto výroбах dává následující tabulka sestavená dle údajů JETRO a agentury CzechInvest.

**Tab. 6.3. Příklady česko-japonské výrobní spolupráce a výroby na zakázku (OEM)**

| Japonská firma                 | Česká firma              | Výrobek                                 | Typ aktivity | Lokalita         |
|--------------------------------|--------------------------|-----------------------------------------|--------------|------------------|
| Asahi Beer Japan               | Pražské pivovary         | pivo Asahi "Super Dry"                  | OEM          | Praha            |
| Hitachi Metal                  | Moravské železářny       | litinové odlitky                        | OEM          | Olomouc          |
| Hitachi Seiko                  | TOS Holice               | obráběcí nástroje                       | OEM          | Holice           |
| Kawasaki Heavy Industries      | První brněnská strojírna | plynové turbíny                         | VS           | Brno             |
| Komatsu USA                    | Unex Uničov              | zemní stroje                            | VS           | Uničov           |
| Matsushita Electric Industries | Tesla Lanškroun          | tunery, pulsní zdroje                   | OEM          | Lanškroun        |
| Okuma USA                      | ZPS Zlín                 | ns                                      | VS           | Zlín             |
| Toshiba Machine Co., Ltd.      | ŽĎAS                     | díly ocelových lisů pro plastické hmoty | OEM          | Žďár nad Sázavou |
| Toyota Automatic Loom Works    | Lada Soběslav            | díly pro textilní stroje                | OEM          | Soběslav         |

Pramen: JETRO Tokio

Pozn.: VS - výrobní spolupráce

OEM - smluvní výroba značkových výrobků "Original Equipment Manufacturing"

Konečně je třeba zmínit, že některé japonské menší firmy nebo soukromé osoby se zabývají podnikáním v ČR i v oblasti cestovního ruchu a obchodu s realitami.

## **6.9 Rozvojová pomoc poskytovaná ČR**

ČR patří k zemím, které doposud mohou požádat o poskytnutí zahraniční rozvojové pomoci Japonskem v oblasti rozvoje infrastruktury nebo životního prostředí. ČR této možnosti v posledních dvou letech nevyužila.

## **6.10 Vyhodnocení poptávek po českém zboží**

OEÚ ZÚ Tokio zaznamenává poptávky orientované na tradiční, v Japonsku známé vývozní položky jako sklo, bižuterii, bižuterní korálky, porcelán, dřevěné hračky, kloboukové polotovary, ohýbaný nábytek, pivo, chmel a dále na chemikálie, stavební materiály, nábytek a další, převážně spotřební zboží. ČR nemá v Japonsku dostatečný image potenciálního vývozce zboží s vysokou technologickou úrovní.

Pro zlepšení spolupráce s japonskými obchodními partnery ZÚ začal vydávat každý měsíc anglicko-japonský bulletin "BUSINESS CZECH", který mj. slouží k rozšiřování zajímavých nabídek z ČR a kontaktů na nové české vývozce.

OEÚ ZÚ Tokio bohužel stále postrádá dostatek vhodných nabídek zajímavého vývozního sortimentu od českých podniků stejně jako náměty na spolupráci s japonskými firmami na třetích trzích.

## 7. PODMÍNKY A MOŽNOSTI PRO UPLATNĚNÍ ČESKÉHO ZBOŽÍ NA TRHU

### 7.1 Distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců a další faktory ovlivňující prodej

#### Distribuční síť v Japonsku - velkoobchod, maloobchod

Japonská distribuční síť je velmi složitá a pro zahraniční subjekt těžce proniknutelná. Komplikovaná distribuce a její vysoká nákladovost ovlivňuje vysokou cenovou úroveň na vnitřním trhu. Neefektivní distribuci zboží v Japonsku kritizují zahraniční exportéři i domácí spotřebitelé. **Pro zahraničního vývozce je prakticky nemožné proniknout na japonský trh přímým způsobem, je třeba využít služeb japonských dovozních, zprostředkovatelských a distribučních firem.**

Velkoobchod i maloobchod jsou většinou malé nebo střední podniky. Obchody s jedním nebo dvěma zaměstnanci stále představují polovinu maloobchodních jednotek přičemž 60 % obchodů je v soukromém držení jednoho vlastníka. Od poloviny 90. let dochází k vyšší koncentraci velkoobchodu i maloobchodu, rozvojem řetězců tzv. convenience stores (malých samoobsluh s nepřetržitou otvírací dobou), výstavbou obchodních center na okraji středních a menších měst.

Složitost a nákladnost distribučního systému a všeobecná kritika této oblasti přiměla vládu k zahájení rozsáhlé deregulace. Od vstupu zahraničních firem a zvýšení konkurence lze očekávat vyšší koncentraci maloobchodní sítě a velkoobchodu a tím vyšší přehlednost a efektivnost.

V průběhu 90. let se japonský trh více otevřel pro dovoz spotřebního a potravinářského zboží. Velkoobchodní distributoři, obchodní domy a firmy provozující maloobchodní síť začaly uskutečňovat přímé dovozy. To vedlo k poklesu cen mnoha druhů dováženého zboží, které bylo donedávna považováno za luxusní.

V posledních letech získává na popularitě i přímý dovoz soukromými osobami - ať na základě katalogového prodeje nebo přímými objednávkami u zahraničního vývozce.

#### Vyhledávání obchodních partnerů v Japonsku

Navazování přímých obchodních kontaktů v Japonsku je velmi obtížný a zdoluhavý proces, vyžadující trpělivost, zkušenosti s jednáním s Japonci a řadu marketingových informací. V Japonsku neexistuje ucelená databáze potenciálních dovozců dle dovozních položek. Další komplikací je vysoký počet obchodních subjektů propojených osobními vazbami na odběratele, přičemž osobní kontakty obchodních partnerů jsou neopominutelnou podmínkou dlouhodobého obchodního vztahu a mají ještě větší důležitost než v jiných zemích.

Pro české podniky je důležitým zdrojem informací o potenciálních kontaktech v Japonsku organizace JETRO (Japan External TRade Organization), která má svoji pobočku i v Praze:

JETRO Praha  
Pařížská 11/67  
110 00 Praha 1

tel: (02) 2481 7470, fax (02) 2481-3998).

JETRO vydává katalog obchodních firem Japan Trade Directory a měsíčník Import Business News, kde jsou k dispozici informace o nabídce zahraničních firem pro japonský trh. Služby JETRO ve vztahu k vývozu do Japonska jsou orientovány převážně na spotřební zboží.

JETRO disponuje středisky na podporu obchodu - Business Support Centers v Tokiu, Ósace, Jokohamě, Nagoyi, Fukuocce a v Kobe, kde mohou zahraniční firmy bezplatně využívat na dobu až 3 měsíců vybavenou kancelář a další služby. Přihlášku, jejíž vyřízení trvá několik týdnů, lze podat prostřednictvím kanceláře JETRO Praha. Střediska dále nabízejí možnost bezplatného organizování firemních propagačních akcí na podporu dovozu do Japonska a poskytování informací o dovozu spotřebního zboží japonským spotřebitelům.

Informace o kontaktech lze získat také na webové stránce organizace JETRO <http://www.jetro.go.jp/EXPORT> (export to Japan - potential importers database). Databáze JETRO obsahuje 5.000 potenciálních importérů v oborovém členění. Jedná se o největší běžně dostupnou databázi.

### **Některé konkrétní možnosti vyhledávání japonských obchodních partnerů**

**1. Japonská Obchodní a průmyslová komora (JCCI)** provozuje na Internetu vlastní informační síť (CIN), jejíž stránky jsou jak v japonštině tak v angličtině. Vhodnou adresou pro vstup do anglické verze CIN je URL <http://www.cin.or.jp/trade/front.htm>, která otevře stránku "International Business Opportunities".

Na uvedené stránce je pozoruhodná zejména volba č. 2 "Business Guide", která po kliknutí na tlačítko "Registration" nabídne registrační formulář "Trade Inquiry Registration Form". Vyplněním a elektronickým odesláním tohoto formuláře může zahraniční firma zdarma umístit svoji obchodní nabídku do on-line bulletinu rozesílaného relevantním japonským firmám. Ve formuláři je nutné v poli "Your Products/Service" specifikovat druh nabízených výrobků nebo služeb vybráním jedné z nabízených možností, stejně tak je v poli "Main Area of Interest" nutné určit, o jaký druh obchodního vztahu má zahraniční firma zájem. Podniky, které chtějí umístit své produkty na japonský trh jistě zvolí nabízenou možnost "Export to Japan", uvedené pole však nabízí i řadu jiných možností, jmenovitě dovoz z Japonska, společné podnikání (joint venture), koupi i prodej technologií, koupi a prodej služeb, licenční výrobu, fúze a akvizice, majetkovou účast a navýšení kapitálu. V uvedených dvou polích musí být některá z nabízených možností uvedena, jinak je registrace ignorována.

Vedle vyplnění registračního formuláře může zahraniční firma vyhledávat potenciální japonské partnery také sama přímo, a to buď kliknutím na tlačítko "Search" v uvedené volbě č. 2 "Business Guide", případně i využitím volby č. 1 "Standard Trade Index of Japan".

**2. Zcela nové internetové stránky v japonštině i v angličtině** dobře využitelné zahraničními obchodními firmami zavedla nedávno **Tokijská obchodní a průmyslová asociace** (Tokyo Trade and Industry Association) ve spolupráci s tokijskou metropolitní správou (Tokyo Metropolitan Government). Jde o jednu ze služeb, jejichž cílem je přispívat k revitalizaci ekonomiky v celé oblasti tokijské metropole a jež jsou zaměřeny zejména na malé a střední podniky. Stránky sice obsahují informace o vývozních i dovozních firmách jen v Tokiu, je však třeba uvážit, že prostřednictvím tokijských obchodních firem se realizuje více než polovina zahraničního obchodu Japonska.

Přístup je možný buď prostřednictvím bilinguální domovské stránky Tokijského obchodního centra (Tokyo Trade Centre) URL <http://www.tokyo-trade-center.or.jp/>, nebo

lépe přímo na anglicky psanou stránku s informacemi o firmách v oblasti Tokia. Její URL je [http://www.tmgttc.ab.psiweb.com/eng/menu\\_html](http://www.tmgttc.ab.psiweb.com/eng/menu_html). Jedno ze tří hlavních polí této stránky nabízí vyhledání exportních a importních firem, a to mj. zadáním názvu obchodovaného výrobku. Výsledná informace obsahuje kromě základních kontaktních údajů také URL domovské stránky podniku, e-mailovou adresu, používanou banku, obchodované komodity a hlavní země, s kterými podnik obchoduje.

3. Obchodní partnery v kategorii malých a středních podniků je možné vyhledávat na internetových stránkách vládní organizace **Japan Small and Medium Enterprise Corp. (JASMEC)**, jejímž cílem je podporovat malé a střední podnikání v Japonsku provozováním systému informačních služeb. Do databáze JASMEC lze nejlépe vstoupit přímo prostřednictvím URL <http://partner.sme.ne.jp/search/search.html>. Podniky lze vyhledávat buď podle klíčových slov, nebo specifikací typu podnikání, regionálního zájmu a druhu hledaného obchodního vztahu (např. dovoz, vývoz, transfer technologií, přímé investice apod.).

4. Některé japonské firmy poptávají subdodávky různého druhu ze zahraničí, případně dávají možnost zahraničním dodavatelům nabídnout jejich výrobky jako subdodávky prostřednictvím svých firemních internetových stránek. Některé stránky jsou pouze v japonštině, některé umožňují též komunikaci v angličtině, všechny jsou však zaměřeny primárně na potenciální nejaponské subdodavatele. Přehled o těchto možnostech podává následující tabulka.

**Tab. 7.1. Internetové adresy pro subdodávky japonským společnostem**

| <b>Firma</b>  | <b>Internetová adresa</b>                                                                                         |
|---------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Brother       | <a href="http://www.brother.co.jp/procurement/">http://www.brother.co.jp/procurement/</a>                         |
| Fuji Film     | <a href="http://www.fujifilm.co.jp/purchasing/">http://www.fujifilm.co.jp/purchasing/</a>                         |
| Fujitsu       | <a href="http://www.fujitsu.co.jp/hypertext/procurement">http://www.fujitsu.co.jp/hypertext/procurement</a>       |
| Hakko         | <a href="http://www.hakko.co.jp/shizai/">http://www.hakko.co.jp/shizai/</a>                                       |
| IHI           | <a href="http://www.ihl.co.jp/ihl/procure/procure.html">http://www.ihl.co.jp/ihl/procure/procure.html</a>         |
| Komatsu       | <a href="http://www.komatsu.co.jp/purchase/">http://www.komatsu.co.jp/purchase/</a>                               |
| Mitsubishi EL | <a href="http://www.melco.co.jp/ip/index.htm">http://www.melco.co.jp/ip/index.htm</a>                             |
| Mitsubishi HI | <a href="http://www.mhi.co.jp/index/procu.html">http://www.mhi.co.jp/index/procu.html</a>                         |
| Niigata Engin | <a href="http://www.niigata-eng.co.jp/procur/procur-j.htm">http://www.niigata-eng.co.jp/procur/procur-j.htm</a>   |
| Nippon Ham    | <a href="http://www.nipponham.co.jp/sizai/supply.html">http://www.nipponham.co.jp/sizai/supply.html</a>           |
| Nippon Ind.   | <a href="http://www.nippondenchi.co.jp/procu/top.htm">http://www.nippondenchi.co.jp/procu/top.htm</a>             |
| Nippon Seisen | <a href="http://www.n-seisen.co.jp/material/">http://www.n-seisen.co.jp/material/</a>                             |
| OKI           | <a href="http://www.oki.co.jp/OKI/home/JIS/IP_home">http://www.oki.co.jp/OKI/home/JIS/IP_home</a>                 |
| Omron         | <a href="http://www.omron.co.jp/purchase/">http://www.omron.co.jp/purchase/</a>                                   |
| Onkyo         | <a href="http://www.onkyo.co.jp/opn/opn_set.htm">http://www.onkyo.co.jp/opn/opn_set.htm</a>                       |
| Pioneer       | <a href="http://www.pioneer.co.jp/procurement/index-j.html">http://www.pioneer.co.jp/procurement/index-j.html</a> |
| Sharp         | <a href="http://www.sharp.co.jp/sizai/index.htm">http://www.sharp.co.jp/sizai/index.htm</a>                       |
| Shimadzu      | <a href="http://www.shimadzu.co.jp/procure/">http://www.shimadzu.co.jp/procure/</a>                               |
| Tanita        | <a href="http://www.tanita.co.jp/purchase.html">http://www.tanita.co.jp/purchase.html</a>                         |
| Toshiba       | <a href="http://www.toshiba.co.jp/procure/index.htm">http://www.toshiba.co.jp/procure/index.htm</a>               |
| Toyota        | <a href="http://www.tns.ne.jp/purchase/">http://www.tns.ne.jp/purchase/</a>                                       |
| Tsuba         | <a href="http://www.tsubakimoto.co.jp/procurem/">http://www.tsubakimoto.co.jp/procurem/</a>                       |

5. Divize pro pracovní a hospodářské otázky tokijské městské správy vydává pravidelný věstník The Trade Tokyo - Tokyo Industry Trade Center News. Jedná se o periodikum v japonštině rozesílané podnikatelským subjektům a různým institucím v oblasti tokijské metropole. V rámci tohoto periodika vychází též několikastránková **rubrika připravovaná Tokijskou asociací pro zahraniční obchod (TFTA - Tokyo Foreign Trade Association)**, v níž jsou publikovány nabídky zboží a služeb zahraničních firem se zájmem o uplatnění na japonském trhu.

Procedura umístění příslušné informace ve zmíněném věstníku je velmi prostá. Zahraniční výrobce musí zaslat dopis TFTA, v němž uvede základní informace o své firmě a svých výrobcích a poskytne vhodné propagační materiály. TFTA z dodaných informací připraví krátkou zprávu o dané firmě a její nabídce, která je následně otištěna v dalším čísle věstníku. Zaujme-li někoho tato krátká informace, kontaktuje TFTA a dostane k nahlédnutí kompletní zaslané informace. Na jejich základě pak případně může vstoupit v přímý kontakt s daným výrobcem v zahraničí.

Oblast tokijské metropole představuje trh zhruba 20-30 miliónů osob s velmi vysokou kupní silou. Vzhledem ke snadnosti procedury by tato příležitost mohla být pro české exportéry velmi výhodná. Materiály v angličtině, když ne alespoň částečně v japonštině, je možno zasílat na následující adresu:

Tokyo Sangyo Boeki Kyokai  
(Tokyo Foreign Trade Association)  
Hamamatsu Bekkan 2F  
1-7-8 Kaigan  
Minato-ku  
Tokyo 105-0022

6. Japonská asociace dovozců strojní techniky (Japan Machinery Importers' Association - JMIA) vydává periodikum "*Overseas Machinery Review*", v kterém seznamuje japonské dovozce s konkrétními obchodními nabídkami. Periodikum vychází v nákladu asi 750 výtisků. Většinu obsahu tvoří stručný popis, charakteristika a fotografie nabízených strojních výrobků a kontaktní údaje výrobce. V každém čísle periodika je takto popsáno asi 80 různých strojů, přístrojů a strojních zařízení. Presentace jednoho výrobku má včetně jeho fotografie rozsah asi jedné šestiny strany B5.

Prezentované výrobky jsou v periodiku rozděleny do skupin podle účelu, na př. informační a komunikační přístroje, elektrické a elektronické stroje a přístroje, průmyslové stroje, transportní mechanismy aj. Velkou část nabídek tvoří měřicí a testovací přístroje, a dále regulační technika. Jedna sekce periodika zvaná "*Technology news*" je věnována informacím o nových technologiích, zásadních inovacích a patentech nabízených ke komerčnímu využití v japonském průmyslu. Další sekce "*Event News*" obsahuje oznámení o relevantních pořádaných akcích, jako jsou veletrhy, výstavy, semináře a pod.

Zahraničním výrobcům **JMIA poskytuje uveřejnění informací o nabízeném výrobku zcela zdarma**. Výrobce musí na níže uvedenou adresu JMIA zaslat podrobný popis výrobku v angličtině, nejlépe ve formě kompletního prospektu, kde jsou uvedeny funkce, parametry, výsledky testů apod. Pokud jde o výrobek, kde vzhled, tvar nebo rozměry jsou důležitými parametry z hlediska marketingu, měla by být přiložena velmi zřetelná a ilustrativní fotografie výrobku. Dále je třeba, aby v materiálu byly uvedeny srozumitelným způsobem kontaktní údaje výrobce. Pracovníci JMIA ze zasláního materiálu kompilují abstrakt a ten přeloží do japonštiny. Abstrakt a fotografie jsou uveřejněny v uvedeném periodiku, všechny zaslané

informační materiály o výrobku jsou pak uschovány v sekretariátu asociace a jsou k dispozici k prostudování případným japonským zájemcům.

Adresa pro zaslání nabídky k uveřejnění v periodiku *Overseas Machinery Review*:

Japan Machinery Importers' Association (JMIA)  
Planning and Coordination Department  
Koyo Bldg., 1-2-11 Toranomon  
Minato-ku  
Tokyo 105, Japan,  
tel: 0081-3-3503-9736, fax: 0081-3-3503-9779

### **Využívání místních zástupců**

Zástupci v dovozu jsou firmy nebo osoby, které zajišťují pro zahraniční firmy místní reprezentaci. Mohou být pověřeni uzavíráním smluv jménem zahraniční firmy. České podniky dávají přednost zprostředkovatelským firmám, které obchodují na vlastní účet. V Japonsku existuje na 10.000 zprostředkovatelských firem v zahraničním obchodu - od velkých tradingových společností (sogo shosha), přes střední a malé obchodní firmy (senmon shosha) po individuální soukromé osoby pracující jako prostředníci.

Využívání místních dovozců - zástupců je v Japonsku nezbytným způsobem uplatnění se na trhu. Vzhledem k vysokému počtu subjektů jsou možnosti zastoupení velmi široké, složitější je najít vhodného partnera s odpovídajícím napojením na širokou distribuční síť. Zájem o zastupování zahraničního výrobce stoupá s atraktivností výrobků, které se pro japonský trh nabízejí. Ve většině případů se požaduje exkluzivita zastoupení. Menší dovozce má většinou menší přístup k distribuční síti a jeho aktivita se soustřeďuje pouze na jednoho nebo několik málo odběratelů. Zastupitelská smlouva je pro Japonsko nejjednodušší formou zastoupení, která může být vypovězena ve 2-měsíční výpovědní lhůtě.

Nevýhodou přítomnosti na trhu formou nepřímého zastoupení je skutečnost, že vývozce obětuje velkou část zisku ve prospěch zprostředkovatele, nemá přímý styk se zákazníkem a není schopen ovlivňovat přímo výši obrátu. Z tohoto důvodu zahraniční firmy s perspektivou růstu vývozu raději zakládají vlastní filiálku. Zastupitelskou formu lze využít pro rychlý vstup na trh a využití momentálních možností trhu jako první krok vstupu na japonský trh s následným otevřením vlastního zastoupení.

Dalšími formami vstupu na japonský trh je licenční a technologický transfer (např. u software) nebo společné podnikání formou joint-venture na základě partnerské dohody (incorporated partnership company - gomei kaisha nebo goshi kaisha).

Pro české firmy, které nemají přímé napojení na světové nadnárodní firmy s vlastní distribucí na japonském trhu, zůstává jednou z mála možností pro vývoz do Japonska vhodné obchodní spojení na místního dovozce s dobrým napojením na místní distribuci. Na rozdíl od minulosti se dovozem zabývá širší okruh firem, včetně některých výrobců, velkoobchodu, maloobchodu, což z jedné strany nabízí přímější cestu k odběrateli, na druhé straně komplikuje výběr partnera. V posledních letech přibývají i firmy, které chtějí dovážet např. suroviny, polotovary, komponenty nebo strojní zařízení přímo od zahraničních výrobců. Zájem o přímé dovozy spotřebního zboží mají i obchodní domy.

Vzhledem k vysokým nárokům na záruční a pozáruční servis výrobků dlouhodobé spotřeby, nutnost získání certifikace u některých komodit a vzhledem k dalším specifickým japonského trhu dává japonský zákazník přednost nákupům od japonského zprostředkovatele, namísto přímých nákupů od zámořského výrobce. Japonské firmy někdy nabízejí zastoupení i

pro další země v jihovýchodní Asii, případně i pro další země. Tato nabídka se objevuje především u tradingových společností.

Náklady japonského zástupce se pohybují od několika tisíc do desítek tisíc USD měsíčně, v závislosti na objemu obchodů a na obchodované komoditě. Vzhledem k vysokým běžným nákladům na provoz zastoupení je nejvýhodnější formou spojení s dovozní firmou pracující na vlastní účet.

Vyhledání vhodného obchodního partnera je kritickým momentem pro vývoz do Japonska a představuje zdoluhavý proces. Zahájení vývozu do Japonska zpravidla trvá nejméně 6 měsíců až jeden rok od zahájení úvodních jednání. Při výběru partnera je třeba zkoumat reálné možnosti potenciálního zástupce a neupínat se na první kontakt. Vzhledem ke složitosti distribučního systému a osobních vazeb může výběr nevhodného partnera znamenat neúspěch od počátku a uzavření přístupu na trh do budoucna.

### **Tradingové společnosti**

Do současnosti sehrávají v japonském zahraničním obchodu významnou roli tradingové společnosti. Velké a střední tradingové firmy těží z finanční síly, zahraničních afilací a kontaktů, vlastních investic v zahraničí. Všeobecně se však jejich význam v prostém obchodování snižuje, neboť japonské průmyslové podniky si začínají zřizovat vlastní obchodní divize nebo dceřiné firmy pro zahraniční obchod a redukovat náklady vyloučením neefektivních zprostředkovatelů. Tento proces je navíc urychlován rozšiřujícím se využíváním tzv. business-to-business služeb na internetu. Z tohoto důvodu vyhledávají tradingové firmy nové možnosti podnikání v telekomunikacích, investicích v zahraničí, v bankovním a pojišťovníctví, v obchodu s realitami apod. Orientují se rovněž na zcela nové obory, které slibují větší zisky než tradiční průmysl, konkrétně na informační technologie a biotechnologie. V posledním období jsou tradingové společnosti účastníky fúzí japonských společností v obchodě i bankovním sektoru. Zájem je rovněž o jejich manažerské služby ve styku mezi malými firmami a velmi velkými korporacemi, včetně převzetí dodavatelských rizik, poskytování krátkodobých dodavatelských úvěrů a pod. Tradingové firmy jsou rovněž aktivní v převádění svých služeb na služby on-line, např. Mitsubishi plánuje v nejbližší době zavedení materiálové e-aukce pro ocelové plechy.

K hlavním tradingovým společnostem patří firmy Itochu, Kanematsu, Marubeni, Mitsui, Mitsubishi, Nichimen, Nissho Iwai, Sumitomo, Tomen, Chori, Iwatani International, Kawasho, Kinsho-Mataichi Corp., Nagase&Co., Nissei Sangyo, Nozaki, Okura, Sumikin Bussan, Toshoku, Toyota Tsusho. Podíl těchto společností představuje cca 18% na celkovém japonském vývozu i dovozu.

Hlavními položkami obchodu tradingových společností jsou suroviny, paliva a energie, kovy, železo, ocel, stroje a zařízení, chemické produkty, potraviny, textil, oděvy. Spolupráce českých podniků s tradingovými společnostmi může podpořit pronikání na třetí trhy, vývoz do Japonska a v některých případech rezultuje ve výrobní spolupráci a zakládání joint-ventures.

### **Internacionalizace regionů (prefektur)**

Další tendencí spojenou se snahou o eliminaci mezičlánků v dodavatelsko-odběratelském řetězci je snaha japonských regionů (prefektur) o větší internacionalizaci, tj. o nalezení přímých obchodních vztahů se zahraničními partnery místo dosavadní praxe, kdy vnější styk se uskutečňoval zejména prostřednictvím tokijských a ósackých obchodních firem. Důsledkem tohoto trendu je, že navazování kontaktů s japonskými importéry mimo hlavní obchodní proud v oblasti í Tokia a Osaky získává na důležitosti a stává se jedním z

mála způsobů, jak nalézat nové obchodní příležitosti a zvyšovat tak objem vývozu do Japonska.

### **Spolupráce se zastoupeními japonských firem v ČR a v Evropě**

V ČR působí kanceláře japonských tradingových firem, které v řadě obchodních operací nahradily bývalé podniky zahraničního obchodu nejen v relaci japonsko-české, ale i na třetích trzích včetně dovozu surovin pro český průmysl např. z Ruska, zemí SNS, Asie. Zájem těchto firem je nejen japonský vývoz do ČR, ale i vyhledávání vhodných položek pro dovoz do Japonska nebo na třetí trhy. Této skutečnosti si nejsou české podniky většinou vědomy. Exportní nabídku českých vývozců je proto vhodné konzultovat nejprve s těmito firmami. Aktuální seznam lze získat v pražské kanceláři organizace JETRO.

Zajímavou oblastí je spolupráce s japonskými průmyslovými firmami v ČR (Matsushita, Toray, Showa Aluminum, Nikom aj.) i v ostatních zemích SVE a EU formou subdodávek materiálů, komponentů a služeb.

### **Dovozní sdružení**

Japonské dovozce je možné oslovit také prostřednictvím oborových asociací. Tyto asociace vydávají většinou informační bulletiny, kde lze uveřejnit zahraniční nabídku. Adresář asociací je rovněž k dispozici v pražské kanceláři JETRO (viz Japan Trade Directory).

### **Obchodní domy**

Velké obchodní domy zajišťují dovoz svého sortimentu prostřednictvím obchodních firem nebo vlastních dovozních oddělení. Pro zboží luxusnějšího charakteru to jsou např. obchodní domy Mitsukoshi, Matsuzakaya, Takashimaya, Daimaru. Firma Daiei Inc. je největším řetězcem obchodních domů s běžným sortimentem spotřebního zboží včetně potravin, následovaná firmou JUSCO. K maloobchodním řetězcům v sortimentu potravin a zboží denní potřeby patří firmy Seven-Eleven, Family Mart, Lawson a další. Řada zahraničního zboží našla odbytu na japonském trhu přímým napojením na obchodní domy typu Daiei, Jusco apod.

### **Obchodní organizace a střediska**

V 90. letech byla zřízena řada organizací na podporu mezinárodního obchodu, které jsou financovány vládou, správními orgány prefektur nebo měst. K těmto institucím patří

#### **Tokyo Trade Center**

Tokyo Trade Center Bldg., 2F.

1-7-8, Kaigan

Minato-ku, Tokyo 105, Japan

tel: 0081-3-3434-4241, fax: 0081-3-3434-4668

#### **World Trade Center Osaka**

Osaka WTC Bldg. 50F. Letter Box 2

1-14-16, Nanko-kita, Suminoe-ku

Osaka 559, Japan

tel: 0081-6-615-7000, fax: 0081-6-616-4130

(TCO nabízí možnost bezplatně vystavovat výrobky zahraničních firem ve své World Trade Center Gallery.)

**World Business Support Center**

c/o Yokohama Industrial Development Corporation

6th fl, Yokohama World Porters

11, Shinko-cho, Naka-ku

Yokohama 231-0001

tel. 0081-45-222-2030, fax 0081-45-222-2088, e-mail: takayama@idec.or.jp

<http://www.ymbc.org>

**Kanagawa Trade Promotion Corporation (KTPC)**

Industry and Trade Center Building, 2F.

No.2, Yamanashita-cho

Naka-ku, Yokohama 231, Japan

tel: 0081-45-671-7055, fax: 0081-45-671-7064

**International Business Organization of Osaka, Inc. (IBO)**

Mydome Osaka 5F, 2-5, Honmachibashi, Chuo-ku, Osaka 540, Japan

tel: 0081-6-942-2674, fax: 0081-6-942-2258

IBO nabízí zahraničním firmám bezplatnou inzerci ve svých dvou publikacích (IBO News a IBO Business Matching Information - nabídky na export, import a investice).

**Manufactured Imports Promotion Organization (MIPRO)**

World Import Mart Bldg, 6F

1-3, Higashi-Ikebukuro, 3-chome

Toshima-ku, Tokyo 170-8630

<http://www.mipro.or.jp/eng/top-e.html>

(MIPRO zahraničním výrobcům nabízí výstavní prostory za subvencované ceny, včetně stálých expozic jednotlivých zemí, vypracovaný systém informačních služeb, z nichž většina je pro zahraniční exportéry zdarma, a dále možnost praktického otestování zájmu japonského trhu o konkrétní výrobek jeho nabídnutím ve speciálním obchodním středisku. MIPRO také udržuje katalogovou knihovnu zahraničního spotřebního zboží jako referenční zdroj pro menší dovozce).

## **7.2 Podmínky zaměstnávání cizinců a místních sil**

Služební pobyty zahraničních expertů a zaměstnávání místních sil představovalo do nedávna dosti komplikovanou oblast. V rámci internacionalizace Japonska se zjednodušily formality pro pracovní pobyty cizinců, stále častější je zaměstnávání cizinců v japonských firmách. Imigrační politika pro pracovní služební pobyt je nadále přísná a aktuální předpisy pro pobyt cizinců je třeba konzultovat (např. JETRO, ZÚ Japonska v Praze).

V důsledku růstu nezaměstnanosti a problematického uplatňování absolventů univerzit je nyní jednodušší získat místní odbornou pracovní sílu se znalostí anglického jazyka. Obtížné získávání vhodných pracovních sil považovaly mezinárodní společnosti za jednu z bariér podnikání v Japonsku. Jedním z důvodů jsou japonské předsudky vůči zahraničním firmám a cizincům a dále japonský systém celoživotního zaměstnání v jedné firmě a související penzijní zabezpečení, které znemožňují mobilitu pracovní síly.

Japonské síly jsou zaměstnávány podle japonského pracovního práva a zvyklostí. Měsíční náklady na japonskou administrativní sílu představují v průměru min. 250 tis. JPY (+ zdravotní pojištění cca 20 tis. JPY, sociální pojištění cca 20 tis. JPY), na odbornou sílu 450 - 800 tis. JPY. K tomu přistupují náklady na platové bonusy ve výši měsíčního platu (případně jeho násobku), které jsou vypláceny jednou až třikrát ročně. Japonský zaměstnanec má právo na 6 - 20 dnů dovolené dle stáří a praxe a 12 státních placených svátků. Japonské firmy proplácejí svým zaměstnancům řadu dalších výdajů jako příspěvky na dopravu do práce, ošatné, různé sociální příspěvky nebo poskytují stravu za výhodných podmínek. Ženy mají právo na poskytnutí mateřské dovolené v délce 14 týdnů, přičemž po 98 dnů je vypláceno cca 60 % základní mzdy.

Japonský zaměstnanec se znalostí anglického jazyka a místních poměrů je pro zastoupení zahraniční firmy nezbytnou podmínkou.

### **7.3 Podmínky pro zřízení kanceláře, reprezentace**

Zřízení vlastního zastoupení v Japonsku je komplikovanou a nákladnou záležitostí. Zahraniční firmy mají možnost podnikat různými formami. Právní formu zahraniční společnosti nebo zastoupení upravuje obchodní zákoník (Commercial Code).

#### **Vlastní zastoupení, filiálka (branch office, shiten)**

Pro zahraniční firmy je z hlediska obchodního zastoupení nejvhodnější formou vlastní filiálka, která je místní právnickou osobou. Filiálka je místním subjektem, podnikajícím pod dohledem mateřské zahraniční společnosti. Zahraniční firmy využívají tuto formu jako první stupeň podnikání na japonském trhu. Na základě povolení může filiálka podnikat se ziskem na vlastní účet včetně uzavírání obchodních smluv vlastním jménem. Filiálka je subjektem práva v Japonsku i v zemi mateřské společnosti a zdanění v Japonsku. Převody kapitálu do zahraničí nejsou předmětem zdanění a repatriace zisků je legální. Určitou nevýhodou je povinnost předkládat údaje o podnikání nejen zastoupení, ale rovněž mateřské společnosti v zahraničí. Vedoucím filiálky může být Japonec nebo cizinec s dlouhodobým povolením k pobytu.

#### **Zastupitelská kancelář (representative office)**

Zastupitelská kancelář nemá charakter právního subjektu, ale jako právní subjekt je uznána mateřská společnost. Zastupitelská kancelář nesmí vykonávat podnikatelskou činnost na vlastní účet, uzavírat obchodní smlouvy, resp. vstupovat do závazků a vyvíjet ziskovou činnost. Hlavním posláním zastupitelské kanceláře je výzkum trhu, propagace, získávání marketingových informací, monitorování konkurence, provozování meziskladu nebo dohled nad zastupitelskou sítí, vyhledávání zástupců. Provozní náklady na zastupitelskou kancelář nese mateřská firma a tudíž se nevyžaduje provozní kapitál.

#### **Zastoupení formou kontaktní kanceláře - "liason office"**

Liason Office je formou zastoupení, která není uznávána jako právnický subjekt. Funkce kontaktní kanceláře jsou velmi omezené. Většinou je tato forma využívána pouze pro nezávislé monitorování místní zastupitelské sítě.

## **Provozní náklady na zřízení vlastního zastoupení**

Provozní náklady a náklady na zřízení vlastní kanceláře jsou v Japonsku velmi vysoké. Základní vybavení kanceláře představuje náklad cca 1 - 1,5 mil. JPY (10 tis. USD), provozní měsíční náklady cca 300 tis. JPY, náklady na pobyt vyslaného zaměstnance včetně platu a ubytování 1 mil. JPY, náklady na pořízení služebního automobilu 2 - 3 mil. JPY.

V Tokiu a dalších velkých městech je možné pronajmout si zařízenou kancelář a využívat společných kancelářských služeb. Z pohledu českých firem je nejlepší cestou pro první kroky na japonském trhu využít kancelářského zázemí v některém z Business Support Centers agentury JETRO.

Podrobné informace ohledně zřizování zastoupení v Japonsku lze najít v publikaci JETRO "Q&A Setting Up a Business in Japan - A Guide for Foreign Businessmen".

## **7.4 Požadavky na propagaci, marketing, reklamu**

V současné době zřejmě neexistuje v ČR podnik, který by si mohl dovolit vzhledem k dosahovanému obratu na japonském trhu a extrémně vysokým nákladům zřídit vlastní zastoupení nebo plnohodnotnou propagační kampaň.

Prakticky jedinými dostupnými formami propagace se zaměřením na vyhledání dovozců a velkoobchod jsou:

- účast na specializovaných komerčních výstavách
- firemní prezentace, odborné semináře
- publicita v odborném tisku
- cílené PR akce, tiskové konference
- využívání inzerce vč. bezplatné inzerce v "newsletters" oborových dovozních sdružení
- akviziční cílené obchodní pobyty.

Vlastní propagační činnost a marketing cílený na konečného odběratele je třeba přenechat japonským zástupcům - dovozcům.

ČR nemá v exportní nabídce potřebné světové značky. Japonsko je právě trhem světových značek. Jedinou všeobecně známou značkou je Bohemia Crystal, což je mj. podporováno PR akcí předávání křišťálového poháru šestkrát ročně vítězům zápasů sumo zástupcem ZÚ ČR. Všeobecně japonští distributoři kvalitního českého zboží zpravidla nedosahují takového obratu, aby mohli financovat rozsáhlou propagační kampaň cílenou na konečného spotřebitele.

K seriózním firemním/oborovým prezentacím lze vzhledem k vysoké nákladovosti a tím nedostupnosti potřebných prostor využít i společenské prostory ZÚ ČR v Tokiu. V roce 2000 se tímto způsobem konala prezentace českých potravinářských specialit, piva a vína ve spolupráci s významným japonským periodikem specializovaným na potravinářství, a dále prezentace nové výrobní řady luxusního skla firmy Moser.

## **Doporučení českým firmám pro styk s japonskými partnery**

V obchodním styku s japonskými firmami je nutné mít na paměti následující skutečnosti:

- Japonsko není anglicky mluvící zemí, oficiálním jazykem je japonština, angličtina je v obchodním styku používána na různé úrovni pouze jako dorozumívací jazyk

- hlavními konkurenty na trhu jsou japonské firmy (nedostatečné je vypracování nabídkové dokumentace v anglickém jazyce, zásadní obchodní jednání by mělo být vedeno v japonštině za pomoci tlumočnicka)
- i ve firmách, které obchodují se zahraničím, existuje jazyková bariéra
- obchodní korespondenci je nutno vést v perfektní angličtině (japonština je samozřejmě výhodou), některé firmy využívají pro anglickou korespondenci rodilých mluvčích
- osobní jednání je třeba s předstihem avizovat, agendu jednání písemně potvrdit a smluvené termíny schůzek striktně dodržet
- úvodní kontakt vyžaduje poskytnout především dostatečné údaje o vlastní osobě a firmě, teprve následně o obsahu nabídky
- připravenost na jednání je podmínkou (jasně stanovená agenda jednání a představa závěrů)
- při osobním jednání s japonskými partnery je třeba respektovat jejich styl komunikace - při jednání se nespěchá, velký důraz se klade na zdvořilost a rozvážnost v projevu, nevhodná je nadměrná gestikulace (úvodní jednání s japonskými firmami jsou velmi zdoluhavá, tomu je nutno přizpůsobit délku pobytu v Japonsku)
- neodmyslitelnou součástí osobního obchodního styku je výměna navštívenek, kterých je třeba mít pro pobyt v Japonsku velkou zásobu
- je třeba dbát i na formu podání navštívenky, které se podávají oběma rukama a otočené tak, aby ji partner mohl číst
- požadavky japonských partnerů je nutno brát seriózně a snažit se jim vyhovět (v opačném případě partner od dalšího jednání odstoupí)
- potřebná je rychlá komunikace s partnerem (fax, e-mail), nutná okamžitá odpověď
- běžnou zvyklostí je vyžádat si od partnera bankovní reference
- po zahájení spolupráce se musí bezpodmínečně plnit dohodnuté podmínky
- metody marketingu používané a úspěšné jinde nemusí být v Japonsku účinné, běžná výroková modifikace úspěšná v Evropě nebo USA nemusí být pro Japonsko vhodná, nabízený výrobek musí plně odpovídat požadavkům japonského partnera a očekávání japonského trhu
- nízká cena nebo cenová výhodnost není rozhodující, rozhodujícím faktorem je perspektiva dlouhodobého obchodního styku a vysoká kvalita výrobku, odpovídající japonským parametrům a potřebám
- kromě vlastního výrobku je třeba dodržet japonské standardy na označení, balení, paletizaci, což umožní skladování a přepravu dle japonských zvyklostí
- produkt určený pro maloobchodní prodej musí být označen požadovanou etiketou v japonštině již od zahraničního výrobce, což snižuje jinak velmi vysoké náklady na pracovní sílu v Japonsku
- vývozce, který se rozhodne prodávat svoje zboží do Japonska, musí být připraven na požadavky vysokého objemu a včasnost dodávek - je nepřijatelné, aby zavedený produkt najednou chyběl, vývozce musí vytvořit s japonským partnerem vhodný systém dodávek v objemu i čase, aby byla průběžně uspokojována místní potřeba (důvodem neúspěchu prodeje některého zahraničního zboží bylo nedodržení tohoto principu)
- zahraniční vývozce musí stále demonstrovat aktivní zájem na budování místního trhu pro svůj produkt, úspěšní dovozci provádí velmi aktivní a nákladný marketing, inovují výrobky a neustále rozšiřují okruh svých zákazníků
- značkový produkt musí mít označení, které si japonský spotřebitel lehce pamatuje a může je lehce vyslovit (označení by nemělo obsahovat písmeno "I", shluk samohlásek apod.), důležitá je asociace produktu s něčím známým, tradičním, originálním.

### **Spotřebitelské zvyklosti**

Spotřebitelské zvyklosti se v mnohém odlišují od ostatních zemí a vzhledem k celé řadě místních specifik a musí být dokonale zkoumány a akceptovány. V 90. letech nastoupil nový spotřebitelský trend vyhledávání odpovídající užité hodnoty za rozumnou cenu, zatímco dříve preferovali spotřebitelé nákup luxusního zahraničního zboží za přemrštěné ceny. Vyrůstá zakládání diskontních obchodů s nízkými cenami. Mnozí japonští spotřebitelé překonali počáteční nedůvěru a vyhledávají tyto obchody (které velmi často prodávají i přední značkové zboží) stále častěji. Znamená to významný posun v chování japonského spotřebitele, který donedávna považoval levnější zboží za nekvalitní.

Základem úspěchu je kvalita, spolehlivost a uživatelsky příjemné parametry. Odběratelé pak dlouhodobě setrvávají u spolehlivého dodavatele.

Každý druh spotřebního zboží je ovlivněn specifickými spotřebitelskými návyky. Pro řadu druhů spotřebního zboží i některých technických zařízení existují základní marketingové studie, vypracované JETRO nebo MIPRO, které jsou k dispozici v agentuře CzechTrade, kanceláři JETRO Praha.

## **7.5 Specifická pravidla při řešení obchodních sporů**

Řešení obchodních sporů je v Japonsku velmi obtížné - a to nejen kvůli jazykové bariéře, ale z důvodu zdlouhavosti, komplikovanosti postupů, vysokým nákladům na právní zastoupení apod. Výsledek soudního rozhodnutí navíc představuje většinou rozhodnutí o nutnosti splnění smluvního závazku. Institucí pro řešení obchodní sporů v Japonsku je Japan Commercial Arbitration Association (JCAA). Řešení sporů však není o mnoho jednodušší než soudní cestou - spor je projednáván v japonštině, dle japonského práva a za velmi vysokých nákladů.

Pokud je řešení sporu s japonským subjektem nezávislou institucí nevyhnutelné, je optimální projednání sporu prostřednictvím International Chamber of Commerce v Paříži.

Nejčastějším řešením obchodního sporu je vzájemná neformální dohoda. Japonci dávají přednost někdy i vlastní ztrátě a s firmou, s níž by měli vést spor, raději přeruší obchodní styk.

Obchodní spory ve styku s Japonskem nejsou časté, neboť Japonci jsou velmi solidními partnery. Japonští obchodníci téměř bez výjimky respektují smlouvy a své závazky plní. ZÚ v podstatě nezná negativní zkušenosti českých firem v tomto směru. Opačným a velmi závažným problémem je neplnění závazků českých firem z hlediska kvality a včasnosti dodávek. V Japonsku se na dodací a kvalitativní podmínky nahlíží zcela nekompromisně a jsou přesně zakotveny ve většině smluv včetně sankčních ustanovení. Při neplnění kvalitativních a kvantitativních podmínek, termínů dodávek apod. je penále za neplnění nejmenším postihem. Výsledkem je ztráta důvěry a japonské firmy kontrakt neobnoví.

## **7.6 Režim zadávání veřejných zakázek**

Veřejné zakázky se v Japonsku zadávají formou veřejných soutěží, jichž se mohou zúčastnit předkvalifikovaní dodavatelé. Status kvalifikovaného dodavatele lze získat podáním přihlášky a splněním podmínek u státních institucí, které veřejné zakázky zadávají (ministerstva a vládní agentury, veřejná televizní síť NHK, atd.). Na základě předkvalifikace získá dodavatel možnost zúčastnit se veřejných soutěží v rámci rezortu, který mu status uděluje.

I po udělení statutu KD existuje řada dalších podmínek, které musí účastník výběrového řízení splňovat. Firmy, které vyrábějí nebo prodávají určité zboží, musí získat souhlas a licenci k této činnosti v souladu s japonskými zákony. Například dodavatelé zdravotnické techniky musí předložit notifikaci podle Zákona o farmacii. Potenciální dodavatelé by se měli rovněž seznámit s nepovinnými technickými specifikacemi, jako jsou např. japonské průmyslové normy (JIS).

Obecně jsou pravidla pro vládní tendry stanovena v "Agreement on Government Procurements", ale další podmínky musí být splněny při nákupu zařízení pro veřejné telekomunikace, počítačů a superpočítačů, satelitních zařízení pro komerční účely a zdravotnické techniky.

Z výše uvedeného vyplývá složitost podmínek pro účast zahraničních subjektů ve výběrových řízeních státních zakázek. Účast zahraničních firem včetně velkých světových inženýrských společností je velmi problematická z důvodu jazykové bariéry (oficiálním jazykem je japonština), provázanosti osobních vztahů úředníků a firemních zástupců, nedůvěry k zahraničním partnerům apod. Pro české podniky je přímá účast na veřejných zakázkách v Japonsku prakticky nemožná.

Vládní instituce poskytují informace o tendrech v oficiálních vládních novinách "Kanpo", které vycházejí v japonštině. Pro zahraniční firmy, které mají zájem o účast v tendrech, je proto nezbytné mít v Japonsku zastoupení nebo zprostředkovatele. Každá vládní instituce má pro veřejné soutěže své kontaktní místo.

Postup řízení včetně kontaktních míst je uveden v publikaci "Q&A on Government Procurement Contracts - Guide to the Government Procurement Market of Japan", kterou vydává japonské MZV. (Informace je k dispozici v agentuře CzechTrade.)

Případné další informace lze získat na ministerstvu zahraničních věcí:

First International Organizations Division, Economic Affairs Bureau  
Ministry of Foreign Affairs  
tel: 0081-3-3580-3311, linka 2536  
fax: 0081-3 3581-9470

Základní údaje o veřejných zakázkách v angličtině jsou k dispozici také na síti Internet na stránce JETRO (<http://www.jetro.go.jp/>), kde lze získat i další informace o hospodářských trendech a obchodní praxi v Japonsku.

## **7.7 Problémy a rizika japonského trhu**

Japonsko je prakticky bezrizikový trh s vysokou solventností a solidností obchodních partnerů. Obchodním rizikem je značná fluktuace japonské měny. Kromě USD začaly japonské firmy od počátku roku 1999 používat pro obchodní transakce Euro.

## **7.8 Adresy významných obchodních a hospodářských komor a podnikatelských svazů**

### **Obchodní komory**

Obchodní a průmyslové komory jsou významným prvkem japonského hospodářského života. Jejich hlavním zaměřením je podpora rozvoje hospodářského života města a prefektury, malého a středního podnikání. Sdružují zpravidla střední a malé podniky v dané oblasti. Komory poskytují svým členům informační servis, organizují výstavy, sympozia,

školení atd. a větší komory udržují mezinárodní styky. V Japonsku je téměř 500 obchodních a průmyslových komor.

K hlavním obchodním komorám se zahraničními styky patří:

Japan Chamber of Commerce and Industry  
3-2-2, Marunouchi, Chiyoda-ku, Tokyo 100-0005  
tel: 0081-3-3283-7824, fax: 0081-3-3216-6497

Tokyo Chamber of Commerce and Industry  
3-2-2, Marunouchi, Chiyoda-ku, Tokyo 100-0005  
tel: 0081-3-3283-7500, fax: 0081-3-3216-6497

Osaka Chamber of Commerce and Industry  
2-8, Honmachibashi, Chuo-ku, Osaka 540-0029  
tel: 0081-6-6944-6211, fax: 0081-6-6944-6293

Kobe Chamber of Commerce and Industry  
6-1, Minatojima Nakamachi, Chuo-ku, Kobe 560-8543  
tel: 0081-78-303-5806, fax: 0081-78-303-2312

Nagoya Chamber of Commerce and Industry  
2-10-19, Sakae, Naka-ku, Nagoya 460-8422  
tel: 0081-52-232-5727, fax: 0081-52-232-5751

Fukuoka Chamber of Commerce and Industry  
2-9-28, Hakata, Ekimae, Hakata-ku Fukuoka 812-8505  
tel: 0081-92-441-1111, fax: 0081-92-474-3200

Kyoto Chamber of Commerce and Industry  
Ebisugawa Karasuma, Nakagyo-ku, Kyoto 604-0862  
tel: 0081-75-212-6450, fax: 0081-75-251-0743

### **Podnikatelské svazy**

Nejvýznamnější hospodářskou institucí je **Federace hospodářských organizací Keidanren**. Kromě celonárodního sdružení Keidanren existují regionální federace v největších průmyslových centrech a to v Ósace pro oblast Kansai (Kankeiren) a v Nagoyi pro oblast středního Japonska "Chubu" (Chukeiren). Tyto instituce reprezentují a sdružují největší japonské korporace a přímo či nepřímo se podílejí na formulování hospodářské politiky vlády.

Keidanren (Japan Federation of Economic Organizations)  
1-9-4, Otemachi, Chiyoda-ku, Tokyo 100. Japan  
tel: 0081-3-3279-1411, fax: 0081-3-5255-6232

Kankeiren (Kansai Economic Federation)  
Nakanoshima-Center Bldg.  
2-27, Nakanoshima 6, Kita-ku, Osaka 530  
tel: 0081-6-6441-0443, fax: 0081-6-6441-0443

Chukeiren (Chubu Economic Federation)  
10th Floor, Nagoya Sakae Bldg.  
5-1, Buheicho, Higashiku, Nagoya  
tel: 0081-52-962-8090, fax: 0081-52-962-8090

### **Odborná sdružení**

V Japonsku existuje velký počet odborných asociací, dovozních sdružení apod. Tyto instituce disponují základními údaji o dovozním trhu v daném oboru a kontakty na potenciální partnery. Součástí publikace JETRO Japan Trade Directory je seznam nejdůležitějších asociací.

## **7.9 Doporučené komerční výstavy v letech 2001 - 2002 v Japonsku**

Účast na výstavách a veletrzích v Japonsku je pro české podniky relativně nákladnou záležitostí, nicméně tato účast je nejvýhodnější formou komerční propagace v Japonsku pro ty podniky, které obchodní partnery teprve hledají. Hlavní výstavní akce mají vysokou odbornou návštěvnost, což zaručuje oslovení širokého okruhu potenciálních partnerů.

Agentura JETRO poskytuje možnost účasti zahraničním vystavovatelům včetně obchodních úseků zastupitelských úřadů v tzv. International Import Zones na vybraných mezinárodních výstavních akcích prakticky bezplatně. V roce 2000 se OEÚ ZÚ Tokio podařilo zajistit účast na následujících komerčních výstavách: Tokyo International Giftshow, FOODEX, Osaka International Trade Fair 2000, European Days (Kitakyushu).

V Japonsku se každoročně koná více než 200 odborných nebo všeobecných veletrhů a výstav. Následně uvádíme vybrané hlavní výstavy pro rok 2002, které zbožíově odpovídají potřebám českého vývozu a které současně dávají možnosti pro kolektivní účast více než jednoho podniku. Kompletní seznam výstav v Japonsku je obsažen v publikaci JETRO "List of Trade Fairs in Japan", která je k dispozici v kanceláři JETRO Praha nebo v agentuře CzechTrade. Pro rozhodnutí o účasti se doporučuje konzultovat s organizátorem přesné zaměření výstavy, profil vystavovatelů a návštěvníků, mezinárodní účast apod., neboť v řadě oborů se výstavní akce prolínají a některé mají pouze regionální význam.

### **Všeobecné veletrhy**

#### **West Japan Import Fair**

*termín a místo:* květen 2002, Fukuoka (každoročně)

*vystavováno:* dovážené spotřební zboží a potraviny

*organizátor:* West Japan Industry and Trade Exhibition Association

*URL:* <http://www.nishiten.or.jp/import.htm>

*kontakt:* fax: 0081-93-521-8845

*počet návštěvníků na minulém veletrhu:* 91 558

#### **Osaka International Trade Fair (25th)**

*termín a místo:* jaro 2002, Osaka (dvouročně)

*vystavováno:* široká škála výrobků pro denní použití, umělecké a řemeslné výrobky, potraviny, oděvy a různé výrobky

*organizátor:* Osaka International Trade Fair Commission

*URL:* <http://oitfc.fair.or.jp>

*kontakt:* fax: 0081-6-6612-8585, e-mail: [gyoumu2@fair.or.jp](mailto:gyoumu2@fair.or.jp)

*počet návštěvníků na minulém veletrhu:* 390 814

### **Obor: Potraviny a potravinářská zařízení**

#### **FOODEX Japan - International Food & Beverage Exhibition**

*termín a místo:* březen, Tokio (každoročně)

*vystavováno:* potraviny a nápoje

*organizátor:* Japan Management Association

*URL:* <http://www.jma.or.jp/FOODEX/>

*kontakt:* fax: 0081-3-3434-8076

*počet návštěvníků na minulém veletrhu:* 94 054

#### **JAPAN FOOD**

*termín a místo:* 23. - 26. října 2002, Osaka (dvouročně, souběžně s FOODTECH))

*vystavováno:* zpracované potraviny

*organizátor:* Osaka International Trade Fair Commission

*URL:* <http://oitfc.fair.or.jp>

*kontakt:* fax: 0081-6-6612-8585, e-mail: [info@fair.or.jp](mailto:info@fair.or.jp)

*počet návštěvníků na minulém veletrhu:* 81 591

#### **FOODTECH**

*termín a místo:* 23. - 26. října 2002, Osaka (dvouročně, souběžně s JAPAN FOOD)

*vystavováno:* potravinářské technologie, strojní zařízení pro potravinářský průmysl

*organizátor:* Osaka International Trade Fair Commission, fax 81-6-6612-8585

*URL:* <http://oitfc.fair.or.jp>

*kontakt:* fax: 0081-6-6612-8585, e-mail: [info@fair.or.jp](mailto:info@fair.or.jp)

*počet návštěvníků na minulém veletrhu:* 81 591

#### **BREWTEX TOKYO ( International Trade Show for Brewing & Beverage Equipment and Services)**

*termín a místo:* březen , Tokio (každoročně)

*vystavováno:* technologie a zařízení pro pivovary a výrobu nápojů, minipivovary, suroviny a polotovary, destilační technologie a zařízení, pomůcky a zařízení pro restaurace a pivnice, konzultační služby

*organizátor:* Japan Management Association

*kontakt:* fax: 0081-3-3434-8076

*počet návštěvníků na minulém veletrhu:* 8 061

### **Obor: Chemie a nové materiály**

#### **TECHNO PIA 2001 OSAKA - Advanced Materials & Engineering Exhibition**

*termín a místo:* 25. - 28. července 2001, Osaka (každoročně)

*vystavováno:* superfunkční kovy a polymery, technická keramika, stroje a zařízení na zpracování technických materiálů

*organizátor:* The Nikkan Kogyo Shimbun, Ltd. (Osaka Branch)

*URL:* <http://www.nikkan.co.jp>

*kontakt:* fax: 0081-6-6946-3389, e-mail: [j263382@skyblue.ocn.ne.jp](mailto:j263382@skyblue.ocn.ne.jp)

*počet návštěvníků na minulém veletrhu: 64 702*

### **Obor: Obráběcí nástroje a opracování kovů**

#### **Japan International Machine Tool Fair (21st JIMTOF)**

*termín a místo: 29. října - 4. listopadu 2002, Tokyo (dvouročně)*

*vystavováno: obráběcí nástroje, kovářské stroje, zařízení pro přesná a optická měření, abrasiva, převodovky, přístroje pro ochranu životního prostředí*

*organizátor: Japan Machine Tool Builders Association, Tokyo International Trade Fair Commission*

*URL: <http://www.bigsight.or.jp>*

*kontakt: 0081-3-5530-1222, e-mail: [jimtof@bigsight.or.jp](mailto:jimtof@bigsight.or.jp)*

*počet návštěvníků na minulém veletrhu: 139 832*

### **Obor: Stavebnictví**

#### **ARCHITECTURE + CONSTRUCTION MATERIALS**

*termín a místo: březen 2002, Tokyo (každoročně)*

*vystavováno: stavební materiály, interiéry, úprava krajiny, projektování, různá zařízení*

*organizátor: Nihon Keizai Shimbun, Inc.*

*URL: <http://www.nikkei.co.jp/events/AC>*

*kontakt: fax: 0081-3-3836-9292, e-mail: [peter@smj.co.jp](mailto:peter@smj.co.jp)*

*počet návštěvníků na minulém veletrhu: 173 435*

### **Obor: Automobily**

#### **TOKYO AUTO SALON**

*termín a místo: 11. - 14. ledna 2002, Makuhari, Chiba (každoročně)*

*vystavováno: speciálně upravené automobily, pneumatiky, kola, volanty, elektronika, auto-příslušenství a auto doplňky*

*organizátor: TOKYO AUTO SALON Association*

*URL: <http://www.tokyo-autosalon.net>*

*kontakt: fax: 0081-3-3364-3815*

*počet návštěvníků na minulém veletrhu: 235 579*

#### **OSAKA AUTO MESSE 2002**

*termín a místo: únor 2002, Osaka (každoročně)*

*vystavováno: specializováno na příslušenství, díly a doplňky pro osobní automobily*

*organizátor: Auto Messe Association*

*URL: <http://www.automesse.ne.jp>*

*kontakt: fax: 0081-6-6458-3199*

*počet návštěvníků na minulém veletrhu: 227 423*

### **Obor: Spotřební zboží**

#### **TOKYO INTERNATIONAL GIFT SHOW**

*termín a místo: únor, září (dvakrát za rok)*

*vystavováno: spotřební zboží dárkového charakteru, potřeby pro domácnost, drobné spotřební zboží včetně ozdobného skla, bižuterie, šperků apod.*

*organizátor:* Business Guide-Sha, fax 81-3-3843-9850  
*URL:* <http://www.giftshow.co.jp>  
*kontakt:* fax: 0081-3-3843-9850, e-mail: [n-haga@giftshow.co.jp](mailto:n-haga@giftshow.co.jp)  
*počet návštěvníků na minulém veletrhu:* 181 278

### **INTERNATIONAL GLASSWARE TRADE SHOW**

*termín a místo:* 17.-19. ledna 2002, Tokio, (každoročně)  
*vystavováno:* skleněné zboží  
*organizátor:* Glass Manufacturer's Association of Japan  
*kontakt:* fax: 0081-3-3595-2719  
*základní údaje:* odborná výstava pro velkoobchod a maloobchod japonských a zahraničních výrobců stolního skla, 30 vystavovatelů, mj. Japonsko, Francie, Itálie, USA, ČR.  
*počet návštěvníků na minulém veletrhu:* 6 000

### **Obor: Cestovní ruch**

#### **WORLD TRAVEL FAIR 2002 (10th)**

*termín a místo:* listopad, Tokyo, (každoročně)  
*vystavováno:* nabídka cestovních kanceláří a zahraničních agentur na podporu cestovního ruchu  
*organizátor:* WTF Organizing Committee  
*URL:* <http://www.wtf.co.jp>  
*kontakt:* fax: 0081-3-3360-2460, e-mail: [wtf1@tjnet.or.jp](mailto:wtf1@tjnet.or.jp)  
*počet návštěvníků na minulém veletrhu:* 88 059

## 8. FINANČNÍ SEKTOR

### 8.1 Státní rozpočet

Japonský státní rozpočet je sestavován na finanční rok, který trvá od 1.4. do 31.3. následujícího roku. Návrh státního rozpočtu předkládá vláda dolní sněmovně parlamentu. Po jeho schválení je návrh zaslán horní sněmovně k aprobaci. Státní rozpočet vstupuje v platnost i v případě, že jej horní sněmovna neschválí, a to 30 dní po jeho schválení dolní sněmovnou.

Státní rozpočet na rozpočtový rok 2000 (duben 2000 - březen 2001) byl schválen v březnu 2000 v rekordní výši 84,99 biliónu jenů. V průběhu roku 2000 vláda nepřijala dodatečný státní rozpočet, čímž přerušila předchozí řadu po sobě jdoucích let, kdy původní rozpočty byly v průběhu roku navyšovány dodatečnými rozpočty. Rozpočet roku 2000 tak byl o 3,8% vyšší oproti původnímu rozpočtu předchozího finančního roku, ale o 4,7% nižší než konečný objem rozpočtových nákladů v předchozím finančním roce.

#### Státní rozpočet (původní výše) v letech 1995 - 2000, v biliónech jenů

Pramen: Ministerstvo financí (Financial Statistics of Japan)

| rok  | státní rozpočet původní | státní rozpočet celkem | dluhová služba | výdaje na místní financování | všeobecné výdaje | veřejný dluh roku (deficit příjmů a výdajů) |
|------|-------------------------|------------------------|----------------|------------------------------|------------------|---------------------------------------------|
| 1995 | 70,99                   | 78,03                  | 13,2           | 13,2                         | 42,1             | 12,6                                        |
| 1996 | 75,11                   | 78,85                  | 16,4           | 13,6                         | 43,1             | 21                                          |
| 1997 | 77,39                   | 80,17                  | 16,9           | 15,5                         | 43,8             | 16,7                                        |
| 1998 | 77,67                   | 87,99                  | 17,3           | 15,9                         | 44,5             | 15,6                                        |
| 1999 | 81,86                   | 89,02                  | 19,8           | 13,5                         | 46,9             | 31,1                                        |
| 2000 | 84,99                   | 84,99                  | 21,9           | 14,9                         | 48,1             | 32,6                                        |

#### Výdaje a příjmy státního rozpočtu ve fiskálním roce 2000, bil. jenů

Pramen: Economic Planning Agency

##### I. Výdaje

| kapitola                              | částka |
|---------------------------------------|--------|
| sociální výdaje                       | 16,76  |
| splácení státního dluhu               | 21,97  |
| dotace a granty místním samosprávám   | 14,93  |
| veřejné práce                         | 9,43   |
| národní obrana                        | 4,94   |
| věda a vzdělání                       | 6,52   |
| penzijní výdaje na státní zaměstnance | 1,43   |
| ostatní                               | 9,01   |

##### II. Příjmy

| zdroj            | částka |
|------------------|--------|
| daně a poplatky  | 48,66  |
| nedaňové příjmy  | 3,72   |
| státní dluhopisy | 32,61  |

Japonsko se v důsledku schodkových rozpočtů posledních let potýká s výrazným státním dluhem. Finanční situace státu se poprvé zhoršila v roce 1973 následkem ropné krize, což přinutilo vládu vydat v rozpočtovém roce 1975 poprvé v japonské poválečné historii vládní dluhopisy k pokrytí schodku státního rozpočtu. Od roku 1980 se vláda snažila zbavit státního dluhu, což se podařilo na začátku devadesátých let. V letech 1990-1993 nevydala vláda žádné dluhopisy k pokrytí rozpočtových deficitů. V roce 1994 však vláda znovu vydala dluhopisy k uhrazení schodku vzniklého v rozpočtovém roce 1994 v důsledku snížení daní. V následujících letech vláda pokračovala v praxi schodkových rozpočtů a jejich krytí státními dluhopisy vzhledem k propadu ekonomiky a velkému zemětřesení, které postihlo v roce 1995 oblast Kobe. V rozpočtovém roce 2000 byly emitovány dluhopisy v celkové výši 32,6 biliónů jenů, z čehož 9,2 biliónu byly tzv. stavební obligace na financování veřejných prací a státních zakázek a 23,4 biliónu pocházelo z běžných vládních dluhopisů. V roce 2000 dosáhla souhrnná výše vládních dluhopisů částky 364 biliónů jenů, což je 73% HDP a znamená další nárůst poměrného státního dluhu (v porovnání s 68% HDP v roce 1999). Celkový státní dluh, který v roce 1999 dosahoval 476 biliónů a představoval 107% HDP v roce 2000 dále vzrostl a Japonsko se stalo zemí s nejvyšším poměrem státního dluhu vůči HDP. Tento poměr by se měl v následujících letech podle všech zvýšit až na 165% HDP i když vládní opatření na snížení státního dluhu přijímaná od roku 1997 budou maximálně účinná. (V listopadu 1997 vláda přijala zákon o reformě veřejných financí, který stanovuje limit deficitu státního a místních rozpočtů na 3% HDP a zamezuje vydávání zvláštních dluhopisů k pokrytí schodků státního rozpočtu počínaje rozpočtovým rokem 2003).

Státní rozpočet pro fiskální rok 2001 byl v prosinci 2000 předložen parlamentu ke schválení a byl vyhlášen v březnu 2001. Rozpočet byl přijat jako schodkový, v celkové výši 82,65 bil. jenů, což představuje pokles o více než 2 bil. jenů oproti rozpočtu na rok 2000. Na všeobecné údaje je určeno rekordních 48,66 biliónu jenů. Největší snížení je plánováno na kapitulu státního dluhu, kde je poprvé od roku 1995 počítáno s vydáním dluhopisů na krytí schodku rozpočtu v objemu nižším než 20 bil. jenů (19,56 bil.).

## **8.2 Platební bilance, devizové rezervy**

Běžný účet platební bilance země je dlouhodobě aktivní zásluhou vysoce aktivní bilance zahraničního obchodu (obchodní bilance) a repatriovaných příjmů ze zahraničních investic. Kapitálový a finanční účet je dlouhodobě pasivní z důvodu rozsáhlých investic v zahraničí v rámci investiční činnosti japonských společností.

Již od roku 1983 má Japonsko každoročně největší přebytek obchodní bilance na světě, za rok 1998 tento dosáhl rekordní výše téměř 16 bil. jenů. Za rok 2000 činil přebytek obchodní bilance 12,5 bil. jenů (na bázi plateb). Saldo běžného účtu platební bilance částečně vyvažuje pasivum plateb za služby nakupované v zahraničí především v souvislosti se zahraničním obchodem a cestovním ruchem.

Na dlouhodobé pasivum kapitálového účtu mají vliv zejména japonské přímé investice v zahraničí (PZI), které začaly poprvé růst již v polovině 60. let. V 80. letech získaly novou dynamiku a v roce 1990 zaznamenalo Japonsko nejvyšší roční částku vlastních PZI ve výši 7,09 bil. jenů. V roce 2000 činily japonské PZI 3,54 bil. jenů, což bylo výrazně více, než v roce 1999. Nejvýznamnější cílovou zemí japonských PZI jsou dlouhodobě Spojené státy, kam směřuje pravidelně více než třetina celkového objemu. Přes 20% PZI směřuje do ostatních zemí v Asii, zejména Indonésie, Číny, Thajska a Singapuru. V posledních letech se výrazně zvýšil podíl investic směřujících do zemí EU.

## Vývoj platební bilance Japonska a jejich hlavních položek v letech 1995-2000 (v bil. jenů, na bázi plateb)

Pramen: Ministry of Finance

|                       | 1995  | 1996   | 1997   | 1998   | 1999   | 2000   | 99/00  |
|-----------------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| <b>Běžný účet</b>     | 10,4  | 7,2    | 11,4   | 15,9   | 12,2   | 12,6   | 3,7%   |
| z toho:               |       |        |        |        |        |        |        |
| obchodní bilance      | 12,3  | 9,1    | 5,8    | 15,99  | 14,1   | 12,5   | -12,5% |
| bilance služeb        | -5,4  | -6,8   | -6,5   | -6,4   | -6,2   | -5,1   | -3,5%  |
| Kapitálový účet       | -6,3  | -3,3   | -13,8  | -17,1  | -5,6   | -9,1   | 62,5%  |
| Průměrný kurz JPY/USD | 93,97 | 108,81 | 120,92 | 131,02 | 113,94 | 107,78 | -5,4%  |

### Devizové rezervy

Japonsko zaujalo v roce 1993 první místo ve světovém žebříčku držitelů devizových rezerv, když na konci roku vykázalo rezervy ve výši 95,5 mld. USD. Jejich vývoj pokračoval dalším růstem a do konce roku 1997 dosáhly (včetně zlata) celkové výše přes 220 mld. USD. V roce 1998 se objem devizových a zlatých rezerv mírně snížil na 215, 9 mld. USD, v roce 1999 však opět výrazně vzrostl, a to zejména ve druhé polovině roku. Na konci roku 1999 činily devizové rezervy 288,1 mld. dolarů. Růst pokračoval i v roce 2000 a v závěru roku dosáhly devizové rezervy 361,6 mld. dolarů.

### 8.3 Zahranichní zadluženost, dluhová služba

Japonsko je největším světovým věřitelem. Z hlediska celkové rovnováhy zahraničních aktiv a pohledávek je "čistým věřitelem" a postupně nahradilo v roli největšího zdroje úvěrů Spojené státy.

### 8.4 Bankovní soustava, hlavní banky v zemi

Centrální bankou je The Bank of Japan (BOJ), která vystupuje jako nezávislá zodpovídající se pouze parlamentu. Ačkoliv jejího předsedu jmenuje japonský premiér, politika BOJ daleko více sleduje zájmy japonského hospodářství, než zájmy vlády. V roce 2000 se například záměry a rozhodnutí BOJ dostaly do přímého rozporu se zájmy kabinetu, když se v srpnu 2000 rozhodla ukončit politiku nulové úrokové sazby. Japonská vláda byla zásadně proti takovému postupu, neboť se obávala, že povede k plošnému zvýšení úrokových sazeb v ekonomice a oslabí už tak křehkou revitalizaci. BOJ nicméně politiku nulové sazby ukončila navzdory zásadnímu nesouhlasu vlády, neboť věřila, že je takový krok potřebný k udržení stanovené míry inflace a dalších monetárních indikátorů.

Spolehlivost a serióznost japonských bank byla v poválečném Japonsku příslovečná. V 90. letech však došlo k řadě bankovních skandálů, které dobrou pověst japonského bankovního sektoru zpochybnilly. Současná situace japonského bankovního sektoru je vážná. Řada velkých bank se potýká s problémovými úvěry a nedostatkem zdrojů na refinancování. V letech 1996 - 1999 přijala vláda opatření na očistění bankovního sektoru prostřednictvím rekapitalizace bank a deregulace a liberalizace finančních služeb. Tato reforma je někdy označována jako "Big Bang" v japonském bankovníctví.

V rámci reformy finančního sektoru byla v roce 1998 uvolněna omezení přeshraničních finančních transakcí a byl přijat balíček nových zákonů nazvaný Reforma finančního systému

a zahrnující zejména novely bankovního zákona, zákona o pojišťovnictví a zákona o cenných papírech a obchodování s nimi. V letech 1999 a 2000 byly přijaty další zákony směřující k vytvoření uceleného právního rámce pro přeměnu jednotlivých částí japonského finančního sektoru na jednotný moderní finanční systém. Jednou z hlavních změn je zrušení omezení, která rozdělovala banky do kategorií (městské, pro dlouhodobé financování, spořitelní, atd.) a určovala, které produkty a služby může která kategorie bank poskytovat (běžné úložky a platby, dlouhodobé úvěry a emise obligací klientů, termínované vklady a investiční spoření, apod.). Reforma finančního sektoru tak umožnila reorganizaci a restrukturalizaci bankovního sektoru, která začala prvními sloučením několika bank v roce 1998 a pokračovala i v letech 1999 a 2000. Rok 2000 byl přelomový, neboť v něm došlo k realizaci prvních sloučení, která setřela tradiční rozdíly mezi jednotlivými typy bank a dala vzniknout univerzálním bankovním konglomerátům.

Na začátku roku 2000 zahrnoval japonský soukromý bankovní sektor 9 tzv. městských bank, 64 oblastních bank, 60 oblastních bank tzv. druhé úrovně, 3 banky pro dlouhodobé financování a 33 spořitelen. Dále v zemi fungovalo několik druhů družstevních bank a úvěrových a finančních družstev (celkem asi 3200 entit, specializovaných zejména na finanční služby pro zemědělství, rybolov a japonský venkov), 46 životních pojišťoven, 34 pojišťoven ostatních a 228 brokerských firem a poskytovatelů služeb na kapitálovém trhu. Státní finanční instituce zahrnovaly vedle BOJ též poštovní spořitelní systém a několik specifických vládních bankovních ústavů (Japonská rozvojová banka, Japonská banka pro mezinárodní spolupráci a 7 specializovaných státních finančních korporací). Vedle domácích bank vyvíjelo v roce 2000 v Japonsku činnost též 84 zahraničních bank. Japonské banky jsou sdruženy ve Federaci japonských bankovních asociací - Zenginkyo:

Zenginkyo (Federation of Bankers Associations of Japan)  
3-1 Marunouchi 1-chome  
Chiyoda-ku  
Tokyo 100  
tel. +81-3-32163761, fax +81-3-32015608

V průběhu roku 2000 došlo k fúzím a sloučením několika významných městských bank, bank pro dlouhodobé financování a spořitelen. Vzniklo několik finančních skupin nové generace, jejichž další vývoj bude pokračovat v roce 2001. Zřejmě nejvýznamnější fúzí je spojení městských bank Dai-Ichi Kangyo (3. největší) a Fuji (6. největší) se spořitelnou Yasuda Trust a bankou pro dlouhodobé financování Industrial Bank of Japan. Na podzim 2000 tyto banky společně vytvořily bankovní skupinu Mizuho, která se stala nejsilnější bankou v zemi. Již na jaře 2000 došlo ke sloučení dalších dvou významných spořitelen Mitsui a Chuo do jedné univerzální banky Chuo Mitsui. V roce 2000 byly dále oznámeny následující fúze, jejichž realizace však potrvá až do roku 2001: městské banky Sakura (4. největší, dříve Mitsui Bank) a Sumitomo (2. největší) vytvoří společně banku Sumitomo Mitsui, městská banka Tokyo-Mitsubishi vytvoří se spořitelnou Mitsubishi skupinu Mitsubishi Tokyo a městské banky Sanwa (5. největší) a Tokai (8. největší) vytvoří spolu se spořitelnou Toyo holding Sanwa-Tokai-Toyo.

Vedle probíhající deregulace a liberalizace a s nimi souvisejících fúzí a akvizic byla druhým významným tématem v japonském bankovníctví v roce 2000 pokračující existence špatných úvěrů. V březnu 1999 bylo 15 nejvýznamnějších bank rekapitalizováno ze státních zdrojů finanční injekcí ve výši 7,46 bil. jenů (v návaznosti na předchozí finanční injekce v roce 1998 ve výši 30 bil. jenů na úhradu splatných pohledávek a dalších 30 bil. jenů na rekapitalizaci ohrožených bank a stabilizaci finančního systému). Přesto v březnu 2000 činil celkový objem špatných úvěrů v těchto 15 nejvýznamnějších bankách téměř 16 bil. jenů (ve

srovnání s 21 bil. v březnu 1999 před rekapitalizací). V roce 2000 byl vytvořen nový orgán vlády, Úřad pro finanční služby (Financial Services Agency, FSA), který převzal agendu několika vládních orgánů týkající se špatných úvěrů a s nimi spojených úpadků a bankrotů některých bank a nestability finančního sektoru jako celku.

Špatnými úvěry byly nejvíce postiženy zejména tři tradiční poskytovatelé dlouhodobých úvěrů (tzv. banky pro dlouhodobé financování): Long-Term Credit Bank of Japan (LTCBJ), Industrial Bank of Japan (IBJ) a Nippon Credit Bank (NCB). LTCBJ byla v roce 1998 dočasně znárodněna poté, co přestala být schopna fungování vzhledem k nekontrolovatelnému nárůstu objemu špatných úvěrů. Pod nucenou správou byla restrukturalizována a jako banka Shinsei prodána konsorciu investorů ze zahraničí (pod vedením americké investiční skupiny Ripplewood Holding Company). NCB byla prodána skupině domácích investorů, vedených internetovou firmou a zahrnující několik finančních skupin z oblasti leasingu a pojišťovnictví. IBJ byla sloučena v rámci vzniku bankovní skupiny Mizuho (viz výše).

V roce 2000 tedy procházel japonský bankovní sektor bouřlivým vývojem, jehož výsledky nejsou ještě zřejmé. Vedle výše zmíněných změn, které zřejmě povedou k univerzalizaci japonského bankovnínictví a očištění systému od špatných úvěrů vzniklých v době “hospodářské bubliny” na přelomu 80. a 90. let, probíhá v japonském bankovnínictví též výrazná modernizace (včetně přechodu na služby poskytované po Internetu), internacionalizace (otevření finančního sektoru konkurenci přilákalo mnohé zahraniční bankovní a finanční skupiny jak do bankovnínictví tak na kapitálový trh) a trend k bankassurance (posílený uvolněním omezení pro poskytování bankovních služeb pojišťovacími společnostmi a pojišťovacími službami bankami v závěru roku 2000).

## **8.5 Daňový systém**

Japonsko patří dosud mezi země s poměrně nízkým zdaněním společností i fyzických osob. Index daňové zátěže (jako poměr prostředků vybraných od obyvatelstva na daních k celkovým příjmům) se pohybuje pod 40%, což je o málo výše než v USA (cca 35%) a podstatně méně než např. v evropských zemích (Německo - 55%, Francie - 62%). Změna daňového systému je součástí současné vládní politiky na ozdravení veřejných financí země. V rozpočtovém roce 2000 pocházelo z přímých daní 62% příjmů státního rozpočtu z daní a poplatků, 38% pocházelo z nepřímých daní. V rámci přímých daní pocházelo 66% příjmů z daně z příjmu, 33% z podnikové daně a 1% z daně dědické. Z nepřímých daní měla největší význam spotřební daň (cca 20%). Daň z alkoholu, tabákových výrobků, pohonných hmot a správní poplatky se všechny pohybovaly mezi 2-4%. Zbývající 3% pocházela z cel a silničních daní.

Ve fiskálním roce 1999 došlo k zásadní restrukturalizaci systému daní, což přineslo snížení daňového výnosu (a tím i zátěže) o 9,3 bil. jenů již v roce 1999. Hlavními změnami v daňové praxi bylo snížení nejvyšší sazby daně z příjmu z 50% na 37%, snížení místní daně z 15% na 13%, snížení celkové daňové zátěže podniků z 46,36% na 40,87% a možnost odpočtu výdajů na vzdělání a péči o děti ze základu daně z příjmu soukromých osob.

V roce 2000 došlo k dalším změnám daňové politiky, a to zejména dalším zvýhodněním investic soukromých osob (jak do finančních instrumentů tak i do nemovitého majetku, zejména bydlení) a zavedením daňových úlev pro malé a střední podniky, rodinné podniky a nově vznikající podniky. Daňové úlevy též doplní připravovanou reformu penzijního systému tak, aby byl oceněn aktivní přístup zaměstnanců i zaměstnavatelů ke spoření v rámci penzijních plánů. V posledních letech se výrazně zúžila daňová základna tak, jak japonská vláda udělovala různé daňové úlevy a odpisové výjimky, aby podpořila domácí spotřebu. V

roce 2001 bude proto nutné, aby vláda pokračovala v revizi daňové politiky a zajistila vyšší daňový příjem pro státní rozpočet.

Všeobecná spotřební daň (obdoba DPH) zůstává od roku 1997 ve výši 5%.

## **8.6 Obvyklé platební podmínky, platební morálka**

Běžnou platební podmínkou je platba proti dokladům (D/P - documents against payment), dokumentární akreditiv (L/C - letter of credit), v některých případech platba předem, případně otevřený účet. Při déle trvajícím obchodním kontaktu a častých dodávkách se platební podmínky stanovují individuálně tak, aby vyhovovaly oběma stranám.

ZÚ Tokio nezná případy zřejmého nedodržení platebních povinností ze strany japonských partnerů.

## 9. INVESTIČNÍ KLIMA

### 9.1 Podmínky pro vstup zahraničního kapitálu

Základním principem pro vstup zahraničních investorů do Japonska je nediskriminační zacházení, tj. rovnost podmínek pro zahraniční investory a japonské subjekty. Tento princip je uplatňován teprve od počátku 90. let z důvodu předchozí vysoké převahy přímých japonských investic v zahraničí nad PZI v Japonsku. Od počátku 90. let sílí příliv PZI do Japonska, neboť od roku 1992 nepotřebuje zahraniční investor ve většině sektorů japonského hospodářství souhlas japonské vlády - s výjimkou několika oblastí, které se dotýkají národní bezpečnosti (letecký průmysl, zbrojní průmysl, jaderná energetika a kosmický výzkum a vývoj) a rovněž v tzv. citlivých odvětvích (zemědělství, lesnictví, rybolov, těžba, ropa a kožedělný průmysl). Zahraniční, zvláště americké firmy využily vhodné podmínky v Japonsku a svoje přednosti v know-how v telekomunikacích, software apod. a zřídily v Japonsku vlastní podniky nebo vstoupily do japonských subjektů. Pro mnoho japonských firem bylo převzetí podniku nebo sloučení se zahraničním kapitálem ve složité finanční situaci jedinou možností přežití. Dalším faktorem umožňujícím vstup zahraničních investorů do Japonska je změna způsobu zveřejňování hospodářských výsledků japonských společností - současná úprava odpovídá již mezinárodním účetním standardům.

Japonsko bývá někdy vydáváno za zemi s velmi složitými podmínkami pro podnikání zahraničních firem. Za hlavní bariéry pro podnikání zahraničních subjektů jsou považovány netransparentní byrokratické postupy a složitost legislativy, silná místní konkurence, monopolní postavení a propojení místních společností, extrémně vysoké počáteční náklady, vysoké ceny pozemků a obtížnost získání vhodných pozemků, relativně vysoké daňové zatížení, vysoké životní náklady zahraničních expertů a jejich pobytové podmínky, jazyková a kulturní bariéra, japonská mentalita a předsudky vůči zahraničním partnerům, obtížné získávání kvalifikované dvojjazyčné pracovní síly, vysoké náklady na pracovní sílu, japonský systém doživotního zaměstnaneckého vztahu a nepřenosného důchodového pojištění, těžce proniknutelná, složitá distribuční síť a další. Japonská vláda i soukromý sektor se v posledních letech snaží zlepšit podmínky pro zahraniční investory a poskytnout jim podporu. K vládním agenturám poskytujícím poradenské služby patří:

#### **JETRO (Japan External Trade Organization)**

Investment Promotion Division, tel. 81-3-3582-5571, fax 81-3-3505-6248  
[www.jetro.jp](http://www.jetro.jp)

#### **Foreign Investment in Japan Development Corporation (FIND)**

2F Akasaka Twin Tower, 2-17-22, Akasaka, Minato-ku, Tokyo 107  
tel. 81-3-3224-1203, fax 81-3-3224-9871

#### **Small Business Globalization Center**

37 Toranomon Mori Bldg., 5-1-3, Minato-ku, Tokyo 105  
tel. 81-3-5470-1522, fax 81-3-5470-1527

Státní podporu (půjčky, odpisy, záruky) lze získat v případě rozvoje malého a středního podnikání především v hi-tech oblastech (biotechnologie, polovodiče, nové materiály). Preference se naopak netýkají obchodu. Daňové úlevy lze získat při investici vyšší než 21 mil. JPY ve stanovených oblastech (málo osídlených nebo nerozvinutých, zemědělských, na

poloostrovech a v průmyslových zónách). Z japonského hlediska jsou pro zahraniční investice preferované vyspělé technologie, informační technologie a průmyslová odvětví, kde dochází k transferu moderních zahraničních technologií a manažerských technik, rozšíření výroby a k vytváření nových pracovních příležitostí. K podpoře zahraničních investic patří:

- daňové zvýhodnění
- prodloužení překlennovacího období pro ztráty z prvních třech let podnikání až na sedm let (od zahájení podnikání)
- zvýhodněné odpisy po dobu pěti let od zahájení podnikání
- osvobození od místních daní z pozemků
- finanční půjčky s výhodnými úvěrovými podmínkami, poskytované prostřednictvím specializovaných japonských bank
- poskytování záruk za půjčky (především pro oblast malého a středního podnikání)
- poskytování informací a konzultací.

### **Právní formy podnikání**

Právní formy podnikání zahraničních subjektů jsou upraveny obchodním zákoníkem (Commercial Code) a jsou obdobné formám podnikových subjektů dle anglosaského práva:

- akciová společnost (corporation, Kabashiki Kaisha, K.K.)
- společnost s ručením omezeným (limited liability company, Ltd., Yagan Kaisha, Y.K.)
- společnost s ručením neomezeným (unlimited liability company, Co., Gomei Kaisha, G.K.)
- společnost s omezeným nebo neomezeným ručením (Goshi Kaisha)

K.K. (Corporation) je nejčastější právní podnikovou formou v Japonsku. Minimální výše kapitálu akciové společnosti činí 10 mil. JPY. Počet akcionářů je neomezený (1 a více). Minimální výše kapitálu u ostatních forem činí 3 mil. JPY. Místní podniky mohou být vlastněny ze 100 % zahraničním kapitálem a mají možnost neomezené repatriace zisků.

## **9.2 Přímé zahraniční investice v Japonsku**

Na konci 90. let došlo k významnému posunu v přílivu zahraničních investic do Japonska. Od roku 1998 se zájem zahraničních investorů zvyšuje na základě deregulačních opatření vlády v řadě oblastí, v důsledku poklesu cenové úrovně nemovitostí, akcií a výhodného směnného kurzu japonské měny vůči hlavním světovým měnám (1998 - červen 1999), snížení daní ze zisku společností od dubna 1999. V letech 1999 a 2000 byla významným lákadlem pro zahraniční investory probíhající restrukturalizace bankovního sektoru.

Přímé zahraniční investice v roce 1998 vzrostly téměř o 90% a dosáhly hodnoty 10,47 mld. USD, v prvním pololetí 1999 se příliv investic zvýšil o 166% a jen za první pololetí přesáhl hodnotu roku 1998 a dosáhl výše 11,34 mld. USD. V daném období bylo uskutečněno 125 významných sloučení nebo převzetí japonských firem zahraničním kapitálem. Celkově se za rok 1999 uskutečnily v Japonsku PZI v hodnotě 12,7 mld. USD. V roce 2000 došlo k výraznému poklesu a PZI činily pouze 8,2 mld. USD.

Na zahraničních investicích v Japonsku se v roce 2000 podílel razantní vstup zahraničního kapitálu do japonského bankovního sektoru a dále do automobilového průmyslu,

telekomunikací a informačních technologií. Příkladem je např. reprivatizace nejvýznamnější banky pro dlouhodobé financování Shinsen Bank konsorciem zahraničních investorů pod vedením americké kapitálové skupiny Ripplewood či vstup GE Capital (USA) a Artemis (Francie) do japonského pojišťovnictví.

Zahraniční firmy dosahují i přes recesi japonského hospodářství velmi dobrých výsledků, podnikají se ziskem, zvyšují obrát a dokonce očekávají další růst odbytu - zejména ve službách a obchodu. Dosahují o 150 - 200 % vyšší produktivitu než je běžná v japonských podnicích, což je důsledkem sofistikovaných modernějších metod řízení než jsou tradiční metody používané v japonských firmách (mimo výrobní provozy). Od vstupu nadnárodních společností na japonský trh se dá očekávat zvýšení vnitřní konkurence a snížení cenové úrovně v mnoha oblastech.

Tradičně největším investorem v Japonsku s podílem 41,6% v hodnotě 25.281 mld. USD (411 investičních projektů) jsou USA. Druhým největším investorem je Nizozemí s podílem 10,3% v objemu 6.267 mld. USD. Následuje Německo (5,2 %, 3.161 mld. USD), Švýcarsko (4,7%, 2,852 mld. USD), Velká Británie (4,4 %, 2.656 mld. USD), Kanada (2,8%, 1.727 USD), Hong Kong (2,1 %, 1,273 mld. USD) a Francie (1,8%, 1.077 USD). Pozn. údaje za období 1950 - 1998. Dle sektorů jsou zahraniční investice dosud směřovány téměř rovným dílem do výrobního a nevýrobního sektoru. Největší podíl zahraničních investic dosahovala dosud strojírenská výroba, obchodní služby, chemický průmysl, spotřebitelské služby, finance a pojišťovnictví.

### **9.3 České investice v zemi**

České investice v Japonsku nebyly realizovány.

### **9.4 Nejperspektivnější odvětví pro investice, rizika investování, privatizační a rozvojové programy**

Za perspektivní oblasti pro zahraniční investice jsou považovány telekomunikace, bankovnínictví a pojišťovnictví (životní pojištění), maloobchod (budování obchodních center, koncentrace maloobchodu), informační technologie, energetika, vnitrostátní letecká doprava, bytová výstavba, farmaceutický průmysl, potravinářský průmysl, nemovitosti apod.

Vzhledem ke kapitálové náročnosti je účast českých investic v Japonsku v nejbližší budoucnosti nepravděpodobná.

## **10. ZASTOUPENÍ ČR, MÍSTNÍ PODMÍNKY**

### **10.1 Adresa ZÚ a kontaktní osoba, telefon**

Embassy of the Czech Republic  
2-16-14, Hiroo  
Shibuya-ku, Tokyo 150-0012, Japan

Telefon: (+81-3) 3400 8122/3  
Mobilní telefon: (+81) 090 77 118 159  
Fax: (+81-3) 3400 8124  
E-mail: [tokyo@embassy.mzv.cz](mailto:tokyo@embassy.mzv.cz)  
Web: <http://www.teleserve.co.jp/embassy>

Jméno tituláře ZÚ ČR v Japonsku: Ing. Karel Žebrakovský

Teritoriální působnost ZÚ je pro celé území Japonska.

*Honorární konzulát Kobe*  
p. Hiroshi Takikawa  
honorární konzul  
4-2-12, Isobe-dori  
Chuo-ku, Kobe 651-0084  
(Pozn. p. Takikawa mluví pouze japonsky)

### **10.2 Zastoupení ostatních českých institucí**

*CzechInvest*  
c/o Yokohama Industrial Development Corporation  
Yokohama World Business Center  
Yokohama Porters  
11 Shinko-cho, Naka-ku, Yokohama 231-0001  
tel: 045-222-2075, fax: 045-222-2076, mobil: 090-88916 482  
e-mail: [info@czechinvest.org](mailto:info@czechinvest.org)  
home page: <http://www.czechinvest.org>

### **10.3 Kontakt na české firmy**

*ČSA*  
3-9-17-301, Kita Aoyama  
Minato-ku, Tokyo 107  
Tel. 3409 7414, Fax 3409 7417

*Zastoupení České centrály cestovního ruchu*  
c/o Kagoshima Czech Village  
Czech Tourist Authority Office

Kirishima Highland Brewery  
876-15, Fumoto  
Mizobe-cho, Aira-Gun  
Kagoshima-Ken

#### 10.4 Česká komunita a společnosti přátelství

V Japonsku žije dlouhodobě přibližně 100 českých občanů včetně pracovníků ZÚ, krajské spolky zde nepůsobí. Svůj vztah k České republice rozvíjí pouze **Japonsko-česká společnost**, která vznikla v r. 1959 v Tokiu jako Společnost přátel ČSSR. Postupně vznikly i další pobočky přátelství v různých místech Japonska a k 1. lednu 2001 jich bylo zaregistrovaných třináct. Společnost přátelství má jako celek charakter zájmové organizace a zaměřuje se především na kulturní aktivity. Její členové nejsou významnými představiteli politických ani obchodních kruhů, ale přesto vykonávají velmi zásluhovou práci. Organizují akce o českém umění a mnohdy pomohou českým umělcům při jejich hostování v Japonsku. Největší aktivitu vyvíjí pobočka společnosti přátelství v Tokiu, která se organizačně podílí také na některých akcích ZÚ.

#### 10.5 Turistické podmínky

Pro české a japonské turisty neplatí od r. 1998 vízová povinnost, což znamená, že turista může pobývat v druhé zemi bez víza 90 dnů. Japonsko je pro české i další zahraniční cestovatele zatím málo přitažlivé. Důvodem jsou především vysoké finanční náklady na pobyt (denní náklady představují částku 6 000 JPY - bez ubytování) a jazyková bariéra, včetně znakového písma. Veškeré informace jsou většinou pouze v japonštině.

Občané ČR mohou cestovat na platný pas ČR. Doba jeho platnosti není stanovena. Řidičský průkaz ČR není japonskými úřady uznáván. Cestovatel by měl vlastnit řidičský průkaz mezinárodní. V Japonsku se jezdí vlevo. Nemotorizovaným českým turistům se doporučuje zakoupit tzv. Japan Rail Pass na rychlovlak, který se prodává pouze v českých CK.

Mezinárodní očkovací průkaz není vyžadován.

Před příletem do Japonska musí cestovatelé vyplnit imigrační dotazník, jehož část je vložena do cestovního pasu, část zůstává v evidenci imigračního úřadu. Přihlašovací povinnost není při pobytu do 90 dnů vyžadována.

Bezcelně lze dovážet věci osobní potřeby. Přísný zákaz platí pro narkotika a omamné látky, zbraně a střelivo bez povolení, pornografii. Rovněž dovoz potravin není povolen.

Z Japonska je zakázáno vyvážet předměty kulturních národních památek, starožitnosti, zbraně, střelivo, narkotika, psychotropní látky, pornografii, vojenský materiál a jiné druhy zboží podle zvláštních předpisů. Prokazování dostatečného množství peněz není vyžadováno. Pouze v případě nepatřičného chování cestovatele se vyžaduje potvrzení o výši finanční hotovosti. Povinná směna valut neexistuje. Do Japonska lze vyvést v hotovosti peněžní prostředky až do výše 1 mil JPY.

Při dovozu drobných zvířat se vyžaduje platné osvědčení od veterinárního lékaře v ČR a očkovací průkaz s údaji o datu posledního očkování proti vzteklině. Pokud jsou na zvíře vystaveny oba doklady, platí karanténa 14 - 30 dnů.

### Důležitá telefonní čísla:

|                          |              |
|--------------------------|--------------|
| Policie:                 | 110          |
| Požární/záchranná služba | 119          |
| Japan Helpline           | 0120 46 1997 |
| Turistické informace     | 3201 3331    |

Japonsko je vyspělá kulturní země a po všech stránkách bezpečná. Služby jsou na vysoké úrovni, avšak velmi drahé. Finančně nákladná je i lékařská péče, proto se doporučuje uzavřít před cestou do Japonska zdravotní pojištění. První pomoc je poskytována zdarma, následné ošetření či pobyt v nemocnici si pacient hradí.

## 10.6 Víza, poplatky, specifické podmínky pro cestování do teritoria

Jednostranným opatřením vlád ČR a Japonska byla zrušena vízová povinnost pro pobyty nepřesahující délku 90 dní. K výměně nót mezi českým ministrem zahraničí a japonským velvyslancem došlo v Černínském paláci v Praze dne 10.7.1998.

V souladu s oběma nótami přestala česká strana uplatňovat vízovou povinnost pro japonské občany s účinností od 15.8.1998 a japonská strana pro české občany od 10.9.1998.

Před příletem/příjezdem do země je třeba vyplnit imigrační dotazník, který cestovatel obdrží od palubního personálu dopravce.

Přihlašovací povinnost u krátkodobých pobytů (t.j. do 90 dnů) není stanovena.

Žadatelé o udělení souhlasu s dlouhodobým pobytem jsou rozdělováni do příslušných kategorií podle deklarovaného účelu jejich pobytu.

Samostatnou kategorií tvoří investoři a manažeři, kterým je po splnění příslušných požadavků udělován souhlas s pobytem na dobu 6 měsíců, jeden nebo tři roky. Žádost se předkládá předem na japonském velvyslanectví a musí být doložena řadou dokumentů o osobě žadatele, zajištění jeho pobytu, o firmě, v které bude žadatel působit (ji zastupovat), včetně podrobného podnikatelského plánu. Vyřízení žádosti trvá cca 2 - 3 měsíce.

Je třeba upozornit na skutečnost, že příslušné japonské imigrační předpisy přiznávají imigračním úředníkům řadu oprávnění při posuzování a rozhodování o žádostech o krátkodobý pobyt (víza) nebo o dlouhodobý pobyt a umožňují jim vyžadovat od žadatele dodatečné písemné dokumenty či garance. Výše uvedené informace lze proto pokládat pouze za základní s tím, že je nezbytné konzultovat v individuálních případech žádosti s japonským zastupitelským úřadem v Praze nebo v místě dlouhodobého/trvalého pobytu žadatele.

## 10.7 Podmínky využívání místní zdravotnické péče českými občany

Vzhledem k velmi vysokým nákladům i za drobná ošetření se doporučuje **uzavřít před cestou v ČR zdravotní pojištění, včetně nákladů za repatriace**. Jedna návštěva lékaře s běžným onemocněním a s předepsáním léku stojí ve zdravotním středisku Japonského červeného kříže okolo 12.000,- JPY. Mimořádně drahé je zubní ošetření, kde jen vstupní konzultace může stát až 5.000,- JPY.

Úroveň zdravotnických služeb vcelku odpovídá běžnému standardu zemí EU.

Síť zdravotnických zařízení je rozvětvená a široká. Problémem však zůstává jazyková bariéra v komunikaci pacienta s lékařem. Mezi doporučené zařízení, kde zdravotnický personál hovoří anglicky, lze zařadit National Medical Clinic (adresa: 5-16-11 Minami Azabu,

Tokyo 106-0047, tel. 03/3473-2057) a Red Cross Hospital (4-1-22, Hiroo, Shibuya-ku, Tokyo 150-0012, tel: 03-3400 1311).

V případě naléhavé potřeby lze 24 hodin denně kontaktovat Japan Helpline (rady v angličtině) na tel. 0120-461997 nebo záchrannou službu na tel. 119. Zdravotní problémy lze rovněž konzultovat s asociací lékařů v Asii AMDA na tel. 03/5285-8088 nebo s Free Medical Information Services na tel: 03-5285 8181. Pomoc s vyřizováním formalit u dopravní nehody nabízí Information Service for Foreigners na tel: 03-5320 7744.

## **10.8 Státní svátky, obvyklá pracovní doba a prodejní doba**

Státní svátky: 1. a 15. ledna, 11. února, 22. března, 29. dubna, 3., 4. a 5. května, 20. července, 15. a 23. září, 11. října, 3. a 23. listopadu, 23. prosince.

Pokud svátek připadá na neděli, je podle zákona o státních svátcích přesouván na pondělí. Od poloviny července do konce září jsou zavřeny školy z důvodu letních prázdnin.

Buddhistické svátky 14. a 15. července nejsou státem stanovenými dny volna, je však třeba předpokládat, že mnoho Japonců v těchto dnech čerpá svoji dovolenou.

Pracovní doba činí sice podle zákona nejvýše 40 hodin týdně, přesčasové hodiny, které jsou v Japonsku zcela obvyklé, však nejsou nijak zákonně omezeny. Úřední hodiny jsou na většině úřadů od pondělí do pátku od 09:00 do 17:00 hodin. Obchody mají většinou otevřeno sedm dní v týdnu od cca 09:30 do 19:00 nebo 20:00 hod. V Japonsku je rozšířená síť non-stop obchodů se základními potravinami a jiným spotřebním zbožím (např. firma Lawson a další).

Banky mají otevřeno od pondělí do pátku od 09:00 do 15:00, bankomaty do 19:00 hod, bankomaty Citibank jsou přístupné 24 hodin denně. Při cestování do Japonska je však lepší vlastnit finanční hotovost a kreditních karet využívat co nejméně. Většina japonských bankomatů totiž nevydává peníze na mezinárodní kreditní karty a rovněž finanční úhrada jejich prostřednictvím je často problematická.

Pošty mají otevřeno od pondělí do pátku od 09:00 do 17:00 a v sobotu od 09:00 do 12:30 hod.

## **10.9 Vybrané jiné zvyklosti v zemi**

Od svých zahraničních partnerů očekávají Japonci korektnost, spolehlivost, stálost a vysoce profesionální přístup. Po formální stránce by se jednání s Japonci mělo vyznačovat velkou zdvořilostí a neuspěchaností. Za nezdvořilý se považuje příliš hlasitý projev i velká gestikulace. Podávání ruky je v Japonsku již zcela běžné. Pro cestovatele do Japonska se doporučuje vlastnit zásobu vizitek, které se podávají japonskému partnerovi oběma rukama.

Hlavní složku japonské stravy tvoří ryby, mořské produkty a zelenina. Při přípravě a aranžování potravin se Japonci řídí zásadou, že barvy a vzory na talíři musí ladit a nádobí by svým vzorem mělo odpovídat ročnímu období.

Mezi nejznámější typicky japonské pokrmy patří suši (rýže ochucená octem se syrovou rybou či zeleninou, často srolovaná do plátku mořských řas), sašimi (syrová ryba nakrájená na tenké plátky se sojovou omáčkou) či tempura (ryba či zelenina v těstě s omáčkou). Neméně proslavená je ryba fugu, ze které musí být velice opatrně odstraněna kůže a některé vnitřní orgány, jež jsou smrtelně jedovaté.

Všechna jídla konzumují Japonci pomocí jídelních hůlek. Typickým tradičním japonským alkoholickým nápojem je saké - rýžové víno. V současnosti je v Japonsku asi 3000

výrobci tohoto nápoje. Doba oběda je mezi 12:00 až 13:00 hodinou a večere mezi 19:00 až 20:00 hodinou.

Společenské oblečení je v šatníku mužů velmi formální (i v letním období), převládají tmavé barvy, černé boty (hnědé boty jsou považovány za neformální). Japonské ženy se již zcela přizpůsobily světovým módním trendům.

Při návštěvě japonských restaurací je obvyklé zouvání bot a sezení na zemi. Ve společenské etice existuje řada zvláštností, se kterými je vhodné se seznámit před návštěvou země.

V Japonsku existují jiné technické normy než v Evropě. Zásuvky fungují na 100 voltů, proto zde nelze použít žádné elektrické spotřebiče dovezené z ČR. Ve všech hotelích jsou však k dispozici elektrické vysoušeče vlasů a jednorázové holicí strojky.

Klimatické podmínky jsou na podzim, v zimě a na jaře velmi příznivé, v létě je horko (30-38°C) a velmi vlhko. Časový rozdíl mezi Japonskem a ČR je 8 hodin (v období našeho zimního času, 7 hodin (v letním času).